

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM İŞ EĞİTİMİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**SANAT EĞİTİMİNDE GÖRSEL KÜLTÜR KURAMI VE
SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA EĞİTİMİ BAĞLAMINDA BİR
EYLEM ARAŞTIRMASI**

Duygu ERİKAN

Denizli-2020

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM İŞ EĞİTİMİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**SANAT EĞİTİMİNDE GÖRSEL KÜLTÜR KURAMI VE
SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA EĞİTİMİ BAĞLAMINDA BİR
EYLEM ARAŞTIRMASI**

Duygu ERİKAN

Danışman

Doç. Dr. Nuray MAMUR

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Bu çalışma, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Resim- İş Eğitimi Bilim Dalı'nda jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan: Doç. Dr. Nuray MAMUR

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Hatice Nilüfer SÜZEN

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Handan BÜLBÜL

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 12/02/2020 tarih ve 28/1... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mustafa BULUŞ

Enstitü Müdür

ETİK BEYANNAMESİ

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu; atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi; kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı; bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

İmza

Duygu ERİKAN

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışması pek çok kişinin değerli görüşleri ve öneriyle oluşmuştur. Katkılarından dolayı her birine teşekkürü bir borç bilirim.

Tez çalışmam sırasında kıymetli bilgi, birikim ve tecrübeleri ile bana yol gösteren ve destek olan değerli danışmanım Doç.Dr. Nuray MAMUR'a ve tez jürisinde yer alarak bana değerli öneri ile destek olan Dr. Öğr. Üyesi Hatice Nilüfer SÜZEN ve Dr. Öğr. Üyesi Handan BÜLBÜL'e, lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca yardım, bilgi ve tecrübeleri ile bana sürekli destek olan Pamukkale Üniversitesi Resim-iş Öğretmenliği bölümündeki tüm hocalarıma sonsuz teşekkürümü ve saygılarımı sunarım.

Araştırmama uzman görüşleri ile katkı sağlayan Dr. Öğr. Üyesi Hatice Nilüfer SÜZEN'e, ve Dr. Sevcan SARİBAŞ'a ve Arş. Gör. Ceren Tekin KARAGÖZ'e sundukları öneriler nedeniyle teşekkür ederim. Ayrıca veri toplama sürecinde kurumsal desteklerinden dolayı Cafer Sadık Abalıoğlu Eğitim ve Kültür Vakfı'nın yönetici ve çalışanlarına ve araştırma sürecine katılan tüm öğrencilere sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmalarım boyunca maddi manevi destekleriyle beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan annem Filiz ERİKAN, babam Ali ERİKAN'a, ayrıca etkinlik sürecinde yardımıyla bana destek olan kuzenim Nazlı ERİKAN'a sonsuz teşekkürler ederim.

Duygu ERİKAN

ÖZET

Sanat Eğitiminde Görsel Kültür Kuramı Ve Sürdürülebilir Kalkınma Eğitimi Bağlamında Bir Eylem Araştırması

ERİKAN, Duygu

Yüksek Lisans Tezi, Güzel Sanatlar Eğitimi ABD,
Resim İş Eğitimi Bilim Dalı
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Nuray MAMUR
Ocak 2020, 114 sayfa

Bu araştırmada, sanat eğitiminde görsel kültür çalışmaları ile sürdürülebilir kalkınma eğitiminin bütünleştirildiği bir yaklaşımın uygulanabilirliğini ve etkilerini değerlendirmek amaçlanmıştır. Araştırma, görsel sanatlar derslerinde sürdürülebilir kalkınma eğitimi bağlamında geliştirmeye dönük bir yaklaşım sergilendiğinden nitel araştırma yaklaşımlarından “eylem araştırması” olarak planlanmıştır. Araştırmanın katılımcılarını 2019 - 2020 eğitim öğretim yılında Denizli’de Zaferiye Abaloğlu Bilim ve Sanat Merkezi’nde 9-12 yaş aralığında toplam 13 ilkokul öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmada “eylem araştırması” deseni doğrultusunda uygulama ve araştırmanın iç içe geçtiği bir eylem planı hazırlanmıştır. Bu eylem sürecinde veriler; ön değerlendirme formu, video ve ses kayıtları, odak grup görüşmesi, doküman incelemesi (sanatsal çalışmalar, çalışma yaprakları, özdeğerlendirme formları) ve araştırmacı günlükleri yoluyla toplamıştır. Elde edilen veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Araştırma bulgularına göre sürdürülebilir kalkınma eğitimi için görsel kültür imgelerinden yararlanmak öğrencilerin sürdürülebilir gelişim bilinci oluşturmalarında katkı sağlamıştır. Görsel kültür imgeleri üzerinden çevre, toplum ve ekonomi yoluyla yapılan sorgulamalar öğrencilerde merak duygusu uyandırmış özgün fikirler geliştirebilmişlerdir. Öğrencilerin sanat yoluyla çevrenin nasıl korunabileceği, engelli bireyler için sorumlulukları, reklamlar ve tüketim üzerinden gelecek kuşaklar için fikirler geliştirmeye dönük yaklaşımlar sergiledikleri tespit edilmiştir. Bu bağlamda sürdürülebilir kalkınma eğitimi için görsel kültür imge çözümlerinin ilkokul görsel sanatlar dersinde merak uyandırma, öğretirken eğlendirme, yaratıcılığı destekleme, eleştirel bakabilme özelliklerinden dolayı uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir kalkınma eğitimi, Görsel Sanatlar Eğitimi, Görsel kültür çalışmaları.

ABSTRACT

An Action Research in the Context of Visual Culture Theory in Art Education and Sustainable Development Education

ERİKAN, Duygu

Master of Science Thesis, Department of Fine Arts Education
Art Education Program
Supervisor: Associate Professor Nuray MAMUR
January 2020, 114 Pages

In this research, it is aimed to evaluate the applicability and effects of an approach that integrates visual culture studies and sustainable development education in art education. The research is planned as "action research" which is one of the qualitative research approaches since it has a development oriented approach in the context of sustainable development education in visual arts courses. The participants of the study consisted of 13 primary school students aged 9-12 years in Zaferiye Abaloğlu Bilim ve Sanat Merkezi, Denizli in 2019-2020 academic year. In the research, an action plan was prepared in which the application and research were intertwined in line with the "action research" pattern. In this action process; data were collected with pre-assessment form, video and audio recordings, focus group interview, document review (artistic works, worksheets, self-assessment forms) and researcher diaries. The data obtained were analyzed by content analysis. According to the research findings, the use of visual culture images for sustainable development education contributed to the awareness of sustainable development of students. Inquiries made through visual culture images on environment, society and economy were able to develop original ideas that aroused curiosity in students. It has been determined that students exhibit approaches to how to protect the environment through art, their responsibilities for individuals with disabilities, advertising and developing ideas for future generations through consumption. In this context, it is concluded that visual culture image analysis is suitable for sustainable development education because of its characteristics of arousing curiosity, entertaining while teaching, supporting creativity and critical thinking.

Keywords: Sustainable development education, Visual Arts Education, Visual culture studies.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU	iii
ETİK BEYANNAMESİ.....	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
RESİMLER LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xiv
BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.1.1. Problem Cümlesi.....	4
1.1.2. Alt Problemler.....	4
1.2. Araştırmanın Amacı.....	4
1.3. Araştırmanın Önemi.....	5
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	5
1.5. Tanımlar.....	6
İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	7
2.1. Kuramsal Çerçeve	7
2.1.1. Kültür	7
2.1.2. Görsel Kültür.....	8
2.1.2.1. Sanat ve görsel kültür.....	9
2.1.2.2. Sanat eğitimi ve görsel kültür	12
2.1.3. Görsel Kültür Kuramı	14
2.1.3.1. Eleştirel pedagoji	14
2.1.3.2. Göstergebilim	15
2.1.3.3. Metinlerarasılık	19
2.1.3.4. Feminist kuram	22
2.1.3.5. Sosyal yeniden yapılanma	22

2.1.4. Sürdürülebilirlik	23
2.1.4.1. Sanat ve sürdürülebilirlik	24
2.1.4.2. Eğitimde sürdürülebilirlik	28
2.1.4.2.1. <i>Sürdürülebilir kalkınma eğitimi</i>	29
2.1.4.3. Sanat eğitiminde sürdürülebilirlik	30
2.2. İlgili Araştırmalar	32
2.2.1. Sanat Eğitiminde Görsel Kültür ile İlgili Yapılan Çalışmalar	32
2.2.2. Eğitimde Sürdürülebilirlik Üzerine Yapılan Çalışmalar	35
2.2.3. Sanat Eğitiminde Sürdürülebilirlik Üzerine Yapılan Çalışmalar	37
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM	40
3.1. Araştırmanın Deseni	41
3.2. Çalışma Grubu	42
3.3. Verilerin Toplanması	42
3.4. Veri Toplama Araçları.....	45
3.5. Verilerin Analizi	46
3.6. Geçerlik ve Güvenilirlik.....	47
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM	48
4.1. Görsel Kültür Çalışmaları Yoluyla Sürdürülebilirlik Üzerine Düşünme.....	48
4.1.1. Görsel Kültür İmgeleri Üzerinden Çevre Üzerine Düşünme.....	48
4.1.2. Görsel Kültür İmgeleri Üzerinden Toplum Üzerine Düşünme.....	50
4.1.3. Görsel Kültür İmgeleri Üzerinden Ekonomi Üzerine Düşünme.....	52
4.2. Sürdürülebilir Kalkınma Eğitimi ve Görsel Kültür Kuramının Sanatsal Yaratma Sürecine Etkileri	52
4.3. Öğrenme Süreci.....	64
4.3.1. İlk veriler: Öğrencilerin Ön Bilgileri.....	64
4.3.2. Süreç Verileri: Sürecin Güçlü ve Zorlu Yönleri	69
4.3.3. Son Veriler: Süreç Sonu Öğrenci Kazanımları	70
BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	74
5.1. Tartışma ve Sonuç	74
5.2. Öneriler	78
5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler	78

5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	79
KAYNAKÇA	81
EKLER	89
Ek. 1. Ders Planı ve Kullanılan Öğretim Materyalleri	90
Ek. 2. Öğrenci Ön değerlendirme Formu	95
Ek. 3. Çalışma Yaprakları.....	97
Ek. 4. Öz Değerlendirme Formları.....	101
Ek. 5. Odak Grup Görüşme Soruları.....	109
Ek. 6. Etkinlik Afifi.....	110
Ek. 7. Bilgilendirilmiş Onam Formu.....	112
Ek. 8. Öğrenme Ortamına İlişkin Görseller.....	113
ÖZGEÇMİŞ.....	114

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.1. Görsel kültür çalışma haritası.....	9
Tablo 2.2. Görsel sanatlar dersi öğretim programında kazanımlar.....	31
Tablo 3.1. Bağımsız gözlemcinin demografik özellikleri.....	41
Tablo 3.2. Eylem araştırması süreci.....	44
Tablo 3.3. Verilerin analizi	47
Tablo 4.1. Sürdürülebilirlik üzerine düşünme temasına ilişkin alt tema ve kodlar..	48
Tablo 4.2. Öğrenme sürecine ait veriler.....	64
Tablo 4.3. Öğrencilerin ön bilgileri	65
Tablo 4.4. Süreç sonu: öğrenci kazanımları	71

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil 2.1.</i> Sürdürülebilirliğin bileşenleri.....	24
<i>Şekil 2.2.</i> Bileşenlerin açıklamaları.....	24
<i>Şekil 3.1.</i> Eylem araştırması diyalektik döngüsü	42
<i>Şekil 3.2.</i> Araştırmanın odak alanının tanımlanması.....	43
<i>Şekil 3.3.</i> Eylem planının geliştirilmesi	46

RESİMLER LİSTESİ

Resim 2.1. Son akşam yemeği.....	10
Resim 2.2. Maithe & Francis Girbaud reklam görseli.....	11
Resim 2.3. Chicken& Beer firma reklamı.....	17
Resim 2.4. Lisa K. tarafından yapılmış farkındalık afişi.....	18
Resim 2.5. The Sea&Food reklam afişi.....	19
Resim 2.6. KFC reklam afişi.....	19
Resim 2.7. Lades piliç reklam afişleri.....	20
Resim 2.8. R. Sansizo Paris yanılığısı	20
Resim 2.9. E. Manet kırdada öğle yemeği.....	20
Resim 2.10. Pablo Picasso (1954 – 1970).....	21
Resim 2.11. Claude Monet (1865-1866	21
Resim 2.12. Ruf Lanz reklam afişi 1	21
Resim 2.13. Ruf Lanz reklam afişi 2	21
Resim 2.14. Edouard Manet 1874	25
Resim 2.15. Claude Monet 1869	25
Resim 2.16. J. Bueys 7000 meşe.....	26
Resim 2.17. A. Kiefer oh halme	26
Resim 2.18. A. Kiefer	26
Resim 2.19. A. Köker 2010	27
Resim 2.20. C. Guo- Giang 2014	27
Resim 2.21. Banksy sokak sanatı 1	27
Resim 2.22. Banksy sokak sanatı 2	27
Resim 2.23. A. Goldsworthy 1978	28
Resim 2.24. A. Goldsworthy örnek	28
Resim 2.25. Yoko Ono, Ahşap tabutlar 1997-2007	28

KISALTMALAR DİZİNİ

ÖDF: Öz Değerlendirme Formu

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

EAGK: Eylem Araştırması Geçerlik Komitesi

OGG: Odak Grup Görüşme

ÇİVDB: Çocuksu İmgelerle Vahşi Doğaya Bilet

HAYTAP: Hayvan Hakları Federasyonu

UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

InSEA: International Society for Education through Art

ISME: International Society for Music Education

WDA: Wildlife Disease Association

WAAE: World Alliance for Arts Education

Akt: Aktaran

vb: ve benzeri

s: sayfa

BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ

Bu bölümde; araştırmanın problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın amacı, önemi, sınırlıkları ve tez kapsamındaki önemli kavramlarının tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

İnsan doğanın bir parçası olarak her koşulda her türlü temel ihtiyacını doğadan karşılayarak hayatta kalmayı başarmaktadır. Aydın ve Zümrüt'e (2011) göre "insan doğada varlık bulan ve yaşamını sürdürebilmek için doğa ile ilişki kurmak zorunda olan bir canlıdır" (s.54). Ancak doğa ile kurulan ilişki geçmişten günümüze fizyolojik ihtiyaçların ötesinde çok farklı bağlamlarda gerçekleşmiştir. Bu bağlamlardan biriside hiç kuşkusuz sanattır. "Doğa, tarih boyunca sanatı etkilemiş ve sanatın oluşumunda oldukça önemli bir kaynak olmuştur. Her dönemin kendine özgü teknolojik unsurlarıyla birlikte, sanatta köklü değişimler meydana gelmiştir" (Taştan, 2010, s.169).

1960 öncesi doğa, sanatçılar için eserlerine konu olan resmettiği bir objedir. Güzel doğal sahneler yakalanarak yapılan bu çalışmalar, resim ve tuval gibi genellikle geleneksel görseller oluşturan pasif ve aslında doğadan uzak çalışmalardır. 1960'lı yıllardan itibaren konu olarak doğa daha yoğun ortaya çıkar ve çevre kirliliğinin neden olduğu sorunlar, yeni bir sanatsal yaklaşımı da beraberinde getirir. Çevre meselelerine karşı daha büyük bir değişim ve bilinç başlar. Bu değişimle birlikte sanat çalışmalarının anlamı, yer, araçlar ve yöntemler değişir (Aydın ve Zümrüt, 2011, s.55).

"20. yy'da savaşların getirdiği yıkımlar sebebiyle sanayileşmenin getirdiği olumsuz sonuçlar sorgulanmaya başlanmıştır. Endüstrinin, savaşların ve tüketimin sebeplerini oluşturduğu ve fiziksel olarak görünür olan doğa tahribatının dönüştüğü ekolojik kaygılar görülmeye başlanır" (Duran, 2015, s.22). "Sanat gerçekte var olmayan ideal doğa kavramını dile getirmekte yetersiz, ancak doğal çevrenin tahrip edilmesi gibi mevcut tehlikeler konusunda toplumu bilinçlendirmekte kararlı bir rol üstlenmiştir" (Aydın ve Zümrüt, 2011, s.55). Örneğin kavramsal sanat denince akla gelen Joseph Beuys'un 1982 Documenta'da gönüllülerin yardımıyla gerçekleştirdiği proje bunlardan biridir. "7000 Meşe 7000 Bazalt Projesi, yoğun şehirleşmeye bir tepki olarak sanat aracılığıyla ekolojik müdahalede bulunmasını içerir" (Duran, 2015, s.44). Bu çalışmada ağaçlar hareketi, büyümeyi, döngüyü ve dönüşümü temsil ederken taşlar ise; betonu, durağanlığı ve binalaşmayı temsil eder. Bir başka örnek verecek olursak sanatçı Anselm Kiefer çalışmalarında insan ve doğa ilişkisine

sorgulama getirmektedir. “Tarlaları resmettiği peyzajlarının üzerine çalı çırpı, kurşun kitap gibi öğeler koyarak manzara bakışımızı engeller ve eseri sadece doğa manzarası olmaktan çıkararak savaşların yarattığı yıkımı, savaş alanlarını duyumsatan bu imgeler ile duyumu arttıran bir katalizör etkisi yaratmayı amaçlar” (Duran, 2015, s.46).

“Doğaya hiçbir zararı olmayan malzemeler kullanan Andy Goldsworthy endüstriyel teknoloji malzemelerini kullanarak doğaya zarar verdikleri için eleştirilen bazı arazi sanatçılarının aksine tamamen doğaya ait buz, taş, yaprak gibi malzemelerden yararlanır” (Işık, 2015, s.29). Andy Goldsworthy çalışmalarında estetik bir kaygıyla, mekan olarak doğayı kullanarak, malzemeleri ve konuyu ise doğanın içinden seçerek doğaya farkındalık sağlamak amacı gütmektedir.

Sanayi devriminden sonra artan sömürge arayışlarının getirisi olarak ortaya çıkan 1. ve 2. Dünya savaşlarından sonra, doğanın gözle görülebilir bir şekilde tahribata maruz kaldığı görülür. Bu tahribatın zaman içinde ön görülemez artışı çevre ve ekoloji üzerine daha fazla düşünmeyi gerekli kılar ve sürdürülebilirlik kavramının ortaya çıkmasına neden olur. Sürdürülebilirlik kavramı, Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Komisyonu’nun 1987 yılında yayınladığı Brundtland Raporu’nda “bugünün gereksinimlerini, gelecek kuşakların da kendi gereksinimlerini karşılayabilme olanağından ödün vermeksizin karşılamak” biçiminde tanımlanmıştır (Bozlağan, 2005, s.1013). Sanayileşmiş bölgelerdeki büyük şehirlerde insanların tüketim davranışları çevre sorunlarının ortaya çıkmasında büyük rol oynamaktadır. Örneğin, “fast food” alışkanlığıyla birlikte plastik malzeme kullanımı giderek artmaktadır. Teknoloji bağımlılığının getirisi olarak da hızla artan teknolojik alet kullanımı sonucu ise elektronik atıklar kontrol edilemez hale gelmektedir.

Artık çevre sorunları kirlilikten öte içme suyu kaynaklarının azalması, kuraklık, küresel ısınma, dünyadaki biyo çeşitliliğin yok olması gibi çok boyutlu hale gelmiştir. Bunun getirisi olarak 1970’li yıllarda çevre hareketleri başlamıştır. “5-16 Haziran 1972 tarihinde İsveç’in başkenti Stockholm’de Birleşmiş Milletler İnsani Çevre Konferansı (Stockholm Konferansı) düzenlenmiştir. Stockholm Konferansı ile birlikte, çevre sorunları uluslararası gündemin ön sıralarını meşgul etmeye başlamıştır” (Larre, 1986, s.26). Bu bağlamda 5 Haziran dünya “Çevre Günü” olarak kutlanmaya başlamıştır.

“Sürdürülebilir gelişim genelde çevre, toplum ve ekonomi olmak üzere üç bileşenden meydana gelmektedir ve birbiriyle iç içe geçmiş durumdadır. Bu üç bileşen çevre, toplum ve ekonomidir” (Karadağ, 2009, s.36). Çevre; çevresel adalet, yerel ve küresel olarak doğal kaynakların kullanımı konusunda toplum ile ilişkilendirilmektedir. Toplum boyutu ise, iş

etiği, işçi hakları ve toplumsal adalet konusunda ekonomi ile ekonomi de enerji verimliliği ve enerjinin adil kullanımı konusunda çevre ile bağlantılı olarak ele alınmaktadır.

İnsanoğlu çevreye verdiği zararı, yine kendisinin düzeltebileceğini anladığı zaman çevre eğitiminin bu bağlamda gerekli biliş, duyuş ve davranış değişikliği yaratmanın en iyi yolu olarak görmüştür. “80’li yıllarda önem kazanmaya başlayan ‘sürdürülebilir kalkınma’ düşüncesi, giderek sürdürülebilir çevre eğitimine doğru ivme kazanmış ve günümüzde baskın bir görüş haline gelmiştir” (Tanrıverdi, 2009, s.91). UNESCO tarafından 1975-1995 yılları arasında uygulanan “Uluslararası Çevre Eğitimi Programı”, “Sürdürülebilir Gelecek İçin Eğitim” programı olarak değiştirilmiştir.

UNESCO’ya (1975-1995) göre “Sürdürülebilir Kalkınma İçin Eğitim” bilgiyi pasif olarak almaktan çok, bu konuda beceri, tutum, değer ve anlayış geliştirmekle sağlanabilir. “Bazı Avrupa Birliği ülke programlarında (Belçika, Finlandiya, Yunanistan vs.) çevre eğitimi ayrı bir ders halinde sunulmakta, bazılarında disiplinlerarası bir anlayışla (Avusturya; Danimarka vs.) ya da farklı derslerle iç içe geçmiş olarak (Hollanda, İngiltere v.s.) verilmektedir” (Tanrıverdi, 2009: 89).

Türkiye’de 7. Beş Yıllık Kalkınma Planı içerisinde sürdürülebilir kalkınma ilkesi benimsenmiştir. Farklı sektörlere bütünleşme çalışmalarıyla birlikte eğitim konusunda da iyileştirmelerin yapılması gerekmektedir. Sürdürülebilirlik kavramının eğitimde öne çıkması, doğanın bu kadar hoyratça kullanılmasının bir sonucudur. “Denizlere atılan fabrika atıkları, araziler üzerinde yükselen çöp dağları ve yapay ürünler yüzünden gezegen artık açık tehlike sinyalleri vermeye başlamıştır” (Yılmaz, 2013, s.74). “UNESCO uluslararası sanat eğitimi derneklerini (InSEA, ISME, WDA) birleştirerek kurduğu Dünya Sanatlar Eğitimi Birliği (WAAE) de, 2015 ve 2016 yılı için temasını “Sürdürülebilir Kalkınma İçin Sanat Eğitimi” olarak belirlemiştir” (*Pamukkale Üniversitesi 1. Uluslararası Sanat Eğitimi Sempozyumu*, 2017)

Neperud (1997) göre sanat ekolojik duyarlılık konusunda farklılık yaratabilecek bir güce sahiptir. Sürdürülebilir gelişme amaçlı yürütülecek çevre eğitiminin sonuç verebilmesi için, öğretim süreçlerinde, “mekân (okul), problem, uygulama, değer ve dayanışmaya odaklı süreçlere yer verilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede, başta Avrupa ülkeleri olmak üzere dünyada gittikçe yaygınlaşan “ekolojik okul” modelinin, geleneksel çevre eğitimi uygulamalarına seçenек haline gelmelidir (Özdemir, 2007, s.37).

Görsel sanatlar dersinde sürdürülebilir gelişimi desteklemek amacıyla görsel kültürün kodlarından yararlanmak uygun olacaktır. “Teknolojinin hızla gelişmesiyle birlikte önce fotoğraf makinesinin, ardından sinema ve televizyon gibi hareketli görüntülerin

bulunuşuyla dünya imgelerin ve görsel kültürün egemen olduğu bir sürecin içine girmiştir” (Parsa, 2007, s.1). Barnard’a (2002) göre görsel kültür “bir kültürün değerlerini ve inançlarını çeşitli yollarla görünür duruma getirmesi”dir (s.22). Gün içinde sayısız kez maruz kalınan billboardlar, reklamlar, sinema filmlerinin etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Bu yeni kültür biçimi tercihlerimizi etkilemekte ve hatta bildiklerimizi oluşturmada önemli rol oynamaktadır. Çoğalan imgelerle birlikte sık sık karşılaştığımız bu uyarıcıları görsel kültür kodlarını çözümleyemediğimiz yorumlamamız çok da mümkün değildir. Maruz kalınan imgelerin çocuk üzerindeki gücünü düşünecek olursak sanat eğitiminde görsel kültür öğelerini sürdürülebilir gelişim konusunda farkındalık yaratma amacıyla kullanmak ve sonuçlarını değerlendirmek bu araştırmanın problemi olarak belirlenmiştir.

1.1.1. Problem Cümlesi

Görsel kültür kuramı bağlamında sürdürülebilir kalkınma eğitimi sanat eğitimine nasıl yansıtılabilir?

1.1.2. Alt Problemler

1. Görsel sanatlar eğitiminde sürdürülebilir kalkınma eğitimi ve görsel kültür kuramına dayalı yapılan ders etkinliklerinde neler gerçekleşti?
2. Sürdürülebilir kalkınma eğitimi ve görsel kültür kuramı bağlamında geliştirilen öğretim yaklaşımının sanatsal öğrenme sürecine etkileri nasıl gerçekleşir?
3. Görsel sanatlar eğitiminde sürdürülebilir kalkınma eğitimi ve görsel kültür kuramı bağlamında geliştirilen öğretim etkinlikleri öğrencilerin sürdürülebilirlik üzerine düşüncelerini nasıl etkiler?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, görsel sanatlar dersinde sürdürülebilir gelişim için görsel kültür temelli etkinliklerin uygulanabilirliğini ve etkilerini değerlendirmektir. Bir eylem araştırması olarak planlanan çalışmada İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018) uygulama esaslarında yer alan “Dersler öğrencinin çevresinde gördüğü dünyayı içine alan ve öğrencinin ilgisini çekebilecek nitelikte güncel olaylarla (ekonomik, çevresel ve kültürel sürdürülebilirlik, doğal afetler, çevre duyarlılığı, iş sağlığı güvenliği, bilimsel gelişmeler, teknolojik gelişmeler, küresel ısınma, sağlıklı beslenme, zararlı alışkanlıklar ve korunma yolları, enerji kaynakları tasarrufu vb.) ilişkilendirilmelidir(s.9) ilkesi bağlamında öğrencilerin “sosyal ve vatandaşlıkla ilgili

yetkinliklerini” geliştirmek hedeflenmiştir. Bu kapsamda güncel sanat eserlerinden ve sosyal medyadan elde edilen görsel kültür imgeleri üzerinden yapılan eleştirel sorgulamalar yoluyla öğrencilerin sürdürülebilir gelişime dair farkındalıklarının sağlanabileceği düşünülmüştür.

1.3. Araştırmanın nemi

Görsel kültür kuramının sanat eğitiminde uygulanmasıyla ilgili yaklaşımlar ülkemizde yeni yeni yer edinmeye başlamıştır. Ancak son yıllarda, çeşitli araştırmalarla ilerlemeye devam etmektedir. Bu yönde yapılan çalışmalar (ulha, 2011, Dilli, 2013, Mamur, 2013), görsel algı yönetiminin insanlar, özellikle çocuklar üzerinde büyük etkilerinin olduğunu göstermektedir. Bu yüzden sürdürülebilir gelişimi desteklemek amacıyla görsel kültür kuramından yararlanılacaktır. Bu bağlamda araştırma, sürdürülebilir gelişim için görsel kültür temelli uygulamaların görsel sanatlar dersine entegre edilebilmesine yönelik yeni bir örnek teşkil etme önemini taşımaktadır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma;

- a) 9-12 yaş grubu 13 ilkokul öğrencisiyle
- b) 2019-2020 eğitim-ğretim yılında toplam 10 ders saati ile
- c) zel bir eğitim ve kültür vakfının eğitim etkinlikleri çerçevesinde toplam 4 hafta gerçekleştirme izniyle sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Görsel Kültür: “Bir kültürün değerlerini ve inançlarını çeşitli yollarla görünür duruma getirmesi” (Barnard, 2002, s.22). Barnard (2002) görsel kültür tanımını yaparken önce ‘görsel olan’ sonra da ‘kültürel olan’ kavramlarını açıklamak gerektiğini belirtir. Geniş anlamda ‘görsel olan’ görülebilen her Şey, dar anlamda ise, güzel sanatlar, resimler ya da imgelerdir. ‘Kültürel olan’ ise, seçkin kültürden folk kültürüne, çok boyutlu kültürden tek boyutlu kültüre uzanan geniş bir yelpazede tanımlanmaktadır.

Görsel Kültür Kuramı: “Görsel kültür, bireylerin yerel ve küresel anlamdaki kültürel deneyimleri yoluyla görsellere ilişkin bir görüş edinmelerini sağlamaya yarayan bir kavramdır” (Dilli, 2013, s.3).

Sürdürülebilirlik: “Çeşitlilik ve üretkenliğin devamlılığı sağlanırken daimi olabilme yeteneğini korumak olarak tanımlanmaktadır” (Poyraz ve Kaya, 2018, s.12). Brundtland Raporu’nda “bugünün gereksinimlerini, gelecek kuşakların da kendi gereksinimlerini karşılayabilme olanağından ödün vermeksizin karşılamak biçiminde tanımlanmıştır” (Bozlağan, 2005, s.1013).

Sürdürülebilir Kalkınma Eğitimi: “Eğitim ve öğrenme şansına sahip her bireyin doğal kaynaklardan yararlanma ve sürdürülebilir bir yaşam biçiminin etkin kılınması konusunda bilgi sahibi olabilmesini sağlamaktır” (UNESCO, 2017).

Sanat Eğitimi: “Sanat eğitimi bireyin duygu, düşünce ve izlenimlerini anlatmada yeteneklerini ve yaratıcılık gücünü estetik bir düzeye ulaştırabilmek için yapılan eğitim çabası olarak tanımlanabilir” (Türkdoğan, 1984, s.14).

İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Çerçeve

Bu bölümde konuyla ilgili araştırmalara ve araştırmanın dayandığı kuramsal temellere yer verilmiştir.

2.1.1. Kültür

Kültür kavramını tek bir tanımla ya da tek bir boyutla tanımlamak mümkün değildir. Arslanoğlu'na (2001) göre “kültür; sosyal antropoloji, sosyal psikoloji, tarih, sosyoloji ve etnoloji gibi sosyal bilimlerin ortak olarak ele aldıkları bir konudur ve dolayısıyla bu bilimlerin her biri kültürü, kendilerini ilgilendiren yönleriyle ele almaktadırlar” (s.244). “Bilim sürekli bir gelişim içinde olduğu için her kavram gibi kültür de zamanla kullanılmakta olduğu bilim alanında yeni tanımlara kavuşmaktadır. Bu nedenle kültürü, sosyal ve beşeri bilimler alanıyla sınırlı tutmamız daha doğrudur” (Alakuş, 2004, s.164). Bu bağlamda, kültür kavramıyla ilgili yapılan çalışmalarda kültürü açıklamak adına bilim adamlarının sürekli farklı tanımlama yolları aradığı söylenebilir.

Cemil Meriç, “Kültürden İrfana” isimli kitabında kültür kelimesinin tanımının zorluğundan şu sözlerle bahsetmektedir: “Bu işi iki Amerikalı sosyolog yapmış. Kimsenin okumadığı, fakat herkesin zikrettiği ünlü eserlerinde yüz altmış bir tanımı var, kültürün.” (Meriç, 2013, s.31). Meriç (2013) şu sözleriyle kültür tanımına örnek vermektedir “Her zevke uyan tariflerden bir örnek verelim. Tahlil edemezsiniz, çünkü unsurları sonsuz. Tasvir edemezsiniz çünkü bir yerde durmaz. Manasını kelimelerle belirtmeye kalktınız mı, elinizde havayı tutmuş gibi olursunuz. Bakarsınız ki, her yerde hava var, ama avuçlarınız bomboş” (Meriç, 2013, s.31).

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlükte kültürün birkaç tanımı yapılmaktadır. Bu tanımlardan birkaç tanesi şunlardır:

- Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin,
- Bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü,
- Muhakeme, zevk ve eleştirme yeteneklerinin öğrenim ve yaşantılar yoluyla geliştirilmiş olan biçimi (www.tdk.gov.tr).

Kültür ile ilgili yapılan birkaç tanımı daha inceleyecek olursak; “kültür ya da uygarlık, bir topluma ait zaman içerisinde oluşan (kazanılan) bilgi, sanat, gelenek-görenek vb. yetenek, beceri ve alışkanlıkları bünyesinde barındıran karmaşık bir bütün olarak tanımlanmaktadır” (Güvenç, 1984, s.102). Daha genel anlamda kültür, “insanlığın gelişmesi sürecinde kazandığı

biyolojik ihtiyaçlara bağlı olarak meydana gelen, toplum içerisinde etkileşim yolu ile devam eden ve öğrenme yolu ile nesilden nesile aktarılan, maddi ve manevi yaşam biçimi ve dünya görüşünün sentezi ile oluşan bir uyum aracıdır.” (Türk, 2002, s.6). Türk (2002), kültür kavramını insanların uyum sürecine olan katkısını şu sözleriyle açıklamaktadır “İnsanlar, kültürleri aracılığı ile çevreye uyum sağlayabilmekte ve varlıklarını nesiller boyunca sürdürebilmektedir” (Türk’ten aktaran Koyuncu, 2017).

Görüldüğü üzere kültür kelimesi her insanda farklı şeyi çağrışırsa da tanımlaması oldukça zordur. Yapılan her bir tanım kavramı farklı yönleriyle ele almaktadır. Böylesine karmaşık bir kavramı açıklamaya çalışmak için ortak olan birkaç tespit Alakuş (2004) tarafından şöyle ifade edilmiştir “bunların ilki kültürün organik olduğu ve dirik bir anlam taşıdığıdır. Kültür kavramının varlığı için ön koşul, en az sayıda da olsa bir insan topluluğunun ya da bir insan varlığının bulunması gereksinimidir” (s.165).

2.1.2. Görsel Kültür

“Görsel kültür birçok bilim, disiplin ve ilgi alanlarının kesişim noktasında yer almaktadır. Bu özelliği nedeniyle dedisiplinler arası bir yaklaşım olarak adlandırılmaktadır” (Başer, 2015). Bu sebeplerle görsel kültür kavramının tanımlanmasında aynı kültür kavramında olduğu gibi pek çok tanımla karşılaşmaktadır. Görsel kültür imgelerinin hayatımıza girmesini Parsa (2007) şu sözleriyle açıklamaktadır “Teknolojinin hızla gelişmesiyle birlikte önce fotoğraf makinesinin, ardından sinema ve televizyon gibi hareketli görüntülerin bulunuşuyla dünya imgelerin ve görsel kültürün egemen olduğu bir sürecin içine girdi” (s.1). “Görsel kültürü kavramını Barnard bir kültürün değerlerini ve inançlarını çeşitli yollarla görünür duruma getirmesi” olarak tanımlarken; Mitchell, disiplinlerarası bir yaklaşım olarak görmekte ve görsel deneyimin sosyal ve kültürel olarak incelenmesi olarak tanımlamaktadır" (Akt. Temizel, 2012, s. 29).

Barnard (1998) "Sanat, Tasarım ve Görsel Kültür" adlı kitabında görsel kültürü "görsel olan" ve "kültürel olan" kavramlarının ilişkisiyle açıklar. Bu iki kavramın ilişkisiyle görsel kültürün tanımlamasını şu cümlelerle yapmaktadır "Sanat olarak sunulan 'doğal' ürün değil, ürüne yapılan muamele onu sanat ya da görsel kültür haline getirmiştir. İşlevsel, iletişim ve/veya estetik kaygı verilmiş olan, insanların yarattığı, ürettiği veya yorumladığı görsel herhangi bir şey görsel kültür tanımlaması içerisinde yer alabilir" (Barnard, 1998). Bu bağlamda görsel imgelerin görsel kültür olarak değerlendirilebilmesi için onun içinde barındırdığı toplumun inanç ve değer öğelerini yansıtmaları gerekmektedir.

Stuart Hall ve Jessica Evans'ın 1999 yılında derlediği Görsel Kültür: Okur kitabındaki "Görsel Kültür Nedir?" makalesinde 'bakma' ve 'görme' kavramları arasındaki farklılıkları belirleyerek görsel

kültürü sorgulamaktadır. Hall ve Evans'a göre, "Görsel eğretilmelerle dolu belli temalar 'bakma' ve 'görme' süreçleriyle ilgili terminolojiler kültürel ve medya çalışmalarının değişmeyen diyeti oldu. Bunlar; seyreden toplum, gösterim, temsil politikaları; eril bakış, feminist bakış olanakları; ayna evresi; fetişizm ve röntgencilik; imgenin yeniden üretimi; ırkçı söylemin yansımaları olarak 'öteki' kavramı" olarak tanımlanmaktadır (akt. Parsa, 2004).

Sanat eğitimi alanında yaptığı görsel kültür çalışmalarıyla dikkat çeken Paul Duncum görsel kültürün tanımını şu şekilde yapar. "Görsel kültür; televizyonda, filmlerde, kitaplarda, dergilerde, reklamlarda, ev ve giysi tasarımında, alışveriş merkezi ve eğlence parkı tasarımında, gösteri sanatlarında ve diğer görsel ürün ve iletişim şekillerinde olduğu gibi günlük hayatımızda karşılaştığımız nesnelere ve imgelerdir" (Duncum, 2001).

Görsel kültür imgeleri hayatımızın her anında karşımıza çıkmaktadır. Gün içinde ister istemez maruz kalınan bu görselleri anlamlandırabilmek de teknolojik ara bilimler yoluyla görüntü üretiminin artışına bağlı olarak daha da zorlaşmaktadır. Bunun için "görsel kültür" üzerine farklı alanlarda pek çok çalışma gerçekleştirilmiştir. Sanat tarihi, görsel sanatlar, estetik ve sanat felsefesi, medya ve iletişim çalışmaları, film analizleri ve kültürel çalışmalar sıklıkla görsel kültür ile kesişmektedir. Profesör Martin Irvine'nin 2005 yılında hazırlanmış olduğu "Görsel Kültür Çalışma Haritası"nda Amerika'da Georgetown Üniversitesinde "Görsel Kültür" dersleri veren alanları ortaya çıkarmıştır. Bu alanlar "Tablo 2.1'de görülmektedir"

Tablo 2.1. *Görsel Kültür Çalışma Haritası*

Görsel Kültürü Çevreleyen Akademik Ve Mesleki Disiplinler		
Medya çalışmaları	Sanat tarihi ve Sanat Kuramı	Göstergebilim
Kültürel çalışmalar	Film incelemeleri	Görsel retorik, Grafik tasarım, edebi kuram
Görsel Sanatlar (resim, fotoğraf, video, heykel, çizim, basılı malzeme üretimi ve tüm karma çalışmalar)	Görsel Kültür: Meşrulaştırılmış Konu Sorunu	Estetik ve Sanat Felsefesi ve Gösterimi
Sanat, Medya ve İletişim Sosyolojisi ve Antropolojisi	Mimari ve Tasarım	Müzeler ve Müze Müdürlüğü
İletişim (TV, film üretimi, reklamcılık, grafik tasarım)	Kurumsal Kuram ve Sosyal Şebeke Kuramı	Medyoloji ve Karmaşa Kuramı

2.1.2.1 Sanat ve görsel kültür. "Sanat eserleri ve görsel kültür öğeleri geniş anlamda toplumun, dar anlamda ise ortaya koyan grubun kültürel kodlarını taşırlar. Dolayısıyla bu eserler bir toplumun veya bir grubun, dünya üzerinde varlığını ispat eden ve tarihi geçmişini simgeleyen kültürel değerlerdir" (Altuner, 2007, s.156). Başka bir söylemle "sanat eserinde hem sanatçı vardır hem de onun içinde yaşadığı toplum (kültür) vardır"

(Bektaşoğlu, 2009, s.11). Sanayi devriminden sonra toplumların tüketim alışkanlıkları değişmiş ve artış göstermiştir. Firmaların ürünlerini satmaya yönelik oluşturdukları reklamlar sadece alıcının ürüne olan ihtiyacına yönelik olmanın dışına çıkmıştır. Tüketicie ihtiyacı dışında alışveriş yaptırabilmek adına algı kontrollerinden yararlanan firmalar zaman zaman bunu sanatı kullanarak yapmaktadır. “Küresel sermaye reklamlar aracılığıyla toplumsal tüketimi zorlamaktadır. Bu zorlamadan sanatın etkilenmemesi mümkün değildir” (Örs, 2017, s.142). Bu bağlamda kültürel kodları barındıran sanat eserlerini kullanmak tüketiciye onu satın alanda tanıdık bir algı yaratacaktır. Sanat eserinin paha biçilemezliği ve biricikliği ile özdeşleştirilen ürüne sahip olan kullanıcı bilinçaltında bu ilişkilendirmeyi yapacaktır. Sanat ve sanatçıdan yararlanılarak oluşturulan bu reklamlar bilinçaltını hedef alabilmektedir.

Ayaydın’a (2020) göre “Sanat bazen bilinçaltının gözle görülebilir hale getirilme uğraşdır. Bazen de bilinçaltında gizli kalmış veya sözlü olarak ifade edilememiş ifadelerin sanatın diliyle ifade edilmesidir” (s.11). Bu bağlamda Jackson Pollock’un şu sözleri bu cümleleri doğrular niteliktedir; “Benim resimlerimin kaynağı bilinçaltıdır. Resimlerimi de tıpkı desenlerim gibi ele alıyorum, yani doğrudan doğruya, peşin çalışmalara başvurmaksızın... Resmi yaparken neyin meydana geldiğini pek fark etmiyor, ne yaptığımı ancak işin sonunda görebiliyorum” (Yetişken, 1998, s.67). “Reklam ve sanat birbirlerine ait unsurları kullanmanın, işleyiş açısından benzerlikler taşımanın yanı sıra kimi özellikler açısından da ortak paydada buluşmaktadırlar” (Karabacak, 2013, s.66). Buna örnek klasik sanat eserlerine gönderme yapan çeşitli reklamlar gösterilebilir.

Resim 2.1. Son akşam yemeği

Resim 2.2. Maithe & Francis Girbaud reklam görseli

Bir görsel kültür ögesi olarak reklamın sanat ile olan etkileşimine “Maithe & Francis Girbaud” adlı giyim firması Leonardo Da Vinci’nin “Son Akşam Yemeği”ne (Resim 2.1.) gönderme yapan reklamı (Resim 2.2.) örnek olarak verilebilir. 2005 Mart’ında yayınlanan reklamda John, kot pantolon giyen tek erkek figür olarak gösterilmiştir ve belden yukarısı çıplaktır. Bir görsel kültür ürünü olan reklamlarda ürünlerin çekiciliğini arttırmak için kullanılan sanat eserleri, tüketiciye ürünün zenginlik ve refahlıkla olan ilgisi düşündürülür.

Salvador Dali’nin 1960’lı yıllarda Lanvin Chocolates, Alka Seltzer ve Veterano markalarında rol almış olduğu reklam bir başka örnek olarak verilebilir. 1968 yılında Lavin Çikolata reklamında Salvador Dali çikolatadan ısırık alır, bıyıklarını titreten bu lezzeti anlatmak için “Lanvin Çikolataları için deliriyorum” sözlerini kullanır. Salvador Dali’nin çılgınlığına gönderme yapan “delirme” kelimesi dikkat çekmektedir. Görüldüğü gibi teknoloji ve imge arasındaki ilişki ekonomik, politik ve kültürel anlamlarda değişik bağlantılar hâlinde işlemektedir. Teknolojilerin sözü ve imgeyi kullanım biçimi bu bağlantılar dahilinde olmaktadır. İletişim teknolojilerinin yaygınlığı ve hayatın her alanını istila eden konumları bu işleyişte üstlenmiş oldukları önemli rollerle ilgilidir. Bu rol toplumsal hayatta insanların, hayat tarzlarını, konuşma ve davranış kalıplarını, gelecek planlarını, hayallerini, amaçlarını, kültürü yaşama şekillerini etkilemekte ve yönlendirmektedir.

Günümüzde imgeler, teknolojinin elindedir, onlar tarafından üretilmekte, yayılmakta, sunulmakta ve kültür içinde içselleşmeleri sağlanmaktadır. Görselliğe dayalı kültür modernleşme sürecinden beri artarak hayatın her alanını ve en çok da gündelik hayatı etkisi altına almaktadır. İnsan, sesli, yazılı, işitsel ve görsel yollarla iletişim kurabilir ve tüm bu formlar kültürlerin ve sanatın içinde işler. Böylece binlerce yıl sadece sözlü kültür odaklı bir iletişim ortamında varlığını sürdüren insan, yazının icadından itibaren, ama asıl olarak çizimin, resmin ve görsel ifadelerin yaygınlaşmasından itibaren yaygın bir görsel kültürün içine girmiş, iletişim sürecindeki görsel nitelik, çağlar ilerledikçe artmış ve ilerlemiştir (Çakır, 2014, s. 21).

Reklam endüstrisi sanatla yakın bir ilişki halindedir. Coşkun'a (2015) göre "teknoloji, sanatsal yaratım sürecindeki sanatçıya kuşkusuz sonsuz imgeler ve anlamlar yakalamasında yardımcı olmaktadır" (s.9). Bu cümleler sanatın görsel kültür öğelerine olan ihtiyacını açıklar niteliktedir. Bu bağlamda "Sanatın teknolojik gelişmelerden etkilenmesi üretim aşamasında hıza dayalı toplumsal yaşamın dinamikleri, sanatçının el becerisinin önüne de geçmiş, düşünsel tematik bir etkinin gün ile ilişkisinin kurulduğu yeni çağdaş ifade biçimlerinin doğmasını sağlamıştır" (Coşkun, 2015, s.10).

"Sanatın işlevi ne salt duyguları rahatlatma ne de salt haz duymadır. Sanatın kültürel, bilgilendirici, aydınlatıcı ve davranış geliştirici işlevi onu çok yönlü ve önemli kılmaktadır. Sanatın bu işlevleri kişinin zihinsel gelişimini sağlar. Bunu sanattan başka hiçbir alan sağlayamaz" (Kırışoğlu'ndan aktaran Zor, 2014, s.9). Sanatı zihinsel gelişime sağladığı katkı sayesinde daha uygar bir toplum olmak için çocuklara verilecek eğitimde kullanmak akıllara sanat eğitimi getirmektedir.

2.1.2.2. Sanat eğitimi ve görsel kültür. 21. yy toplumunda bilgi çok hızlı tüketilirken; araştırma, gözlem ve öğrenme yoluyla elde edilen gerçeklerden daha iyi yararlanabilmek adına öğrencilerin yaratıcı, sorgulayan ve üretken olmaları oldukça önemlidir. Başka bir söylemle dile getirilecek olursa "bireylerin yalnızca akıl varlığı olarak değil; düşünsel, algısal ve duygusal açılardan bir bütün olarak geliştirilmesi anlayışı ön plana çıkmaktadır. Bu durum, eğitim yoluyla bireye bu niteliklerin kazandırılmasında en önemli disiplinlerden biri olan sanat eğitimi kavramını gündeme getirmektedir" (Türkkan, 2008, s.3).

"Sanat eğitimi bireyin duygu, düşünce ve izlenimlerini anlatmada yeteneklerini ve yaratıcılık gücünü estetik bir düzeye ulaştırabilmek için yapılan eğitim çabası olarak tanımlanabilir" (Türkdoğan, 1984, s.14). Artut'a (2004) göre "sanat etkinliklerinin kökeninde geniş bir bilgi ve deneyim yatar. Bu nedenle, kapsamlı bir sanat eğitimi, sanat tarihi, sanat eleştirisi, estetik ve sanat uygulamaları ölçütleri üzerinde yükselen bütüncül bir yaklaşımla amacına ulaşır" (s. 240). Sanat tarihi, sanat eleştirisi ve estetik şu sebeplerden önemlidir;

- Sanat tarihi, sanatın geçmişten günümüze süregelen değişimlerini ele alarak değerlendirilmesini, içinde bulunulan kültürün değerlerinin öğretilmesini öngörür,
- Sanat eleştirisi bir sanat yapıtını oluşturan değerleri görmek için yapılan değerlendirmelerdir,

- Estetik ise sanat eğitiminin temel aldığı bir diğer disiplindir. Bu disiplin aracılığı ile öğrenciler, sanatın üretim ve tüketim boyutlarındaki önemli kaygılardan birinin estetik olduğunu öğrenir (Türkkan, 2008, s.5).

Sanat eğitiminin bir alt disiplini olan görsel sanatlar dersi; “çocuğu sanatçı olarak yetiştirmeyi amaçlamaz. Önemli olan çocuğu düşünsel, algısal ve duygusal yönlerden geliştirebilmektir” (Çakır İlhan, 1999, s.347). Sanat eğitiminin amaçlarından biri olan düşünsel, algısal ve duygusal yönlerden gelişimi “eğitimsel araştırmalarda “görsel kültür eğitimi”, “görsel kültür kuramı” ya da “görsel kültür pedagojisi” olarak adlandırılan” (Mamur, 2012, s. 2150) uygulamalarla yerine getirilebilir. Çünkü bu yaklaşımlar, Mamur’a (2012) göre “görsel deneyimin sosyal ve kültürel incelemesi olup insanın gördüğünü nasıl gördüğü ve gördüğü şeyi nasıl yorumladığı ile ilgilenmektedir” (s.2150).

- Nitekim 2019 yılında güncellenen MEB Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nın (2019) özel amaçlarında görsel kültür çalışmaları ile doğrudan ilişkili üç unsur dikkat çekmektedir. Bunlar; “Görsel okuryazarlık, algı ve estetik bilincine sahip,

- Güncel kültür-sanat nesnelere/tasarımlarını bilinçli olarak izleyen,

- Kendi kültürü ile diğer kültürlerle ait kültürel mirasın değerini anlayan ve onları koruyan” olarak ifade edilmiştir.

San’a (2003) göre sanat eğitiminde “ders konuları ile toplumsal çevre arasındaki ilişkilerin sürekli canlı tutulması gerekmektedir. Özel bir görüngü olan sanatın yanı sıra, bu dersin konuları arasına reklam, fotoğraf, yazılı basın, film, televizyon, çizgi öykü/karikatür, çizgi film/animasyon gibi araçlar da girmelidir” (s.182). Böylece öğrenciler günlük hayatlarında sıklıkla karşılaştıkları, maruz kaldıkları görsel bombardımanları anlamlandırma ve yorumlama yeteneklerini, sanat eğitimi sayesinde kazanacaklardır.

“Sanat eğitiminde uygulanacak olan görsel kültür çalışmalarının katkılarında biri, öğrencilerin popüler kültürün zararlı olabilecek etkilerinden korunmalarını sağlamaya yönelik olmasıdır” (Türkkan, 2008, s.45). Bu bağlamda, görsel kültür çalışmaları eleştirel bakmayı öğrenen öğrencilere, karşılaştıkları imgelerin tek anlamı olmadığını farkına varmasını sağlar. Aykut’a (2013) göre “görsel kültür kuramı sanat eğitimi yoluyla güncel sistemdeki medya araçlarının dillerini anlamak ve üzerimizdeki etkilerini okumanın yoludur. Görsel kültür genellikle tasarımsal ve estetik bağlamlarıyla düşünülmesi gereken bir olgudur” (s.712).

Günümüzde görsellik kavramının görüntü üreten sistemler ve teknolojik araçlar sayesinde sürekli değişime uğradığını görmekteyiz. Bunu sağlayan en etkili unsurlar medya ve ona ait teknolojilerdir. Görsel kültürün büyük ölçüde medya üretimlerine bağlı olması sanat eğitimi medya üretimleri ile birlikte düşünme, ele alma gereğini ortaya koymaktadır. Medya okuryazarlığı, görsel kültürü tüm sanatsal potansiyelleri anlama, yorumlama, değerlendirme, yansıtma ve alımlıma süreçlerini ile ele alınması gereken bütünleştiren bir pedagojik konuma taşımaktadır (Tavin’den aktaran Aykut, 2013).

Sonuç olarak, ilköğretim Görsel Sanatlar dersinde uygulanacak görsel kültür uygulamalarının katkıları büyüktür. Bu katkılar alan yazında (Türkkan,2008; Dilli, Mamur, Saribaş) farklı bakma yaklaşımları ile eleştirel bakış açısı kazanma, görsel imgelerin içerdiği anlam katmanlarını çözümlenme, imgeler üzerine çok yönlü düşünme ve bilinçli seçimler yapma olarak tanımlanmaktadır. “Sanat eğitimi şimdi görsel kültür hakkındadır, görsel kültür tüm görsel sanatları içerir, güzel sanatlar, bilgisayar oyunları, film, oyuncak tasarımı, reklamcılık, televizyon programcılığı, moda tasarımı ve diğerleri” (Freedman’dan aktaran Aksoy, 2006). Bu bağlamda sanat eğitiminden söz ederken görsel kültür kuramına değinmekte fayda vardır.

2.1.3. Görsel Kültür Kuramı

“Görsel kültür kuramı sanat eğitimi yoluyla güncel sistemdeki medya araçlarının dillerini anlamak ve üzerimizdeki etkilerini okumanın yoludur. Görsel kültürün büyük ölçüde medya üretimlerine bağlı olması sanat eğitimini medya üretimleri ile birlikte düşünme, ele alma gereğini ortaya koymaktadır” (Güler ve Erişti, 2019). Bu bağlamda medya okuryazarlığından söz etmekte fayda vardır. “Medya okuryazarlığı, görsel kültürü tüm sanatsal potansiyelleri anlama, yorumlama, değerlendirme, yansıtma ve alımlama süreçlerini ile ele alınması gereken bütünleştiren bir pedagojik konuma taşımaktadır” (Tavin’den aktaran Aykut, 2013).

Mamur’a (2014) göre “Sanatsal bir ürünün biçimsel kurgusunun ötesinde yaratılma nedenine, anlamına ve yaratıcısının niyetine dönük sorgulamalar yapma gerekliliği görsel kültür öğretiminin temel söylemidir” (s.104). Görsel kültür öğretiminin yapılandırılmasında eleştirel pedagoji, sosyal yeniden yapılandırıcılık, göstergebilim ve metinlerarasılık/göstergelerarasılık ile ilgili çalışmaların katkıları oldukça büyüktür.

2.1.3.1. Eleştirel pedagoji. “Sanat eğitiminde görsel kültüre dönük araştırmalarda üç unsurun öne çıkartıldığı görülür. Bunlar: sosyal konular, öğrencinin yaşantısı üzerinden diyalog ve disiplinlerarasılıktır. Bu üç unsur görsel kültürün eleştirel pedagojiyle olan bağına ortaya koyabilir” (Mamur, 2014).

Sarıgöz ve Özkaya (2015)’e göre “eleştirel pedagoji, eğitimdeki sorunları tartışan, eğitimin neden ve niçin edinildiğini sorgulayan, sosyal adalete önem veren, bireylerin kapasiteleriyle ilgilenen, sosyal ve eğitsel eşitlikler üzerine emellenen, sorunları sosyolojik, ideolojik, felsefi, siyasal ve politik yönleriyle ele alan ve özgürlükten yana olan bir kuramdır”

(s.21). Eleştirel pedagojinin getirisi olan eleştirel düşünme becerileri Halpern'e (1996) göre şöyle sıralanabilir ve görsel kültürün eleştirel pedagojiyle olan bağına ortaya koyabilir” (Mamur, 2014).

- Sonuç çıkarma: Olgu ve olayların akıl süzgecinden geçirilmesi,
- Analiz etme: Sunulan nedenlere dayanarak ulaşılan sonuçların doğruluğunun çözümlenmesi,
- Hipotezleri test etme: Düşünce ya da inançların doğruluğunun sınanması,
- Olasılıkları görme: Sorunun nedenlerine ve çözümüne ilişkin olası durumların belirlenmesi,
- Karar verme: Sorun karşısında oluşturulabilecek bir dizi seçenek ile aktif bir sürece başlanması,
- Sorun çözme: Sorunun tanımlanması ile başlayan ve çözüme ulaşmayı sağlayan tüm seçeneklerin görülmesi,
- Yaratıcı düşünme: Özgün ve kullanışlı şeylerin üretilmesi (Halpern'den aktaran Türkan, 2008, s.54).

Sarıgöz ve Özkaya (2015)'e göre “eleştirel pedagoji, eğitimdeki sorunları tartışan, eğitimin neden ve niçin edinildiğini sorgulayan, sosyal adalete önem veren, bireylerin kapasiteleriyle ilgilenen, sosyal ve eğitsel eşitlikler üzerine emellenen, sorunları sosyolojik, ideolojik, felsefi, siyasal ve politik yönleriyle ele alan ve özgürlükten yana olan bir kuramdır” (s.21).

“Eleştirel pedagojinin önemle üzerinde durduğu noktalardan biri Kincheloe (2004) tarafından insani sorunların hafifletilmesi yoluyla gerçek bir demokratik topluma ulaşma ve bilhassa sorun yaşayan, yaşamları ayrımcılık ve yoksulluk açısından olumsuz etkilenen grup ve bireyleridir” (Kincheloe (2004)'den aktaran İnal, 2010). Bu kapsamda bireyin yaşantısı önemlidir. “Eleştirel pedagojinin kalkış noktası öğrencinin yaşantısı kendi sorunları ve gereksinimleridir” (Giroux'dan aktaran Mamur, 2014, s.64). Öğrencilerin gün içerisinde maruz kaldıkları reklamlar, sosyal medya görselleri, videolar ve çeşitli imgeleri anlamlandırması için eleştirel bilince ihtiyaçları vardır. Onlara sunulan görsel içeriklerdeki göstergeleri doğru yorumlamaları ve kendileri üzerindeki etkileri bilmeleri gerekmektedir.

2.1.3.2 Göstergebilim. Görsel kültür öğelerini okumada yararlanan “göstergebilim, diller, belirtgeler, vb. gibi gösterge dizelerini inceleyen bilimdir. Göstergebilim, anlam evrenini çözümlenmeyi amaçlar: Anlam oluşumu, anlam yaratmak, gibi soyut durumun dizgeleştirilmesi açığa çıkarılması gibi konular anlamla ilgili ilk akla gelenlerdir. Bu bakımdan anlamla ilgili her şey göstergebilimin alanına girer” (Guiraud, 1994).

Göstergebilim, imgenin veya bir yazının ilk akla gelen ve ortadaki anlamıyla ilgilenmez aksine o anlamın gerisinde kalanın ortaya çıkmasıyla ilgilenmektedir. “Göstergebilim tüm gösterge dizgelerindeki anlamsal katmanların yapısını ortaya çıkarmaya çalışan bir anlambilimdir. Anamlı bir bütünü çözümlenmeyi amaçlayan göstergebilimsel, varsayımsal tümdengelimli bir yöntemi benimseyerek bir anlamlama kuramı geliştirmiştir” (İmançer ve Özel, 1999, s.72).

“Göstergebilimin en önemli alanı, kuşkusuz, ‘anamlama’ adı altında toplanabilen ‘düz anlam’ ve ‘yan anlam’la ilgili bölümdür. Bunlar Roland Barthes’in kuramına dayanmaktadır. Barthes’a (1976) göre düz anlam göstergenin neyi temsil ettiği, yan anlam ise göstergenin nasıl temsil edildiğidir” (Akt. Çağlar, 2012). Göstergelerin anlamlandırılmasında yararlanılan düz anlam ve yan anlamlar şöyle açıklanabilir.

Düz anlam. “Göstergenin, göstereni ve gösterileni arasındaki ilişkiyi ve gösterenin dışsal gerçeklikteki göndergesiyle ilişkisini betimlemektedir. Barthes, bu düzeyi düz anlam olarak adlandırmıştır” (Fiske, 1996, s.16).

“Düz anlam, gerçek dünyadaki nesnenin zihninde oluşturduğu yansımadır, bunu kültür belirlemektedir. Göstergenin belirli düz anlamları vardır, düz anlamla gösteren arasında bir ilişki olmalıdır. Bir göstergenin düz anlamı, o göstergenin temsil ettiği nesnenin algılayan kişi tarafından olduğu gibi kavranmasıyla oluşur” (Becer, 1999, s.39).

Yan anlam. Karşılaştığımız tüm göstergeler bir yan anlama sahiptir. Çünkü “göstergeler en azından alıcıya psikolojik bir şeyler çağrıştırmaktadır. Yan anlam, göstergeye biçim ve içerik açısından bağlı anlamları belirtirken çok daha öznedir. Bu öznelik içinde, yorum, yorumlayıcıdan etkilendiği kadar nesne ya da göstergeden de etkilenmektedir” (Özgür, 2018, s.32). “Yan anlam, görüntüsel bir boyuta sahip olmasına rağmen nedensizdir ve bir kültüre özgüdür. Anlamlandırmada farklılığı yaratan yan anlamdır, çünkü yan anlamda, göstergeler çokanlamlı, uzlaşımalsal ve kişiden kişiye değişen bir düzeydir” (Özer, 1999, s.10).

Her reklamda göstergebilim kodlarından yararlanılır ve tüketiciye ulaşmak için özellikle bilindik olgular kullanılır. Erkan (1987) bu durumu şu sözleriyle özetlemektedir; “Yan anlam şifreleri, toplumda yaygın olan saygınlık, beğenilen kişilik, seçkin sayılma vb. bilinen toplumsal değer ölçülerine dayanmaktadır. Açıkça söylenmeyen ancak, ima edilen bir mesaj vardır. Reklamdaki kişinin davranışları, giyimi, mimikleri toplumun iyi ev kadını ya da özenilen kişilik anlayışıyla örtüşmektedir” (s.143). Bu bağlamda görsel kültür imgelerinin altta yatan anlamlarıyla gören kişiye etkileri ortadadır.

Göstergeler her zaman düz anlamla sınırlı kalmaz, anlamın ikinci düzlemine gönderme yaparak yan anlamlar da içerirler. Bir göstergenin düz anlamı yeteri ölçüde keskinlik kazanmadığı ya da keskinliğini yitirdiği ölçüde, aynı gösterene (göstergeye) bağlı anlamların sayısı artabilir. Bu şekilde ortaya çıkan değişik anlamlara “yan anlam” denir. Göstergede yan anlam onu kullananların duyguları ve kültürel değerleriyle karşılaştığında ortaya çıkmaktadır (Barthes, 1993, s.70-71).

Aşağıda bir reklam üzerinden düz anlam ve yan anlam okumalarına örnek verilmiştir.

Resim 2.3.’de ABD ‘li rap sanatçısı Ludacris’in 2003 yapımı albüm kapağı gösterilmektedir. Görsel daha sonra Chicken&Beer firması tarafından reklam olarak kullanılmıştır.

Resim 2.3. Chicken& Beer firma reklamı

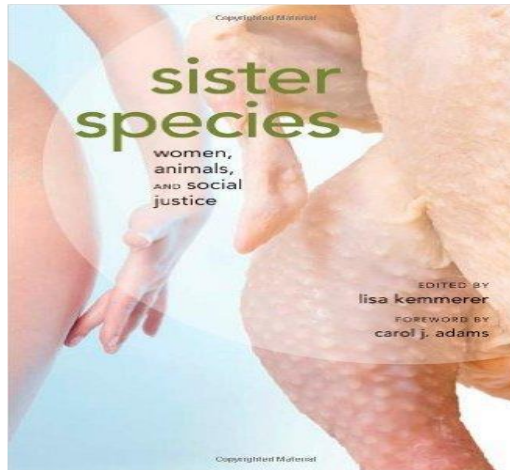
Düz Anlamlar: Albüm kapağı üzerindeki düz anlamlara bakıldığında; ışıklı bir bar ortamında dağınık bir biçimde yerleştirilmiş çıtır tavuk parçaları ve biralar vardır. Birahane ortamının renklerinde sarı turuncu ve yeşil renkler hakimdir. Çeşitli aksesuarlarla donatılmış bir erkek figürü, kadın bacağına ısırırken betimlenmiştir. Chicken& Beer ve Parental Advisory Explicit Content logoları yer almaktadır. Kadın figürünün sadece bacağı görülmektedir.

Dilsel Mesajlar: Düz anlam içeren dilsel mesajlardan bahsetmek gerekirse; albüm kapağında en dikkat çeken yazı albümün ismi olan “Chicken& Beer” yazısıdır. Albüm isminin altında ise siyah beyaz tonlarda müzik şirketinin ismi Parental Advisory Explicit Content yer almaktadır. Bar bankosunun üstünde de afişin genel renklerini kapsayan “Beer” yazısı yer almaktadır son olarak bira şişeleri üzerinde tekrar “beer” yazıları bulunmaktadır. Albüm kapağında yan anlam içeren dilsel mesaj yer almamaktadır.

Yan Anlamlar: Algılayamadığımızı düşündüğümüz görüntülerin bir çoğu bilinçaltımız tarafından algılanır. Çocukluğumuzdan bu yana et yemenin önemini protein kaynağı için zorunlu olması ve güçlü olmanın tek yolu olduğu düşüncesi bize öğretilir. Bu şekilde varlığımızı sürdüremeyeceğimiz algısını oluşturmaya başlarız. Bizden üstün olanların elinde satır ve silahla dolandıklarını anlarız ki ataerkil bir topluluk dayatmanın en büyük getirisi budur. Erkek egemen toplumun devamına hizmet eden bu billboard; kadın bacağına ısırarak üzere olan erkek figürü betimlemesi ile bu durumu pekiştirmiştir ve etin dişileştirilmesinin amacı da özenli bir şekilde işlenmiştir.

Reklam görselindeki kadının sadece küçük bir bölümünün ele alınmasının amacı; kadınlara özne değil nesne olarak bakılmasına sebep olmaktır. Pornografik görsellerde de

buna benzer durumlar söz konusudur, vücudun parça parça gösterilmesi tüketilen bir nesne olarak ele alınması ile yenilen hayvanın bir canlı değil de yemek olarak algılanması gibi.

Resim 2.4. Lisa K. tarafından yapılmış farkındalık afişi

Resim 2.4. dikkatli incelenecek olursa kadın vücudu ve hayvanın parça parça gösterilmesi durumu yine aynı çağrışımı göstermektedir. Ayrımcılık veganizm ve feminizmin dikkat çekmeye çalıştığı ve şiddetle karşı çıktıkları kavramdır, eşitlikten yanalıdır. Feministler ve veganlar duruma kadının özne olmaktan çıkarılması ve hayvanları yemenin normalleştirilmesi olarak farklı bakmaktadırlar.

Etin cinsel politikası kitabında şunlardan bahsedilmektedir. “Feministler şu halde kendi türünün dışı için hak mücadelesi verirken diğer türlerin dışilerini görmezden gelmemelidir. Kendi manifestoları ve dikteleri içinde dışının ürünlerinin tüketilmesinin dışının sömürülmesine dönüşmesi üzerine geniş yer vermeli ve feminizm ile veganlık birlikte anılmalıdır” (Adams, 2013).

Erkek figürünün, erkek egemen sistemin kadın üstünde kurmuş olduğu baskıdan kaynaklandığı gerçeği kadın bacağına yaptığı muamelen de görülür. Hayvandan yararlanmak insanların tüketimi için doğal bir süreç değildir. Hayvandan faydalanmak kültür, sosyo-ekonomik şartlar, teknoloji, inançlar vb. etkenlerle ilgilidir. “Bir dışiyi alıkoyarak elde edilmiş protein, dışileştirilmiş proteindir. Proteinin tahıldan alınacağı yerde tahıl yemiş ineğin vücut parçalarından alınması da proteini hayvanlaştırdığımızı gösterir”. (Adams, 2013, s.72) Hayvanları dışileştirmek; birçok reklamda eti yenen hayvanların kadın biçiminde temsil edilmesi ve erkek zihninde kadının et veya piliç görüntüsünde olması bu düşünceleri desteklemektedir.

Resim 2.5. The Sea&Food reklam afişi

Resim 2.6. KFC reklam afişi

Resim 2.5.'de de dişiyi hayvanlaştırmanın güzel bir örneği görölmektedir. Yemek sofrasına ana öğün gibi gösterilmiş ve balık görünümüne bürünmüş bir kadın figürü yer almaktadır. Erkekler tarafından yenmeyi bekleyen, çekici bir şekilde oturan hayvanlaştırılmış bir kadın.

Resim 2.6'da ise KFC'nin "Göğüslerimiz mi Kalçalarımız mı?" isimli sosyal medya reklamı görölmektedir. Reklamda cinsiyetçi bir söylemle karşılaşmaktadır. Reklamda kadınlara gönderme yapıldığı ortadadır.

Resim 2.7. Lades piliç reklam afişleri

Resim 2.7. bir zamanlar Türk kanallarında dönen Lades Piliç firmasına ait, tavuk ve horozu insan gibi resmeden ve özellikle tavuğun çekiciliğini "tüm zamanların en unutulmaz piliçi" yazısıyla güçlendiren bir diğer reklam afişidir.

2.1.3.3. Metinlerarasılık. 1960'lı yıllarda kendini gösteren ve postmodern okumaların temel yöntemlerinden biri olan "metinlerarasılık kavramı, sanat alanında farklı disiplinlerin birbiriyle iç içe geçmeleri sonucu anlam çokluğu bağlamında sonsuz bir alana işaret etmektedir" (Önal, 2013, s.70). 21. Yüzyılda yalnızca yazı ve dil alanında kendine gösteren bir kavram olmaktan çıkan metinlerarasılık kavramı ortaya konmuş bir disiplinin

kullanılmasıyla yeni bir anlam yaratma yöntemidir denebilir. Bir alışveriş olarak nitelendirebileceğimiz metinlerarasılık kavramı sanatta sıklıkla kullanılır.

Bulut'a (2018) göre "metinlerarasılık, en genel manada bir metnin başka bir metnin bünyesinde yer alması manasına gelir. Çeşitli şekillerde ve amaçla kullanılan bu uygulama, kullanılma amacına göre şekil alır" (s.12). Bu bağlamda Bulut (2018), "planlanmamış ve bilinçli olmak üzere iki başlık altında incelenen metinlerarasılığın iki farklı amaçla başvurulmuş bir yöntem olduğu saptamıştır. Metne derinlik ve zenginlik kazandırmakla birlikte, hem yazar hem de okur için önem arz eder" (s.12) "Metinlerarasılık kavramı görsel sanatlar alanında sıklıkla göstergelerarasılık olarak tanımlanır" (Aktulum, 2011, s.9). Raffaello Sanzio'nun Paris Yargısı eseri (*Resim 2.8.*) ve bu eserin kodlarını kullanıp yeniden yaratılan Édouard Manet'in Kııda Öğle Yemeği eseri (*Resim 2.9.*) metinlerarasılık/göstergelerarasılık örneği olarak verilebilir.

Resim 2.8. R. Sansizo Paris yanılıgısı

Resim 2.9. E. Manet kııda öğle yemeği

Kııda Öğle Yemeği tablosunda, en öndeki kadın ve erkek figürünün duruşuna kadar "Paris'in Yargısı" adlı tabloyla aynıdır. Birinci resimde klasik dönemin izlerini taşıyan bol adaleli çıplak iki erkek model ve yine o dönemlerin izini taşıyan hafif toplu çıplak bir bayan modelin yerini, ikinci resimde modern giyinişli iki erkek ve klasik dönem görüntüsü olan çıplak bir kadına bırakmıştır. Birinci resimde ressamın kadının figürünü çıplak resmetmesinin nedeni tanrısal güçlere sahip olduğunu düşündüğü kadının etrafındaki erkeklerden daha güçlü olduklarını göstermek istemesidir. On beşinci yüzyılda doğa, çıplak kadının basitliği ve üstün karakteri ile temsil edildiği bilinmektedir. Fakat ikinci resimde Manet Raffaello'nun figürlerini seçmiş olmasının sebebi figürlerin kusursuz güzelliği değil, dönemin sıradan insanlarına kolayca dönüştürülebilir olmalarıydı ayrıca resimde kadının çıplak olmasının neden muhtemelen az önce sudan çıkmış olmasıdır. Ayrıca birinci resimdeki tüm figürlerin çıplak olmasının nedeninin tanrısal güçle açıklanması ancak ikinci resimde figürler arasındaki ilişkinin açıklanamaması garip bir tedirginlik yaratmaktadır. Tablo, Raffaello'nun tasarımının

biçimsel yapısını almış olmasına rağmen Manet'nin çıplağının bir tanrıça, harem tutsağı olmaması yüzünden genel olarak eseri sanat olarak değerlendirilmemekte ahlaki yönden düşük bir intiba bırakıldığı yönünde algılamışlardır. Bunun sebebi de çalışmadaki kişilerin gerçekdışı olmamalarıdır. Édouard Manet'in Kııda Öğle Yemeği eserinin gerek kompozisyon olsun gerek anlam olarak etkilediği birkaç örnek olarak *Resim 2.10* ve *Resim 2.11*'i verilebilir.

Resim 2.10. Pablo Picasso (1954 – 1970)

Resim 2.11. Claude Monet (1865-1866)

Reklamların bizi bildiklerimizle avladığını ve sanat eserlerinin değerinden sıklıkla yararlandıklarını düşünecek olursak, dikkat çekmek ve akılda kalıcılık amacıyla metinlerarasılık yönteminin kullanılması çok da şaşılacak bir durum değildir. Sanat eserlerinin kodlarını kullanıp anlamın yeniden yaratıldığı bir reklam olan *Resim 2.10.* ve *Resim 2.11.*'de metinlerarasılığa diğer örneklerdendir. Görsellerde Vincent Van Gogh'un oto portre, Johannes Vermeer'in İnci Küpeli Kız tablosu kullanılarak yeniden yaratılan Ruf Lanz ajansı tarafından hazırlanmış İsviçreli taşımacılık firması Welti- Furrer için hazırladığı reklamları görülmektedir.

Resim 2.12. Ruf Lanz reklam afişi 1

Resim 2.13. Ruf Lanz reklam afişi 2

Yeniden yaratım olan bu reklam afişlerinin, akılda kalıcılık sağlamak ve dikkat çekmek amacıyla bize bildiğimiz eserleri sunduğu görülmektedir. Afişlerde değerli ve hassas

sanat eserlerini en hasarsız ve en dikkatle taşıyabilecek firma olduğunu anlatmak için, reklam ajansının ünlü tabloları kullandığını, görsel reklamın, ünlü tabloda resmedilen figürün son derece konforlu biçimde seyahat ettiği vurgusu duyurulmaya çalışılmıştır.

2.1.3.4. Feminist kuram. Toplumsal cinsiyet rollerini içeren feminist kuram görsel kültür kuramını yakından ilgilendirir. “Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları ile insanlara yüklenmiş olan kadın, erkek rolleri kültürden kültüre ve dönemden döneme değişiklik göstermiş olsa da genelinde ataerkil yapıya sahip birçok kültürde kadına yüklenen roller yıpratıcı özelliklerdir” (Ersoy Çak, 2010, s.105). “Feminizm, kökeninde Latince’ de kadın manasına gelen femine kelimesinden türemiştir ve sadece kadın oldukları için karşı karşıya kaldıkları zorluklar, baskı ve ezilmeyle ilişkisini inceleyen, sınıf, ırk, din, dil vs. unsurlarda yaşadığı sorunları ele alan bir bilim alanı olarak değerlendirilmektedir” (Taş, 2016, s.165). “Drude Dahlerup feminizmi şöyle tanımlamıştır: Tüm ideolojileri, eylemleri ve politikaları içine alır, kadınlara yönelik ayrımcılığı ortadan kaldırmayı ve toplumdaki erkek egemenliğini kırmayı amaçlar” (Schroeder’den aktaran Ersoy Çak, 2010, s.102).

Cinsiyet rolleri ve erkek egemen toplum imajları çocukluk yıllarında ailede daha sonra okul, iş ve günlük hayatta karşılaşılan görsel imgeler ile edinilmeye başlanır. “Bu nedenle feminist kuram eleştirel bir şekilde görsel kültürde (sinema, magazin dergileri, alışveriş katalogları, reklamlar vs.) sunulan kadın rollerini ve kadının temsil ediliş biçimini de sorgulamaktadır” (Mamur, 2019, s.159). Kadın vücudunun nesneleştirilmesi, televizyon haberlerindeki özensiz dil seçimi, değersizleştirici tutumlar, tek tip dayatması, kadınların ev ve mutfak ile özdeşleştirilmesi, ikincilleştirilmesi, ataerkil topluma göndermeler, kadınlara atfedilen mücevher tutkusu, mesleklerin cinsiyetlerle özdeşleştirilmesi gibi konular medyada kadın figürünün temsil edilişiyle ilgili problemlerdendir.

2.1.3.5. Sosyal yeniden yapılanma. “Sosyal yeniden yapılanma, toplumsal değişime ulaşmaya odaklı bir felsefedir” (Zacko Smith, 2010). Bu bağlamda nüfusun hoşgörü ve barış içerisinde yaşamasını amaçlayan, bireysel, mezhepsel ve toplumsal farklılıkları aşan, anlaşmazlıkları mantık çerçevesinde çözen, sosyal refahı benimseyen bir teoridir denebilir. Çeşitli zorlukların ve sorunların olduğu bir dünyada yaşamaktayız. Eğitimin amaçlarından biri “toplumda işleyişi anlama ve beceri” olduğu için, sosyal yeniden yapılanma her öğrenciye verilmesi gereken bir kavramdır.

Adil bir toplum oluşturma amacı güden bu kavramın sanat eğitimindeki karşılığı “toplumun iyiliği için sanat eğitiminin sorumlulukları ne olmalıdır? Hangi noktalarda

toplumsal refaha ve toplumsal iyileştirmeye katkıda bulunulabilir? Soruları bağlamında toplumu sanat yoluyla eleştirme ve eleştiriler yoluyla da toplumsal aksaklıklara dikkat çekme ve çözüm önerileri getirmedi” (Mamur, 2019, s.157). Çağdaş sanat uygulamalarını ve görsel kültür çalışmalarını içinde barındıran sanat eğitimi ne kadar kültürel bağlamda değerlendirilirse o kadar sosyal yeniden yapılandırmaya katkılı olur denilebilir.

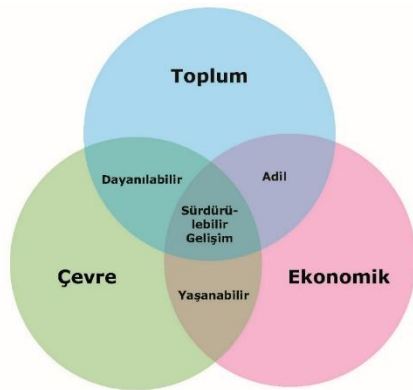
2.1.4. Sürdürülebilirlik

“İnsan, doğada varlık bulan ve yaşamını sürdürebilmek için de doğa ile ilişki kurmak zorunda olan bir canlıdır” (Aydın ve Zümrüt, 2011, s.54). Sanayi devriminden sonra kurulan büyük fabrikalar üretime sağladığı katkı oranında çevre kirliliğine sebep olmuştur. Üretim sürecinde ve sonunda ortaya çıkan atık sular, zararlı gazlar hızlı bir şekilde göllere, toprağa ve buharlaşma yoluyla da havaya nüfuz etmektedir. Seri üretimin bir getirisi olan bilinçsiz tüketim yüzünden tüketici de çevre tahribatına sebep olmaktadır. “20. yy savaşların getirdiği yıkımlar sebebiyle sanayileşmenin getirdiği olumsuz sonuçların sorgulanmasına neden olmuştur. Endüstrinin, savaşların ve tüketimin sebeplerini oluşturduğu ve fiziksel olarak görünür olan doğa tahribatının dönüştüğü ekolojik kaygılar görülmeye başlanır” (Duran, 2015, s.22). İnsanların doğaya verdikleri zararın kendilerine verdiği zarar olduğunu anlaması üzerine aldığı önlemler arasında; tek kullanımlık olmayan ürünlerin kullanılması, sürdürülebilirlik kavramını akıllara getirmektedir. Sürdürülebilirlik kavramı, Brundtland Raporu’nda “bugünün gereksinimlerini, gelecek kuşakların da kendi gereksinimlerini karşılayabilme olanağından ödün vermeksizin karşılamak biçiminde tanımlanmıştır” (Bozlağan, 2005, s.1013).

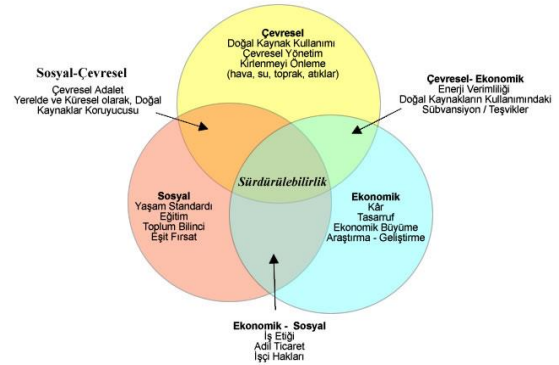
“Brundtland Rapor’unda yapılan tanımlama, özünde iki anahtar düşünce üzerinde durmaktadır” (Bozlağan, 2004, s.3). Soussan’a (1992) göre “İnsanların temel gereksinimleri güvenli ve uygun bir biçimde karşılanmalıdır, kullanılan yol ve yöntemler güvenli ve uygun olmalıdır. Gelişmenin mutlak sınırları yok ise de, gelişme potansiyeli, mevcut teknoloji durumu ve toplumsal örgütlenme ile bunların çevre kaynakları üzerindeki baskılarının etkisi altındadır” (s.25).

Çevreyle ilgili sorunların bu kadar boy göstermesi ve kendini belli etmesinin üzerine “5-16 Haziran 1972 tarihinde İsveç’in başkenti Stockholm’de Birleşmiş Milletler İnsani Çevre Konferansı (Stockholm Konferansı) düzenlenmiştir. Stockholm Konferansı ile birlikte, çevre sorunları uluslararası gündemin ön sıralarını meşgul etmeye başlamıştır” (Larre’dan aktaran Bozlağan, 2004). Bu konferansta sürdürülebilirlik kavramıyla ilgili tespit edilenler arasında kavramın bileşenleri vardır; “Birleşmiş Milletler sürdürülebilir kalkınmayı toplum,

çevre ve ekonomi boyutlarının birbirinin içine geçtiği çemberin kesişme alanı olarak görselleştirmiştir” (The United Nations Economic Commission for Europe’den aktaran Mamur, 2017).

Şekil 2.1. Sürdürülebilirliğin bileşenleri

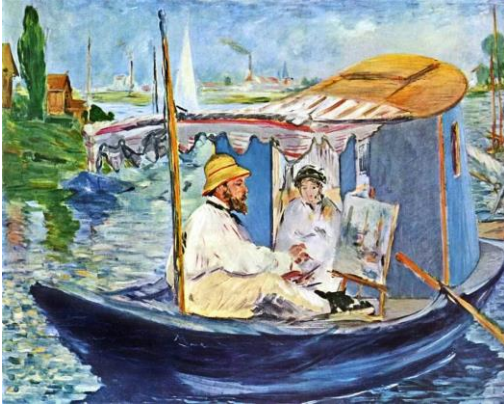

Şekil 2.2. Bileşenlerin açıklamaları

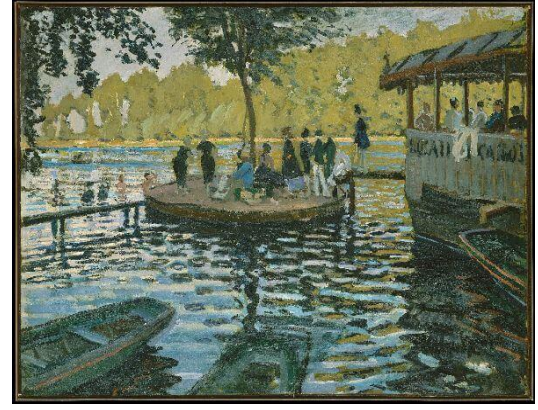
Sürdürülebilir gelişim Şekil 2.1.’de görüldüğü gibi genelde çevre, toplum ve ekonomi kavramlarından meydana gelmektedir ve birbiriyle iç içe geçmiş durumdadır. Şekil 2.2. incelendiğinde çevre; çevresel adalet, yerel ve küresel olarak doğal kaynakların kullanımı konusunda toplum ile ilişkilendirilmektedir. Toplum boyutu ise, iş etiği, işçi hakları ve toplumsal adalet konusunda ekonomi ile, ekonomide enerji verimliliği ve enerjinin adil kullanımı konusunda çevre ile bağlantılı olarak ele alınmaktadır.

2.1.4.1. Sanat ve sürdürülebilirlik. Sürdürülebilirlik olgusunun vazgeçilmez kavramı olan “doğa ve bilim, tarih boyunca sanatı etkilemiş ve sanatın oluşumunda oldukça önemli bir kaynak olmuştur. Her dönemin kendine özgü teknolojik unsurlarıyla birlikte, sanatta köklü değişimler meydana gelmiştir” (Taştan, 2010, s.169). Bu sebepten dolayı doğa, sanatçının ilham kaynağını ve sanatın konusunu oluşturur.

Doğanın sanatı ne denli etkilediği tartışılmaz bir konudur. “Teknik ve teknolojide ilerlemelere bağlı olarak tuval, boya, tüp, fırça gibi malzemeler ortaya çıkmıştır” (Taştan, 2010, s.172). Sanatı, sanatçıları ve sanat akımlarını etkileyen doğa olgusu “malzemelerin taşınabilir olması, sanatçıların atölyelerden çıkıp doğada resim yapabilmesini beraberinde getirmiştir. Bu gelişme izlenimci sanatçıların, gün ışığının farklı saatlerde, mevsimlerde nesnelere üzerindeki etkisini inceleyebilmesine, doğada var olmayan siyah gölgeleri ve konturu atmasına olanak sağlamıştır” (Erden, 2013, s.22).

Resim 2.14. Edouard Manet 1874

Resim 2.15. Claude Monet 1869

Sanatı etkileyen bir unsur ise fotoğraf makinasının icadıdır. “19. yüzyılda fotoğraf tekniğinin ortaya çıkması, dönem sanatçıları doğrudan etkilemiştir. Fotoğraf makinesinin ortaya çıkışı sanat tarihinde bir kırılma noktası olarak değerlendirilebilir. Dönemin sanatçıları yeni arayışlara yönelerek; anı yakalama, ışık ve yansımalarını görüntüleme gibi isteklerini dışa vurmuşlardır” (Taştan, 2010, s.172)

Sanatı etkileyen bir başka unsur ise sanayi devrimidir. “Sanayi devrimi ile ortaya çıkan yenilikler ve buluşlar bireyin alışkanlıklarını tümünden değiştirmiştir. Temel olarak yeni bir dönemin başladığı dünyayı temsil eden modernizm, aynı zamanda doğadan ayrılan, kentsel bir oldu olarak da öne çıkmaktadır” (Duran, 2015, s.25). Sanayi devrimiyle ortaya çıkan sanat akımlarından bir tanesi fütürizmdir. “Avrupa ülkelerine kıyasla endüstrileşme sürecini daha hızlı yaşamış olan İtalya’da ortaya çıkan fütürizm gibi teknolojiyi yücelten, bir arabanın bir Yunan heykelinden çok daha estetik olduğunu iddia eden akımlar” (Erden, 2013, s.22).

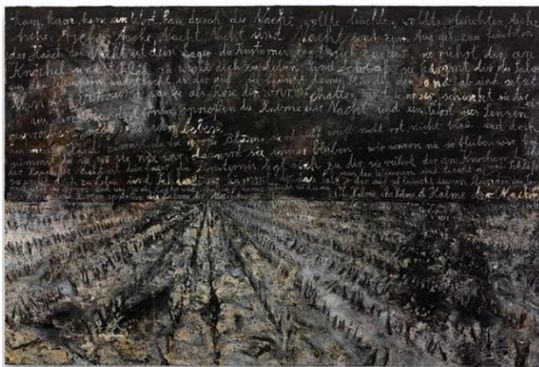
“60’lı yıllardan itibaren konu olarak doğa daha yoğun ortaya çıkar ve çevre kirliliğinin neden olduğu sorunlar, yeni bir sanatsal yaklaşımı da beraberinde getirir. Çevre meselelerine karşı daha büyük bir değişim ve bilinç başlar. Bu değişimle birlikte sanat çalışmalarının anlamı, yer ve araçlar, yöntemler de değişir” (Aydın ve Zümrüt, 2011, s.55).

Zümrüt ve Aydın (2011)’e göre; “sanat gerçekte var olmayan ideal doğa kavramını dile getirmekte yetersiz, ancak doğal çevrenin tahrip edilmesi gibi mevcut tehlikeler konusunda toplumu bilinçlendirmekte kararlı bir rol üstlenmiştir” (s.61). Buna örnek olarak çevre sorunlarına dikkat çeken Joseph Bueys’un 7000 Meşe eseri gösterilebilir. “1982 Documenta’da gönüllülerin yardımıyla gerçekleştirdiği 7000 Meşe Projesi, yoğun şehirleşmeye bir tepki olarak sanat aracılığıyla ekolojik müdahalede bulunmasını içerir” (Duran, 2015, s.44). Ağaç; dönüşümü ve döngüselligi, yanında bulunan taş ise; şehirleşme ve binalaşmayı durağanlığıyla temsil eder. Resim 2.16.’da 7000 meşe uygulama ve 7000 meşe projesinin görseli yer almaktadır.

Resim 2.16. J. Beuys 1982

Doğadan etkilenen ve doğa sorunlarını resimlerinde işleyen çalışmalara örnek olarak Anselm Kiefer'in çalışmaları (Resim 2.18. ve Resim 2.19.) verilebilir. “Kiefer'in çalışmalarında baskın olan ölüm duygusu, keskin bir perspektif kullanımıyla sonsuzluğa doğru bir uzam oluşturan topraklar içinde insan doğa ilişkisine diyalektik bir sorgulama getirmektedir” (Duran, 2015, s.46). Duran (2015)'e göre “Kiefer çalışmalarında, tarlaları resmettiği peyzajlarının üzerine çalı çırpı, deniz altı maketi, kurşun kitap gibi öğeler koyarak manzara bakışımızı engeller ve eseri sadece doğa manzarası olmaktan çıkararak savaşların yarattığı yıkımı, savaş alanlarını duyumsatan bu imgeler ile duyumu arttıran bir katalizör etkisi yaratmayı amaçlar” (s.46).

Resim 2.17. A. Kiefer oh halme

Resim 2.18. A. Kiefer

Resim 2.19.'da Azade Köker Ormanda tempo isimli eseri ve nicelerinde belirttiği gibi “özellikle Japonya Fukuşima'daki nükleer felaketinden de etkilendiğini belirttiği Üçüncü Doğa sergisiyle doğa ve insan çelişkilerine odaklanan bir başka sanatçıdır. Önlenemeyen tüketim fazlalığının ihtiyaç koşullarını yarattığı teknoloji ve enerji gelişiminin oluşturduğu atıkların doğaya ve dolayısıyla insana vereceği zararlar üzerinde durmuştur” (Duran, 2015,

s.61). Cai Guo-Giang *Resim 2.20.*'deki örnekteki gibi çalışmalarında çevre sorunlarını sorunlarını konu edinmiştir. Cai Guo- Giang sergisinde müze alanına oyulan zemin içine 5300 galonluk mürekkep dökülerek bir gölet oluşturmuştur. Bu göletin etrafına yerleştirilen kırılmış beton ve inşaat demirleriyle Sessiz Mürekkep adlı çalışmasını düzenlenmiştir. “Geleneksel Çin peyzaj resmini referans alarak endüstriyel gelişimin eleştirisini yapmaktadır” (Duran, 201, s.63)

Resim 2.19. A. Köker 2010

Resim 2.20. C. Guo- Giang 2014

Dünyaca ünlü ve kimliği belli olmayan sokak sanatçısı olan Banksy, çalışmalarında genellikle savaş, hükümet ve kapitalist düzen karşıtı mesajlar içerir.

Resim 2.21. Banksy sokak sanatı 1

Resim 2.22. Banksy sokak sanatı 2

Ekolojik sanat denince akla ilk gelen isimlerden Andy Goldsworthy “endüstriyel teknoloji malzemelerini kullanarak doğaya zarar verdikleri için eleştirilen bazı arazi sanatçıların aksine tamamen doğaya ait buz, taş, yaprak gibi malzemelerden yararlanır” (Işık, 2015, s.29). Çalışmalarını doğada yer veren ve ona zarar vermeyen aynı zamanda yine doğada gelişen eserlerin sahibi sanatçının amacı estetik bir kaygıyla, doğaya farkındalık sağlamak düşündürmek, hissettirmektir. Andy Goldsworthy çalışmalarına Dengeli kayalar isimli eseri *Resim 2.23.* ve yaprak kullanarak yaptığı çalışmalardan bir görsel *Resim 2.24.*'yü örnek verebiliriz.

Resim 2.23. A. Goldsworthy 1978

Resim 2.24. A. Goldsworthy örnek

Yoko Ono'ya enstalasyon çalışmasında (*Resim 2.25.*) kadın, erkek ve çocuğu temsil eden farkı boyutlarda yapılmış 50 ahşap tabut ve zeytin ağacı fidanları bulunur. Özensiz bir işçilikle tasarlanmış olan bu tabutlar, doğa felaketi ya da savaş sonrası toplu mezarları çağrıştırır. Yerleştirmede birbirine karşıt olan unsurlar birbirini tamamlar; yaşam ve ölüm sürekli birbirinden doğar, ikisine de anlam kazandıran ve döngünün devam etmesini sağlayan ise doğal çevredir.

Resim 2.25. Yoko Ono, Ahşap tabutlar 1997-2007

2.1.4.2. Eğitimde sürdürülebilirlik. İnsanoğlu çevreye verdiği zararı, yine kendisinin düzeltebileceğini anladığı zaman çevre eğitiminin bu bağlamda gerekli biliş, duyuş ve davranış değişikliği yaratmanın en iyi yolu olarak görmüştür. “Özellikle 80’li yıllarda önem kazanmaya başlayan ‘sürdürülebilir kalkınma’ düşüncesi, giderek sürdürülebilir çevre

eğitimine doğru ivme kazanmış ve günümüzde baskın bir görüş haline gelmiştir” (Tanrıverdi, 2009, s.91).

UNESCO tarafından 1975-1995 yılları arasında uygulanan Uluslararası evre Eğitimi Programı, Sürdürülebilir Gelecek İçin Eğitim programı olarak değiştirilmiştir. UNESCO’ya göre Sürdürülebilir Kalkınma İçin Eğitim bilgiyi pasif olarak almaktan çok, bu konuda beceri, tutum, değer ve anlayış geliştirmekle sağlanabilir. “Bazı Avrupa Birliği lke programlarında (Belçika, Finlandiya, Yunanistan vs.) evre eğitimi ayrı bir ders halinde sunulmakta, bazılarında disiplinlerarası bir anlayışla (Avusturya; Danimarka vs.) ya da farklı derslerle i içe geçmiş olarak (Hollanda, İngiltere v.s.) verilmektedir” (Tanrıverdi, 2009, s.89).

Doğa kavramının temellerini ele alan eğitim programlarına bir örnek olarak Waldorf yaklaşımı verilebilir. 1919 yılında Almanya’da adı konmuş Waldorf yaklaşımı okul öncesi ve erken çocukluk dönemi eğitim programlarından birisidir. Eğitimci Alan Wagstaff’ın oluşturmuş olduğu bu yaklaşım duygusal, entelektüel, yaratıcı ve fiziksel gelişim alanlarına yardımcı olmak üzere oluşturulmuş. Öğrenciyi merkez alan bu eğitimde çocuklar okulda bitkilerle ilgili şarkılar söylüyor (yaratıcı), polenleştiricileri tartışıyor (entelektüel), ağaç dikiyor (fiziksel) veya ağaçların onlar için ne anlam taşıdığını dile getiriyorlar (duygusal). Okul malzemelerinin örneğin yazı tahtaları, geri dönüştürülmüş ve sürdürülebilir ürünlerle üretilmiş; yine enerjisini çevreye zarar vermeyen güneş enerjisi gibi yöntemlerle kurulmuştur. Bu yaklaşımın amacı geleceğin mesleklerini icra edece öğrencilerin birer doğasever olarak yetiştirilmesini sağlamaktır.

Türkiye’de 7. Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda tespit edilmiş sürdürülebilir kalkınma ilkesiyle birçok sektörde çalışmalar yapılmaktadır buna ek olarak eğitim konusunda da çalışmaların artık göstermesi gerekmektedir. “Henüz başlangıç aşamasında olan evre okuryazarlığı ve evre eğitimi araştırmaları, yükseköğretimde etkin evre okuryazarlığını sağlayacak programların geliştirilmesi ve uygulanması yönünde devam etmelidir” (Teksz, 2010, s.317).

2.1.4.2.1. Sürdürülebilir kalkınma eğitimi. “Sürdürülebilir gelişimin eğitimle ilişkilendirilmesinde sürdürülebilir kalkınma için eğitim (Education of Sustainable Development-ESD) ifadesinin yaygın olarak kullanıldığı grlmektedir. Bu ifade 2005-2014 yılları arası Birleşmiş Milletler tarafından Sürdürülebilir Kalkınma İçin Eğitim On Yılı olarak ilan ettiği bir raporla birlikte yaygınlaşmaya başlamıştır” (Mamur ve Köksal, 2016, s.733).

“Sürdürülebilir kalkınma eğitimi öğrencilerde; çevresel, sosyal ve ekonomik anlamda yeni bir anlayış ve sorumluluk duygusunun geliştirilmesine ayrıca toplumun bir bireyi olarak

yapacakları tercihlerin toplumun tamamını etkilediği bilincinin kazandırılmasına katkı sağlayacaktır” (Alkış & Öztürk, 2007, s.138). “Sürdürülebilir kalkınma eğitimi çevresel konuları, sadece biyolojik ve fiziksel parametreler ile açıklamamakta, aynı zamanda ekonomik, tarihi, kültürel, estetik, sosyal, politik bileşenleri ve bu bileşenlerin de kendi içlerinde ve kendi aralarındaki etkileşimlerini de göz önüne alarak değerlendirmektedir” (Okur Berberoğlu, 2015, s.732).

Sürdürülebilir kalkınma eğitimi sonucunda bireylerin aşağıdaki yeterlik alanlarına sahip olması gerekmektedir (Haan ve Harenberg’den aktaran Kaya ve Tomal, 2011, s.51):

- Uzlaşma becerileri: Bu beceri alanı sürdürülebilir kalkınmayı ortak bir kültür olarak düşünür, diğerleriyle anlaşma ve uzlaşma becerilerini içerir.
- İlişkileri görme ve planlama becerisi: Doğa ile kültür arasındaki ilişkiyi görür ve planlamayı bu doğrultuda yapar.
- Dayanışma becerileri: Şimdiki ve gelecek nesiller için uluslararası eşitliği sağlamak amacıyla iş birliği yapar.
- Motivasyon becerileri: Sürdürülebilir kalkınma için istekli olmak ve bu doğrultuda yapılacak çalışmalarda rol alır. Bütün davranışlarında gelecek nesilleri göz önünde bulundurarak hareket eder.
- Eleştirel düşünme becerisi: Ekolojik, ekonomik ve sosyal açıdan sürdürülebilir bir dünya için sorumluluk bilinci içerisinde yönlendirici ilkeler geliştirir, kendini ve diğerlerini içinde bulunulan durum açısından algılar ve değerlendirir.

UNESCO öncülüğünde tüm dünyada çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Sürdürülebilir Kalkınma İçin Eğitim On Yılı 10- 12 Kasım 2014’te Japonya’nın Nagoya kentinde gerçekleştirilen ‘Sürdürülebilir Kalkınma için Eğitim UNESCO Dünya Konferansı’ ile sona ermiştir. Bu raporda belirlenen hedeflerin hayata geçirilebilmesi için 5 tane eylem alanı sıralanmaktadır:

“Bunlardan birincisi hem eğitim hem kalkınma politikalarının, çevreyi ve sürdürülebilir kalkınma eğitimi mümkün kılacak ve sistematik bir değişme oluşturacak şekilde geliştirilmesidir. İkinci öncelikli eylem alanı öğrenme ve yetiştirme çevrelerinin sürdürülebilirlik ilkeleriyle bütünleştirerek dönüştürülmesidir. Üçüncü eylem alanı eğitimcilerin ve yetiştiricilerin kapasitelerinin sürdürülebilirlik yönünde inşa edilmesidir. Dördüncü ve beşinci eylem alanları ise sırasıyla ‘gençliğin güçlendirilmesi ve harekete geçirilmesi’ ve ‘yerel düzeyde sürdürülebilir çözümlerin hızlandırılması’ başlıklarını taşımaktadır (UNESCO, 2014, s.15)”.

Görüldüğü üzere sürdürülebilir kalkınma eğitimi yaşamın tüm anına yayılan bir süreç olarak düşünülmelidir ve tüm öğretim programlarının içerisinde yer almalıdır. Bunun yanı sıra medyada ve sosyal sorumluluk projelerinde sürdürülebilir kalkınmaya olan duyarlılığın artması sağlanmalıdır. Sürdürülebilir Kalkınma Eğitimi ile doğal kaynakların korunması sağlanmalı ve sürdürülebilir tüketim alışkanlıklarının kazandırılması amacıyla toplumu bilinçlendirilecek çalışmalar yapılmalıdır.

2.1.4.3. Sanat eğitiminde sürdürülebilirlik. “Eğitimde sürdürülebilirlik temasının öne çıkması tesadüfi değildir. Yeryüzünü tepe tepe kullanmaya dönük yaklaşımların yansımalarının bir sonucudur. Denizlere atılan fabrika atıkları, araziler üzerinde yükselen çöp dağları ve yapay ürünler yüzünden gezegen artık açık açık tehlike sinyalleri vermeye

başlamıştır” (Yılmaz, 2013, s.74). Neperud’a (1997) göre “sanat ekolojik duyarlılık konusunda farklılık yaratabilecek bir güce sahiptir” Görsel kültür imgelerini öğrencilerin yaratıcılıkları artırılabilir onlara eleştirel bakış açısı kazandırılabilir ve sorgulayıcılık aşılanabilir.

“UNESCO uluslararası sanat eğitimi derneklerini (InSEA, IDEA, ISME, WDA) birleştirerek kurduğu Dünya Sanatlar Eğitimi Birliği (WAAE) de, 2015 ve 2016 yılı için temasını “Sürdürülebilir Kalkınma İçin Sanat Eğitimi” olarak belirlemiştir” (Mamur, 2016, s.10). “Sürdürülebilir gelişme amaçlı yürütülecek çevre eğitiminin sonuç verebilmesi için, öğretim süreçlerinde, mekân (okul), problem, uygulama, değer ve dayanışmaya odaklı süreçlere yer verilmesi gerekmektedir” (Özdemir, 2007 s.37). Bu çerçevede dünyada gittikçe yaygınlaşan “ekolojik okul” modelinin sanat atölyelerine yansması gerekmektedir.

Hollis’e (1997) göre “ekolojik konularla ilişkilendirilmiş sanat öğretim programı çocukları yeryüzü ile pozitif ilişkiler kurma konusunda farkındalık kazandırabilir ve onları yıkıcı ekolojik eğilimleri değiştirme ve çevreyi korumada aktif bir ses olmalarına yardımcı olabilir” bunun için Hollis (1997) “sanat eğitimcilerinin doğru soruları sormakla işe başlanabileceğini belirtir” (Hollis’den aktaran Mamur, 2017, s.1009). Örneğin;

- İnsan doğa etkileşimlerine sanat öğretim programında nasıl yer vermeliyiz?
- Bu etkileşimden kimler, nasıl yararlanır?
- Etkileşimin uzun ömürlü etkileri neler olabilir?
- İnsan-doğa etkileşimi ile birlikte yaşamda olumlu değişiklikler olabilir mi?
- Değiştirdiğimiz şeylerin ne kadarını kontrol edebiliriz?

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı ile ilgili Köksal ve Mamur (2016) “hemen her sınıf düzeyinde sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin kazanımlara yer verildiği ancak sürdürülebilir kalkınma eğitimine yönelik kazanımların daha çok Kültürel Miras öğrenme alanında yoğunlaştığı” gerçeğine değinmektedir (s.742). “Görsel Sanatlar Dersi öğretim programında içerik üç temel öğrenme alanından oluşmaktadır. Bu öğrenme alanları: Görsel İletişim ve Biçimlendirme, Kültürel Miras ve Sanat Eleştirisi ve Estetik’tir” (Köksal ve Mamur, 2016, s.737). Görsel sanatlar dersi öğretim programındaki kazanımlar Tablo 2.1.’de gösterilmiştir.

Tablo 2.2. *Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında Kazanımlar*

Sürdürülebilir Kalkınma İle Doğrudan Bağlantılı Kazanımlar	Sürdürülebilir Kalkınma İle Dolaylı Bağlantılı Kazanımlar
Uzlaşma becerisi	Değerlendirme becerisi
Nesiller arası uyum	Diyalog ve sorgulayıcılık
Kültürel sürdürülebilirlik	Eleştirel düşünme becerisi
Değişim ve sürekliliği anlama	Empati
Yerelliği ön plana çıkarma	Görsel iletişim becerisi
Kendi kültürü ve farklı kültürlerdeki sanat eserlerine saygı	Yazılı ve sözlü iletişim becerisi
Toplumsal adalet ve iş etiği	Estetik uyanış

2.2. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde, sanat eğitiminde öncelikle görsel kültür daha sonra sürdürülebilirlik üzerine yapılan çalışmalar ile ilgili yurtdışında ve ülkemizde yapılan yayın ve araştırmalara yer verilmiştir.

2.2.1. Sanat Eğitiminde Görsel Kültür ile İlgili yapılan Çalışmalar

Sanat Eğitimi alanında görsel kültürün kullanımı ile ilgili yapılmış araştırmalar şöyledir:

Duncum (2003) “Visual Culture Art Education: Why, What and How (Görsel Kültür Sanat Eğitimi: Neden, Ne ve Nasıl) adlı çalışmasında pek çok sanat eğitimcisinin sanat kaygısını tanımlamak için sanat yerine görsel kültür terimini giderek daha fazla kullandığını kabul etmektedir. Bu gelişmenin neden gerçekleştiğini, sanat eğitimi bağlamında görsel kültürün ne anlama gelebileceğini ve pedagojinin nasıl olabileceğini incelenmektedir. Makalede, hem sanat eğitimcilerinin kendi alanlarını, hem de görsel kültürü geliştirmekte olan bir disiplin alanı olarak tanımlamaya çalışan diğer sanat eğitimi dışındaki diğer alanlarını yeniden tanımlama girişimleri ele alınmıştır.

Freedman ve Stuhr (2004) “Curriculum Change for the 21st Century: Visual Culture Art Education (21'inci Yüzyıl Müfredat Değişimi: Görsel Kültür Sanat eğitimi) adlı çalışmada görsel kültür öğretimine dayalı sanat eğitiminin, yeni müfredat ve öğretici roller gerektirdiğini, içerik yaratıcı ve eleştirel sorgulama süreçlerine ihtiyacı olduğundan bahsetmektedir. Sanat eğitimi için yeni bir dil gereklidir bunlar medya çalışmaları, tasarım eğitimi, kültürel eleştiri ve görsel antropoloji gibi alanları kapsar. Sanat öğretmenleri, bölgedeki çeşitli topluluklarda vatandaş olmak için eğitilmelidir. Tüm eğitimciler, çalışması için gerekli olan kavramları ve becerileri öğretmelidir. Daha geniş anlamda, sanat öğretmenleri diğer öğretmenlerin neye önem verdiği odaklanmalı, gerekli kavramlar ve becerilerle, demokratik bir toplum için şimdi ve gelecekte etkin biçimde çalışmalıdırlar. Eğitimi programları, öğretmenleri öğrenci yaratıcılarının kolaylaştırıcıları olarak hareket edecek şekilde hazırlamalıdır. Teknolojik gelişmeler sayesinde görsel kültür giderek daha yaygın hale gelmektedir ve dünyadaki öğrenci ve öğretmenlerin hayatlarını etkilemektedir Sanat öğretmenleri yaşadıkları dünyadan haberdar olup öğrencilere faydalı olabilmek için

teknolojiyi kullanmalı herkes için yaşamın iyileştirilmesinde aktif bir sorumluluk üstlenmelidir.

Türkkın (2008) “İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Bağlamında Görsel Kültür Çalışmaları: Bir Eylem Araştırması” adlı doktora tezinin amacı ilköğretim okullarındaki görsel sanatlar dersinde uygulanacak olan görsel kültür çalışmalarının nasıl yürütülebileceğini belirlemektir. Yöntem olarak eylem araştırması ile gerçekleştirilen araştırma yedi odak öğrenci belirlenmiştir. Araştırmanın verileri sosyal ağ kullanım bilgi formu, video kayıtları, yarı-yapılandırılmış görüşme, doküman incelemesi, araştırmacı günlüğü ve öğrenci günlükleri olmak üzere farklı veri toplama araçlarıyla toplanmıştır ve betimsel analiz yoluyla çözümlenmiştir. Uygulamaların sonunda öğrencilerin günlük yaşamlarında karşılaştıkları düşünceleri, eleştirel biçimde gerçekleştirebildikleri görülmüştür. Görsel kültür çalışmalarının, öğrencilerin grup çalışması yapma, araştırma yapma, eleştirel düşünme, derse ilişkin beceri kazanma ve iletişim kurabilme yönlerinden etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Theriault, (2009) “A New Age of Art” The Effects of Visual Culture and Technology on Student Attitudes About Art and Aesthetics” (“Sanatın Yeni Çağı” Görsel Kültür ve Teknolojinin Öğrencilerin Sanat ve Estetik Hakkındaki Tutumlarına Etkileri) adlı yüksek lisans tezinde, eğitimcilerin en az 21 yıldır bir disiplin olarak sanat üzerinde yoğunlaştığından söz etmektedir. Sanatın kitle iletişim araçlarıyla birleşmesiyle görsel kültür çalışmalarına gönderme yapmaktadır. Görsel kültür, günlük deneyimin büyük bir parçası oldu ve reklam, televizyon programları, filmler, internet videosu, sanat, moda gibi çeşitli biçimler içerir öğrencilerin deneyimlemeleri üzerine önemli bir etkisinin olduğu, bu etkinin çoğu zaman sanatın öğretiminde, yaratımında ve değerlendirilmesinde, teknoloji ve kitle iletişimin oynadığı rol ile tanımlanabileceğini belirtilmektedir. Teorisyenler görsel kültür kavramını öğrenciler gibi deneyimlemediklerinden bu araştırma gençlerin bakış açılarını araştırmaktadır bu sebepten dolayı araştırma yöntemi olarak öğrencilerin tutum ve deneyimlerini incelemektedir.

Türkkın ve Yaşar (2011) “İlköğretim Öğrencilerinin Görsel Dünyayı Anlamlandırmasında Görsel Kültür Çalışmalarının Rolü” adlı çalışmada ilköğretim düzeyinde görsel kültür çalışmalarının nasıl uygulanabileceğini amaç edinmiştir. Eylem araştırması ile gerçekleştirilen bu araştırma, üçüncü sınıf 7 odak öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri kişisel bilgi formu, video kayıtları, yarı-yapılandırılmış görüşme, doküman incelemesi, araştırmacı günlüğü ve öğrenci günlükleri ile toplanmış ve betimsel analiz yoluyla çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda, öğrencilerin

uygulamalara keyifle katılım sağladığı, düşüncelerini eleştirel bir bakış açısıyla geliştirdikleri görülmüştür.

Dilli'nin (2013) "Görsel Kültür Kuramının İlköğretim 4. Sınıf Görsel Sanatlar Derslerinde Uygulanması" adlı çalışmasında, görsel kültür kavramı, öğrencilerin içinde yaşadıkları kültür bağlamında birbirleri ile olan iletişimlerinde, okul ortamındaki sosyal etkileşimlerinde ve evdeki günlük yaşamlarındaki önemli gördükleri, en sevilen ya da en popüler olan imaj ve nesnelere anlamayı içermektedir. Görsel kültür tabanlı öğretim yönteminin öğrencilerin uygulama becerilerine ve anlamlı ürün ortaya koyabilmeleri alt boyutuna ilişkin, görsel kültür kuramı ile yapılan çalışmalardan öğrencilerin çok etkilendikleri anlaşılmış. Öğrenciler anlamlı ürünler ortaya koyabilmişlerdir ve eleştirel düşünme becerisi kazanması alt boyutuna ilişkin, yapılan etkinlikler sonucunda öğrencilerin şiddet içerikli program ve oyunlarından çok fazla etkilendikleri görülmüştür.

Sengir (2014), "Kültürel dönüşümler ve postmodern pedagoji ekseninde görsel kültür eğitimi" adlı doktora tezinde görsel kültür eğitiminin gerekliliğini, kültürel dönüşümler ve postmodern pedagoji ekseninde değerlendirerek ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu çalışmada araştırmacı, kitle iletişim araçları ve görüntü üreten teknoloji vasıtasıyla, günümüzdeki kültürel çeşitliliklerin, değişkenliklerin, görsel temsillerin yerinin ve öneminin giderek arttığını belirtmiştir. Görsel kültürün sanatsal, kültürel ve pedagojik çıktılarının postmodernizme dayanması ve görselliğin kültürel çerçevesinde eleştirel yorum doğrultularına yer vermesi bu unsurları postmodernizmle beraber edinmesi sonucundadır. Günümüzde sanat eğitimcisi, günlük yaşam deneyimleri içerisindeki sosyal, kültürel, sanatsal, ekonomik ve politik dönüşümleri analiz ederken, bugünün sanat eğitimi anlayışını karakterize edeceğini düşündüğü bir yapı olarak görsel kültür eğitimi incelemiş ve geleceğin sanat eğitim modellerine katkısı bakımından da zemin oluşturabileceği görüşünü benimsemiştir. Sanat eğitimi ne kadar kültürel kılınırsa o kadar sosyal yapılandırmaya katkılı olur denilebilir. Böylece görselliğin sosyal açıdan kültürel oluşumları betimler nitelikte olması, sanat eğitiminin görsel kültür eğitimiyle paydaş tutumlarına katkı sağlamasıyla birlikte görsel kültür eğitiminin, geleneksel sanat eğitiminin yeni bağlam ve kapsamı niteliğinde olduğunu özetler durumdadır.

Karaaslan (2014) "Görsel Sanatlar Öğretmeni Yetiştirmede Görsel Kültür Eğitime Yönelik Bir Eylem Araştırması" adlı doktora tezinde eğitim fakültelerinin güzel sanatlar eğitimi bölümü resim-iş eğitimi anabilim dallarında öğrenim gören öğrencilerin sosyo-kültürel sorunlara ilişkin farkındalıklarının görsel kültür odaklı sanat etkinlikleri yolu ile yapılandırma amacı taşımaktadır. Görsel kültür çalışmalarının sanat eğitimine nasıl dahil

edilebileceğini belirlemeyi amaçlayan bu araştırmada, eylem araştırması deseni kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Güzeli Sanatlar Eğitimi Bölümü'nde Resim Anasanat Atölye dersini alan dördüncü sınıf olan 12 öğrenci ve bu dersi yürüten öğretim elemanı oluşturmaktadır. Araştırmada, dersin video kayıtları, araştırmacı günlüğü, öğrenci günlükleri, yarıyapılandırılmış görüşmeler, öğrencilerin sanatsal çalışmalarını içeren doküman incelemeleri kullanılmıştır. Araştırmanın verileri içerik analizi yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırma bulgularına göre, öğrencilerin görsel kültür çalışmaları ile, imajların sosyal ve kültürel işlevlerine karşı farkındalık geliştirdikleri, eleştirel yorumlarda buldukları ve bu bağlamda günlük deneyimlerinden faydalandıkları görülmüştür. Bu araştırma ile öğrencilerin sosyal içerikli konuları sanatsal bir bakış açısıyla sorguladıkları ve bu anlamda hem çağdaş sanat üretimine, hem de sosyal konulara karşı farkındalık kazandıkları, öğrencilerin okuma ve araştırma yapmaya karşı olan önyargılarının zamanla kırıldığı görülmüştür.

Başar, Erikan ve Yalçınkaya (2017) "9-12 Yaş Çocukların Görsel İmgeleri Anlamlandırması: Bir Görsel Kültür Deneyimi" adlı çalışmalarında 1990'lardan sonra sanat eğitiminde yaygın olarak kullanılmaya başlanan görsel kültür öğretimi uygulamalarıyla, öğrencilerin günlük yaşamda ekranlar yoluyla maruz kaldıkları bir takım bilinçaltı imgeleri anlamayı ve çözümlmeyi amaçlamışlardır. Araştırmada, "eylem araştırması" modeli benimsenmiştir. Araştırmanın çalışma grubu 8 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma sürecinde görsel kültür temelli iki öğretim uygulaması tasarlanmıştır. Uygulama sürecinde araştırma verileri gözlem, doküman incelenmesi ve araştırmacı günlüğü ile toplanmıştır. Veriler betimsel analiz yoluyla çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin ön bilgileriyle belirttiği düşüncelerinin üzerine yenilerini ekleyip daha sorgulayıcı ve eleştirel yorumlarda bulunduğu tespit edilmiştir.

2.2.2. Eğitimde Sürdürülebilirlik Üzerine Yapılan Çalışmalar

Eğitimde sürdürülebilirlik kavramı ile ilgili yapılmış araştırmalar şöyledir:

Gardner (2009) "Self-Efficacy in Environmental Education: Experiences of Elementary Education Preservice Teachers (Çevre Eğitiminde Öz Yeterlilik: İlköğretim Öğretmen Adaylarının Deneyimleri)" adlı çalışmada, okul öncesi düzeyinde eğitim verecek olan öğretmen adaylarının çevre eğitiminde konusundaki algıları araştırılmaktadır. Araştırma sonucunda, çevreye konularında algıları fazla olan öğretmen adaylarıyla yapılan görüşmeler, bu etkinin çocukluk dönemlerinde okul dışında yapılan etkinliklerin etkisinin olduğu

sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda öğretmen adaylarının çevreye konularındaki algıları ile çocukluk dönemlerindeki deneyimlerinin arasında anlamlı bir ilişki olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca öğretmen adaylarının çevre eğitimi konusunda bilgi eksikliği olduğu yapılan araştırma sonucunda tespit edilmiştir. Etkili öğrenme yöntemlerinin öğrencilerin var olan bilgi eksikliklerini ortadan kaldırılacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Arslan (2011) “Çevre Eğitiminin Eleştirel Düşünme ve Çevreye Yönelik Tutum Üzerine Etkisi (Sakarya il örneği)” adlı yüksek lisans çalışmasının amacı, ilköğretim 7. sınıf fen ve teknoloji müfredatında yer alan insan ve çevre ünitesinin öğrencilerin çevresel tutum ve eleştirel düşünme becerileri üzerindeki etkisini incelemektir. Araştırmanın evrenini 2010–2011 eğitim-öğretim yılı Sakarya ili 8. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Bu araştırma sonucuna göre çalışma grubunda yer alan öğrencilerin çevre eğitiminde eleştirel düşünme beceri düzeylerinin orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin eleştirel düşünme ve çevreye yönelik tutumları açısından cinsiyet, sosyoekonomik düzey ve okul türü açısından t testi ve Ancova sonuçlarına göre anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Bu araştırma sonucuna göre çalışma grubunda yer alan öğrencilerin çevre eğitiminde eleştirel düşünme beceri düzeylerinin orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ertekin (2012) “Sürdürülebilir Kaynak Kullanımına Yönelik Çevre Eğitimi Uygulamalarının İlköğretim Öğrencilerinin Karbon Ayak İzi Konusunda Bilinçlenmeleri Üzerine Etkisi” adlı çalışmasında araştırmanın amacı, sürdürülebilir kaynak kullanımına yönelik çevre eğitimi uygulamalarının, ilköğretim öğrencilerinin karbon ayak izi konusunda bilinçlenmeleri üzerindeki etkisini belirlemektir. Araştırmada, tek gruplu ön-test son-test araştırma modeli kullanılmıştır. Araştırma, 2011-2012 eğitim öğretim yılı I. döneminde Muğla İli Merkez TOKİ Şehit Jandarma Yarbay Alim Yılmaz İlköğretim Okulu’nda öğrenim gören 6. ve 7.sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın uygulanması sırasında ilköğretim öğrencilerinin sürdürülebilir kaynak kullanımı ve karbon ayak izi konularında öğrencilerin aktif katılımını içeren öğretim modülleri düzenlenmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak “karbon ayak izi bilgi testi”, “karbon ayak izi hesaplama anketi” ve “araştırmacı notları” kullanılmıştır. Araştırmacı notları, sürdürülebilir kaynak kullanımına yönelik çevre eğitimi uygulamalarının ilköğretim öğrencilerinin tüketici eğilimlerine etkisini doğrudan izleyebilmek ve araştırma sonuçları hakkında derinlemesine bilgi elde etmek amacıyla kullanılmıştır büyüklüklerini anlamlı düzeyde küçülttüğü sonucuna ulaşılmıştır.

Yalçın (2013) “Doğal çevreyi koruma programının okul öncesi dönem çocuklarının çevreye yönelik tutumlarına olan etkileri: Çanakkale il örneği.” adlı yüksek lisans

çalışmasında çevre eğitimi programının, öğrencilerin çevrelerine yönelik tutumlarına etkisini belirlemeyi ve tutumların cinsiyete göre farklılığı olup olmadığı amaçlamıştır. Araştırmanın katılımcılarını 40 öğrenci oluşturmaktadır. Bu öğrencilerden 20'si deney grubu, 20'si kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre doğal çevreyi koruma programının, öğrencilerin doğal çevreye yönelik tutum değiştirmelerinde olumlu etkiye sahip olduğu ortaya konmuştur.

Yılmaz (2016) “Türkiye’de İlkokul Programlarında Çevre Eğitimi ve İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Tiflis Konferansı Çevre Eğitimi Amaçlarına Ulaşma Düzeyi” adlı yüksek lisans tezinin amacı ilkokul programları kazanımlarında çevre eğitiminin durumunu ve 4. sınıf öğrencilerinin aldıkları eğitim sonucunda Tiflis (1977) çevre eğitimi amaçlarına ulaşma düzeylerini saptamaya yöneliktir. Ayrıca tespit edilen düzeylerin, öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri ile ilişkisi incelenmiştir. Araştırmada nicel ve nitel yöntemler birlikte kullanılmıştır. Çalışma grubu 339 ilkokul 4. sınıf öğrencisidir. İlkokul programları kazanımlarında çevre eğitimi ile ilişkili unsurları tespit etmek için nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır. 2014-2015 eğitim-öğretim yılı için uygulamada olan öğretim programlarından; Türkçe, Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Fen ve Teknoloji derslerine ait programların kazanımları ilkokul 1. sınıftan 4. sınıfa kadar araştırmaya dâhil edilerek incelenmiştir.

2.2.3. Sanat Eğitiminde Sürdürülebilirlik Üzerine Yapılan Çalışmalar

Sanat Eğitimi alanında görsel kültürün kullanımı ile ilgili yapılmış araştırmalar şöyledir:

Ramirez (2006) “Sustainability in the education of industrial designers: the case for Australia (Endüstri tasarımcılarının eğitiminde sürdürülebilirlik: Avustralya örneği)” adlı araştırmasında Avustralya endüstriye tasarım eğitimi müfredatına, sürdürülebilirlik konusunun entegre edilebilirliğini araştırmayı amaçlamıştır. Bu araştırmada veri toplama aracı olarak, endüstriyel tasarım dersi veren akademisyenlere ve ilgili bölümün yöneticilerine yönelik web tabanlı anketler kullanılmıştır. Araştırma sonucunda sürdürülebilirlik konularının önemine ve tasarım dersleriyle olan ilişkisine dikkat çekilmiştir.

Petegem, Blicke ve Ongevalle (2007) “Conceptions and Awareness Concerning Environmenta Education: A Zimbabwean Case- Study in Three Secondary Teacher Education Colleges (Çevre Eğitimi ile İlgili Kavramlar ve Farkındalık: Zimbabwe Kolejinde Ortaokul Öğretmeni Örneği – Çalışma)” adlı çalışmasında, eğitim programlarında yer alan çevre

konularının öğretmen adaylarının çevre eğitimi açısından aktif katılımına herhangi bir etkisinin olup olmadığı noktasında öğrenci ve öğretmenlerin görüşleri alınmıştır. Çalışmada, betimsel tarama yöntemi kullanılarak çevre eğitimi programının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin eğitim programlarında yer alan çevre konusunu başlı başına öğrenilmesi gereken bir ders olarak görürken, öğretmenlerin çevreyi tanımlamalarındaki sosyal, kültürel ve ekonomik konularla da ilişkilendirdikleri belirlenmiştir. Çevre eğitimi içeren derslere katılan öğretmen ve öğrencilerin diğerlerine çevre konusuna karşı daha ilgili oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Kang Sung (2008) “Exploring Connections Between Environmental Education and Ecological Public Art (Çevre Eğitimi ve Ekolojik Halk Sanatı Arasındaki Bağlantıları Keşfetmek) adlı çalışmasında çevresel soruların temelini tartışmaktadır ve mevcut eğitim uygulamalarını, ekolojik halk sanatı ve çevre eğitimi arasındaki bağlantıların muazzam potansiyelini göstermek amacıyla analiz etmektedir. Buna ek olarak, sanatın çocukları çevre eğitimine daha iyi nasıl teşvik edebileceğini ve konuya entegre olabilecek üst düzey düşünme ve yaratıcılığa teşvik edebileceğini açıklamaktadır.

Inwood ve Taylor (2012) “Creative Approaches to Environmental Learning: Two Perspectives on Teaching Environmental Art Education (Çevre Öğrenmesinde Yaratıcı Yaklaşımlar: Çevresel Sanat Eğitimi Öğretimi Üzerine İki Perspektif)” adlı çalışmasında sanatın çevre ve sürdürülebilirlik eğitiminde öne çıkmasıyla çevresel sanat eğitiminin okullarda ve üniversitelerdeki programlarda popüleritesi giderek arttığından bahsetmektedir. Bu yeni alan disiplinler arası bir uğraş olduğundan ve görsel sanatlar eğitimi ile çevre eğitiminin daha önceleri gelişmiş olmasından dolayı çevresel sanat eğitimi bilim ve sanattaki potansiyel öğrenci sayısını arttırmak ve öğrenmeyi çeşitlendirmek, kalıcı ve otantik yapmak için bir araçtır. Araştırma diğer eğitimciler için çevresel sanat eğitiminde müfredat ve pedagoji gelişimine yön vermesi umuduyla yapılmıştır.

Mamur ve Köksal (2016) “Görsel sanatlar öğretim programının sürdürülebilir kalkınma eğitimi bağlamında incelenmesi” adlı çalışmalarında Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı 1-8. Sınıflarda yer alan Görsel Sanatlar dersinin 2014 yılında güncellenen öğretim programının sürdürülebilir kalkınma eğitimine katkılarını belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada “temel nitel araştırma” kullanılmıştır. Araştırmada bir dersin öğretim programının incelenmesi amaçlandığı için problemin doğasına uygun olan doküman inceleme veri toplama yöntemi olarak tercih edilmiştir. Verilerin çözümlenmesi içerik analizi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçları Görsel Sanatlar dersi öğretim programında kültürel

sürdürülebilirliğin ön plana çıktığını, sürdürülebilir ekonomi ve sürdürülebilir çevre konularının ise programa kısmen yansıdığını göstermiştir.

Mamur (2017) “Ekolojik Sanat: Çevre Eğitimi İle Sanatın Kesişme Noktası” adlı kuramsal düzeyde gerçekleştirdiği çalışmasında, insanlığı sürdürülebilirlik üzerine düşünmeye davet eden sanatçıların eserlerine odaklanılmıştır. Araştırmada çevre üzerine çalışan sanatçıların (örn; Joseph Beuys, Yoko Ono, Andy Goldsworthy, Mierle Ukeles, David Hansen, Mel Chin, Maro Michalakakos) ekoloji ve sürdürülebilir sanat uygulamaları ile çevresel sorumluluğa dikkat çekme yaklaşımlarını incelemiştir. Sanatçıların eserleri üzerinden çalışılan durumun genel bir resmi çıkarıldıktan sonra sürdürülebilirlik ve ekolojik konularla ilgili endişelerin sanat eğitiminde teori ve uygulama bazında nasıl ele alındığı ve alınabileceği konusunda değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Mamur (2017) “Sanat Eğitiminde Sürdürülebilirlik ve Çevre Eğitimi Üzerine Bir Çalışma” adlı çalışmasında sanat yoluyla çocukların kendilerini, toplumsal çevreyi ve doğayı keşfetmelerini sağlamaya dönük etkinlikler sürdürülebilirlik temelinde geliştirilmiş ve geliştirilen etkinliklerin çocuklara katkısını incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın katılımcıları 10-11 yaş gurubu toplam 20 öğrencidir. Araştırma verileri öz değerlendirme yazıları ve süreç değerlendirme formuyla toplanmış, içerik analizi ile çözümlenmiştir. Araştırma bulguları sürdürülebilir gelişim temelli sanat etkinliklerinin; sanat ve bilim, sanat ve doğa arasındaki karşılıklı etkileşimi anlama, atık malzemelerin yeniden ve estetik bir biçimde değerlendirilmesi ve çevresel bozulmaya dair farkındalığı artırdığını göstermiştir.

Araştırmalarda da görülmektedir ki, sanat eğitimi ve sürdürülebilirlik üzerine yapılan çalışma sayısı oldukça azdır. Sürdürülebilirlik kavramını eğitim bağlamında inceleyen çalışmalar genellikle Sosyal bilgiler veya Coğrafya dersi içeriğinde ele alınmaktadır. Literatürde sanat eğitiminde görsel kültür kuramı temelli sürdürülebilir kalkınma eğitimi barındıran bir çalışmaya rastlanmamaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın deseni, çalışma grubu, verilerin toplanması, analizi ve geçerlik-güvenirlik ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Deseni

Sanat eğitiminde görsel kültür kuramı bağlamında sürdürülebilir kalkınma eğitimi konu alan bu çalışma bir eylem araştırmasıdır. “Eylem araştırmaları okul ve sınıf gibi ortamlarda değişimin ve buna bağlı olarak da gelişimin oluşturulabilmesinde en güçlü araştırma desenlerinden biri olarak görülmektedir” (Ekiz, 2003, s. 55). Eylem araştırması “bir problem durumu ya da uygulama sürecinde irdelenmesi gereken bir boyutun belirlenmesi ile başlar. Uygulama ortamında (bir sınıf ortamı ya da bir örgüt ortamı gibi) uygulayıcıyı rahatsız eden bir durum, geliştirilmesi gereken bir süreç ya da yeni bir yaklaşımı deneme, eylem araştırmalarının olası konu kaynakları arasında yer alır” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s.297). Öğretmen araştırmaları olarak da adlandırılan bu araştırmalar öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde sıklıkla kullandıkları yaklaşımların sistematik hale gelmesidir. Mills’a (2003) göre eylem araştırmasının eğitim alanında kullanılmasının birçok nedeni vardır. Bunlar;

- Okullarda değişimi teşvik eder,
- Eğitimde demokratik bir yaklaşımı destekler,
- Bireyleri projelerde iş birliği yoluyla yetkilendirir,
- Eğitimcileri kendi uygulamaları üzerinden düşünmeye teşvik eder,
- Yeni fikirleri deneme sürecini teşvik eder.

Bu araştırmada, sanat eğitiminde görsel kültür çalışmaları ile sürdürülebilir kalkınma eğitiminin bütünleştirildiği bir yaklaşımın uygulanabilirliğini ve etkilerini değerlendirme söz konusudur. 2018 yılında güncellenen İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında (MEB, 2018) dersin ekonomik, çevresel ve kültürel sürdürülebilirlikle ilişkilendirilmesi gerektiği ve özellikle doğal afetler, çevre duyarlılığı, iş sağlığı güvenliği, küresel ısınma, enerji kaynakları tasarrufu gibi konuların ders süreçlerine katılması önerilmektedir. Bu kapsamda güncel sanat eserlerinden ve sosyal medyadan elde edilen görsel kültür imgeleri üzerinden yapılan eleştirel sorgulamalar yoluyla öğrencilerin sürdürülebilir gelişime dair farkındalıklarının artırılabilceği düşünülmüş ve bir etkinlik programı oluşturulmuştur.

3.2 Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, 2019 - 2020 eğitim öğretim yılında Denizli merkezde Zaferiye Abaloğlu Bilim ve Sanat Merkezinde bulunan 9-12 yaş aralığında toplam 13 ilkokul öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme “tipik durum örnekleme”ne göre seçilmiştir. “Tipik durum örnekleme, yeni bir uygulamayı tanıtmada ya da bir yeniliğin olduğu bir dizi durum arasından en tipik olanların saptanarak çalışılmasına olanak verir” (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.85). Bu çalışmada oluşturulan etkinliklerde görseller/ eserler üzerine düşünme, onun sosyal bağlamını yorumlama, günlük yaşamla ilişkilendirme, video seslendirme, atık materyal kullanımı, kolaj gibi farklı beceri ve tekniklerin kullanımı söz konusu olduğundan çalışma grubunda öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişimine bağlı olarak 9-12 yaş grubu tercih edilmiştir.

Araştırmaya öğrencilerin katılımı araştırmacının hazırladığı program tanıtımı afişinin sosyal medyada sunulması ve bölge okullarına dağıtılması yoluyla sağlanmıştır. Öğrenciler tamamı araştırmaya gönüllü olarak katılmış ve ailelere, verilen eğitimin bir araştırmanın parçası olduğu bilgisi verildikten sonra araştırma izin formu dağıtılarak olurları alınmıştır. (Bknz: Ek.9). Araştırmanın katılımcıları toplam 13 öğrencidir. Öğrencilerin demografik özellikleri Tablo 3.1. ve 3.2.’de verilmiştir.

Tablo 3. 1. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	f
Kız öğrenci	8
Erkek öğrenci	5
Toplam	13

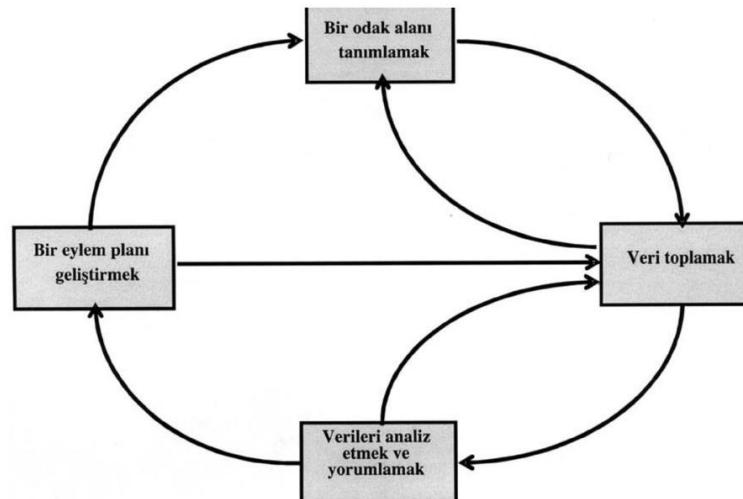
Tablo 3.1.’de görüldüğü gibi öğrenci çalışma grubundaki öğrencilerden 8’i kız, 5’i erkek olmak üzere toplam 13 öğrencidir. Bu öğrencilerden 12’si 9 yaşında, 6’sı 10 yaşında, 1’i 11 yaşında, 4’ü 12 yaşındadır. Araştırmanın diğer katılımcısı ise araştırmacıdır. “Nitel araştırmada araştırmacının veri kaynaklarına yakın olması ve olayların doğal akışını etkileyebilme olasılığının bulunması gerekmektedir” (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu nedenle araştırmacı sürecin nasıl geliştiğini deneyimlemek ve verilerin analizinde etkili olmak için öğretmen olarak süreçte yer almıştır. Araştırmacı görsel sanatlar öğretmenidir. 2014 yılında Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-iş Eğitimi Bölümünden mezun olmuştur ve 2016-2017 eğitim öğretim döneminde İzmir’de özel bir kolejde öğretmen olarak çalışmıştır. Yüksek lisans eğitimi sürecinde araştırma konusu ile ilişkili “Sanat Eğitimi ve Görsel Kültür” adlı bir ders almıştır.

Araştırmanın yapıldığı ortam, gönüllük ilkesi doğrultusunda çocuk ve gençler için sanat, bilim gibi alanlarda çeşitli eğitim etkinlikleri düzenleyen bir kurumdur. Eğitimlerde

hedef kitlesi ağırlıklı olarak gelir düzeyi düşük ailelerin çocuklarıdır. Kurumun eğitimler için bir atölyesi, sanat galerisi, kütüphanesi ve bahçesi bulunmaktadır. Kurum aynı zamanda Doğa ve Çevre Vakfını(DOÇEV) bünyesinde barındırmakta ve ağaç dikimi, geri dönüşüm, çevre üzerine eğitim gibi çeşitli faaliyetleri bulunmaktadır. Araştırmanın yapıldığı sınıf ise bir eğitim ortamında bulunması gereken tüm teknolojik olanaklara sahiptir. Sınıfta bir projeksiyon makinesi, projeksiyon perdesi, bilgisayar, internet, hoparlör bulunmaktadır.

3.3.Verilerin Toplanması

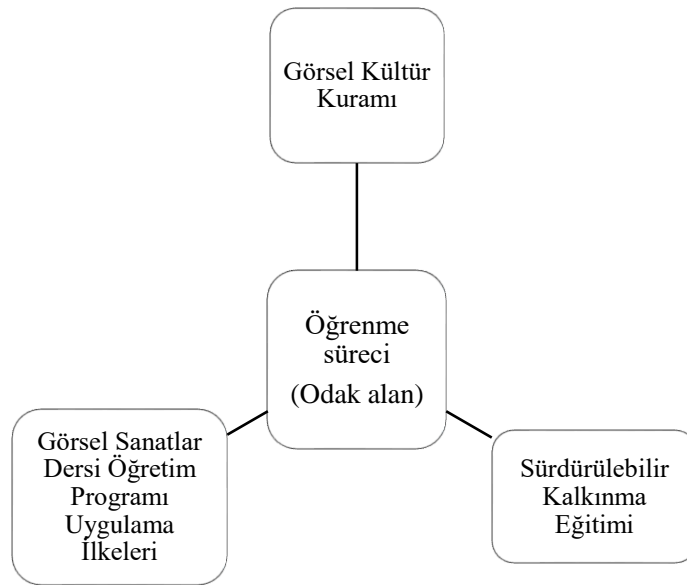
Alanyazında eylem araştırmaları için çok çeşitli modeller önerilmektedir. Ancak, bu modeller incelendiğinde ortak özellikler içerdiği görülmektedir. “Eylem araştırması modellerinin merkezinde bir problem veya konu yer almakta, var olan uygulamalarla ilgili bazı gözlemlerin ardından verilerin toplanması ve analiz edilmesi olmak üzere birbirini takip eden faaliyetler bulunmaktadır” (Saban ve Ersoy, 2016, s.19). Bu araştırmada döngüsel bir yapıya sahip olan Mills’ın (2003) eylem araştırması modeli kullanılmıştır.

Şekil 3.1. Eylem araştırması diyalektik döngüsü (Mills, 2003, s. 19)

a) Bir Odak Alanı Tanımlama:

Bu aşamada araştırmanın konusu belirlenir. “Bir öğretim yöntem ve tekniğin üzerine çalışmak, bir sorun belirlemek ve probleme ilişkin araştırmalar yapmak ya da bir ilgi alanı doğrultusunda incelemede bulunmak” (Mills, 2003) eylem araştırmasının problem cümlesini belirleyebilir. Bu bağlamda Şekil 3.2’de görüldüğü gibi araştırmada, sanat eğitiminde görsel kültür çalışmaları ile sürdürülebilir kalkınma eğitiminin bütünleştirildiği bir yaklaşımın uygulanabilirliğine ve sürecin öğrencilere etkilerine odaklanılmıştır.

Şekil 3.2. Araştırmanın odak alanının tanımlanması

b) Verilerin Toplanması:

Araştırmada veriler, ön değerlendirme formu, etkinlik çalışma yaprakları, öz değerlendirme formları, öğrencilerin sanatsal çalışmaları, araştırmacı günlüğü ve odak grup görüşme yoluyla toplanmıştır. Veri toplama araçları, hazırlanan ders planları, etkinliklere ilişkin çalışma yaprakları ve öz değerlendirme formları araştırmanın “Ekler” bölümünde yer verilmiştir.

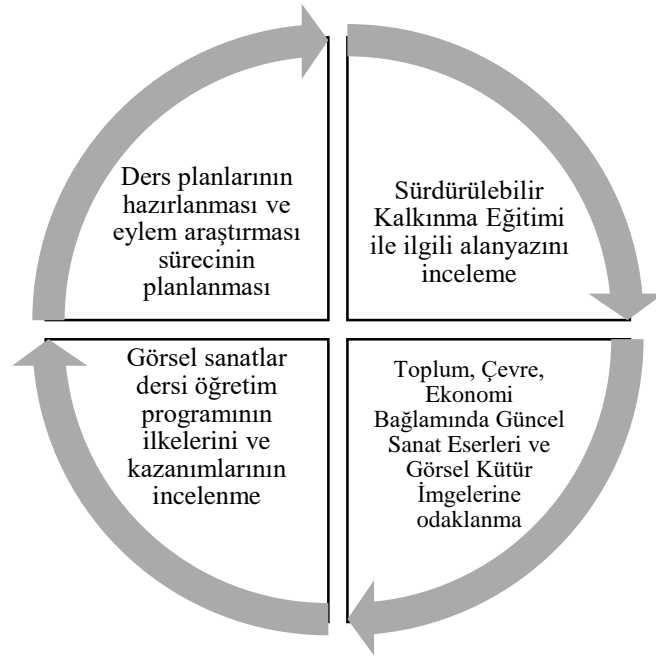
c) Verilerin Analizi ve Yorumlanması:

Araştırmada öncelikle araştırmacı tarafından görsel kültür kuramı ve sürdürülebilir kalkınma eğitimi üzerine alan yazın taranmış ve elde edilen verilerin öğretim etkinliklerine nasıl dönüştürülebileceği üzerine bir çözümleme yapılmıştır. Daha sonra araştırma probleminin çözümüne katkı sağlayacak biçimde eylem planlarının hazırlanmasına geçilmiştir. Eylem sürecinde elde edilen verilerin analizi sonucunda karşılaşılan aksaklıklar için yeni eylem planları geliştirilmiştir.

d) Eylem Planının Geliştirilmesi:

Eylem araştırması sürecine sürdürülebilir kalkınma eğitimi ve sanat eğitiminde görsel kültür kuramının araştırılması ile başlanmıştır. Sürdürülebilir kalkınma eğitimi için UNESCO’nun eğitimcilere derslerinde rehber olması için geliştirdiği “*Education for Sustainable Development Sourcebook*” adlı el kitabı incelenmiştir. Bu kitap çerçevesinde 1) Sürdürülebilir gelişimin kültürel boyutları, 2) Sürdürülebilir gelişimin değerleri ve 3) Sürdürülebilir kalkınma eğitiminin temel niteliklerine odaklanılmış ve bu eğitimin üç bileşeni olan çevre, toplum ve ekonomi kavramlarını barındıran 6 adet etkinlik geliştirilmiştir.

Bu etkinlikler görsel kültür kuramı çerçevesinde günlük yaşam, eleştirel sorgulama ve sosyal içeriğin birleştirildiği bir yaklaşımla harmanlanmıştır Şekil 3.3’de her bir etkinlik için izlenen süreç sunulmuştur. Ayrıca uygulamalarda kullanılacak görsel kültür imgeleri, çalışma yaprakları ve öz değerlendirme formları 9-12 yaş öğrenci düzeyine uygun olup olmadığını öğrenmek amacıyla Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi ve Pamukkale Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümünden iki uzmanın görüşüne sunulmuştur.

Şekil 3.3. Eylem planının geliştirilmesi

Ders planlarının hazırlanmasından sonra (Bkz. Ek 1) araştırmanın veri toplama süreci ile birlikte eylem araştırması süreci oluşturulmuştur. Bu süreç Tablo 3.3’de sunulmuştur. Tablo’da eylem araştırması geçerlik komitesinin hangi aşamalarda toplandığına ilişkin bilgilerde verilmiştir.

Tablo 3.3. Eylem Araştırması Süreci

Etkinlik	Süreç	Veri Toplama Aracı	Amaç
1.	Öğrencilerle tanışma Süreç hakkında bilgilendirme “Sakaldaki Sır” etkinliği Ruf Lanz bağış videosu izleme Video seslendirme	Gözlem (Araştırmacı) Araştırmacı Günlüğü Ön Değerlendirme Formu Video Kayıtları Çalışma Yaprağı 1 Öz Değerlendirme Formu	Ortam ve katılımcıları tanıma Eylem Süreci
2.	“Ekolojik Süper Kahraman” etkinliği Süper kahraman tasarımı Süper kahraman logosu	Gözlem (Araştırmacı) Araştırmacı Günlüğü Öz Değerlendirme Formu	Eylem Süreci Geçerlik komitesi görüşü

3.	“Çocuksu İmgelerle Vahşi Doğaya Bilet” etkinliği Lucy Campbell eserleri Atık malzemelerle reproduksiyon	Gözlem (Araştırmacı) Araştırmacı Günlüğü Doküman: Sanat çalışmaları Çalışma Yaprağı 2-3 Öz Değerlendirme Formu	Eylem Süreci
4.	“Tahribata Son” etkinliği Soazic Gouzenec eserleri Artık malzemelerle düzenleme	Gözlem (Araştırmacı) Araştırmacı Günlüğü Doküman: Sanat çalışmaları Çalışma Yaprağı 4 Öz Değerlendirme Formu	Eylem Süreci Geçerlik komitesi görüşü
5.	“Doğanın Gölgesindeyiz” etkinliği Bahçede gölge silueti	Gözlem (Araştırmacı) Araştırmacı Günlüğü Ses Kaydı Doküman: Sanat çalışmaları Çalışma Yaprağı 5 Öz Değerlendirme Formu	Eylem Süreci
6.	“Konuşan Portreler” etkinliği Portre Çizimi MotionPortrait programı kullanımı	Gözlem (Araştırmacı) Araştırmacı Günlüğü Video-Ses Kaydı Doküman: Sanat çalışmaları Odak Grup Görüşme	Eylem Süreci Eylem Araştırması Geçerlilik Komitesi

Araştırmada Eylem Araştırması Komitesi süreç içerisinde iki kez toplanmıştır. Eylem araştırması komitesi Pamukkale Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü’nde iki öğretim elamanı ve araştırmanın danışmanından oluşmuştur. Her toplantıda sürece dair bilgiler araştırmacı tarafından sunulmuş ve bir sonraki etkinliğin tasarımı ve uygulama süreci hakkında genel hatlar konusunda komite bilgilendirilmiştir.

3.4. Veri Toplama Araçları

Sanat eğitiminde görsel kültür kuramı ve sürdürülebilir kalkınma eğitimi üzerinden kurgulanan bu araştırmada veri toplama aracı olarak; ön değerlendirme formu, video kayıtları ve ses kayıtları, odak grup görüşmesi, doküman incelemesi (sanatsal çalışmalar, çalışma yaprakları, özdeğerlendirme formları) araştırmacı günlükleri kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları şöyle açıklanabilir.

Ön Değerlendirme Formu: Etkinliğin ilk gününde uygulama süreci başlamadan önce dağıtılan öğrenci ön değerlendirme formu, öğrencilerin eğitim sürecinden önce sahip oldukları düşünceleri ve bilgileri öğrenmek adına toplanmıştır. Öğrencilerin hazır bulunuşluğunu belirlemeye yönelik 13 kapalı ve açık uçlu sorudan oluşmuştur. (Bkz. Ek 2.)

Video ve Ses Kayıtları: Araştırmanın uygulama aşamasında “sakaldaki sır” etkinliğinde grup çalışması çıktılarını video kayıt altına alınmıştır. Araştırmanın son etkinliğinde Motion Potrait adlı uygulama kullanılmış ve öğrencilerin oluşturduğu mesajlar

uygulama özelliği ile kayıt edilmiştir. Ayrıca süreç içerisinde veri kaybı yaşamamak ders sonu değerlendirme sürecinde zaman zaman ortamda ses kaydı alınmıştır.

Doküman İncelemesi: “Dokümanlar, araştırılması hedeflenen olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin, film, video ve fotoğrafların analizini kapsar” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, ss. 187-189). Yıldırım ve Şimşek’e (2011)’e göre “ders kapsamında hazırlanan ödevler, öğrencilerin yansıtmasına ve yorumlarına yer vereceğinden, derse ilişkin tutumların, motivasyonun, algıların ve tepkilerin anlaşılması konusunda önemli veri kaynakları olabilmektedir” (s. 301). Bu bağlamda toplam 6 adet tasarlanan görsel kültür uygulamalarının her birinde çalışma yapıları, ön değerlendirme formları, sanat çalışmaları ve kayıt altına alınmış görüntüler birer doküman olarak değerlendirilmiştir.

Araştırmacı Günlüğü: “Araştırmanın tüm bölümleriyle ilişkili gözlemleri ve düşünceleri kayıt etmek için kullanılan bir defterdir. Araştırmanın kronolojik olarak parçalarını bir araya getirmeye çalıştığımız önemli bir kaynaktır” (Johnson, 2014, s. 82). Araştırmacı günlük olarak düşüncelerini ve görüşlerini A4 kağıdına yazmış daha sonra bilgisayar ortamına aktarıp Word belgesi haline getirmiştir.

3.5.Verilerin Analizi

Nitel araştırmalarda veri analizi, “somut veri parçaları ve soyut kavramlar, tümevarım ve tümdengelim arasında, tanımlama ve yorumlama yaparak ileri-geri adım atmayı içeren bir süreçtir” (Merriam, 2013 s.168). Bu araştırmada araştırmacı veri setinden anlam çıkarmak için içerik analizinden yararlanmıştır. İçerik analizinde birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilerek, okuyucunun anlayabileceği biçimde düzenlenmekte ve yorumlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Huberman ve Miles (1994) içerik analizini; 1) veri azaltma, 2) veriyi gösterme/resmetme ve 3) sonucu doğrulama olarak birbiriyle bağlantılı üç temel süreçle açıklamaktadır.

Veri analizine verileri düzenleme (dosyalama) ve video-ses kayıtlarını yazıya dökümünü gerçekleştirmekle başlamıştır. Daha sonra araştırmanın alt amaçları bağlamında araştırmacı ve bu tezin danışmanı tarafından tüm veri seti okunmuş ve olası kod ve temalar çıkartılmıştır. Daha sonra kodlar üzerinde uzlaşılarak son şekli verilmiştir. Kodlar Tablo 3.4.’de görüldüğü gibi araştırmanın alt amaçlarını da karşılayacak şekilde 3 ana tema ve 6 alt tema olarak kategorilere ayrılmıştır. Tablo’da da görüldüğü gibi araştırmanın 2. Alt problemi (2. ana tema) sanatsal öğrenme ortamını okuyucunun zihninde canlandırabilmek için etkinlikler üzerinden anlatılmıştır. Araştırmanın 3. Temasında yer alan “ilk veriler” alt teması veri toplama aracının özelliği gereği frekans dağılımları ile sunulmuştur.

Tablo 3.4. *Veri Analizi Sonucunda Ulaşılan Tema ve Alt Temalar*

Araştırmanın Amaçları	Alt Tema	Alt Tema
1.Görsel sanatlar eğitiminde sürdürülebilir kalkınma eğitimi ve görsel kültür kuramı bağlamında geliştirilen öğretim etkinlikleri öğrencilerin sürdürülebilirlik üzerine düşüncelerini nasıl etkiler?	Görsel Kültür Çalışmaları Yoluyla Sürdürülebilirlik Üzerine Düşünme	1.Görsel Kültür İmgeleri Üzerinden Çevre Üzerine Düşünme 2.Görsel Kültür İmgeleri Üzerinden Toplum Üzerine Düşünme 3.Görsel Kültür İmgeleri Üzerinden Ekonomi Üzerine Düşünme
2.Sürdürülebilir kalkınma eğitimi ve görsel kültür kuramı bağlamında geliştirilen öğretim yaklaşımının sanatsal öğrenme sürecine etkileri nasıl gerçekleşir?	Sürdürülebilir Kalkınma Eğitimi ve Görsel Kültür Kuramının Sanatsal Yaratma Sürecine Etkileri	“Sakaldaki Sır” “Ekolojik Süper Kahraman” “Çocuksu İmgelerle Vahşi Doğaya Bilet” “Tahribata Son” “Doğanın Gölgesindeyiz” “Konuşan Portreler”
3.Görsel sanatlar eğitiminde sürdürülebilir kalkınma eğitimi ve görsel kültür kuramı bağlamında geliştirilen ders etkinliklerinde neler oldu?	Öğrenme Süreci	İlk veriler: Ön bilgiler Süreç verileri: Sürecin güçlü ve zorlu yönleri Süreç sonu verileri: Süreç sonu öğrenci kazanımları

3.6. Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmada eylem sürecine ait tüm etkinlikler ve veri toplama araçları eylem planına başlamadan önce geçerlilik için iki alan uzmanının görüşüne sunulmuştur. Eylem sürecinde ise oluşabilecek aksaklıklar için Eylem Araştırması Geçerlilik Komitesi (EAYGK) iki defa toplanmıştır. Eylem sürecinde öneriler doğrultusunda değişiklikler yapılmıştır. Araştırmada güvenilirliği sağlamak için veri analizi süreci bir uzmanının desteği ile gerçekleştirilmiştir. Ayrıca verilerin sunumunda öğrenme sürecinden elde edilen bulgular okuyucunun anlayabileceği ve bütünü görebileceği bir bağlamda tema, alt tema ve kod biçiminde Tablo olarak gösterilmiş ve öğrencilerin ifadeleri de anlatımı destekleyecek şekilde olduğu gibi aktarılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde izlenen yöntem sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Araştırmada toplanan veriler araştırmanın alt problemleri doğrultusunda üç ana tema altında sunulmuştur.

4.1. Görsel Kültür Çalışmaları Yoluyla Sürdürülebilirlik Üzerine Düşünme

Bu bölümde bulgular sürdürülebilirlik kavramının bileşenleri olan çevre, toplum ve ekonomi başlıkları altında temalaştırılmıştır. Tablo 4.1.'de alt temaların içerikleri belirtilmiştir. Veriler çalışma yapıları, araştırmacı günlüğü, ses ve video kayıtları üzerinden analiz edilmiştir.

Tablo 4.1. *Sürdürülebilirlik üzerine düşünme temasına ilişkin alt tema ve kodlar*

Görsel Kültür Çalışmaları Yoluyla Sürdürülebilirlik Üzerine Düşünme		
Görsel Kültür İmgeleri Üzerinden Çevre Üzerine Düşünme	Görsel Kültür İmgeleri Üzerinden Toplum Üzerine Düşünme	Görsel Kültür İmgeleri Üzerinden Ekonomi Üzerine Düşünme
1. Görsel ve eserlerin kullandığı simgeler üzerine düşünme	1. Kendini sorgulama	1. Reklamlar üzerinden tüketimi düşünme
2. Çevreyi korumanın nedeni üzerine düşünme	2. Engelli bireyler için sorumluluklar üzerine düşünme	2. İnsanları tüketime yönlendiren unsurlar üzerine düşünme
3. Sanat yoluyla çevrenin nasıl korunabileceği üzerine düşünme	3. Kültürel davranışlar üzerine düşünme (Kadın-doğa, kadın-hayvan)	3. Tüketimin çevre üzerindeki etkisi üzerine düşünme
4. Çevre üzerine yeni fikirler geliştirebilme		4. İsteklerimiz üzerine düşünme

4.1.1. Görsel Kültür İmgeleri Üzerinden Çevre Üzerine Düşünme

Çevre üzerine düşünme alt teması altında; 1) *görsel ve eserlerde kullanılan simgeler üzerine düşünme*, 2) *çevreyi korumanın nedeni üzerine düşünme*, 3) *sanat yoluyla çevrenin nasıl korunabileceği üzerine düşünme* ve 4) *çevre üzerine yeni fikirler geliştirebilme* bulunmaktadır. Çalışma yapılarında yer alan “eserde ne görüyoruz” ve “sanatçının eserlerinde ortak yönler nelerdir?” soruları görsel kültür imgeleri ve eserlerde kullanılan simgeler üzerine düşünmeyi amaçlamaktadır. Bu soruya ilişkin bir öğrenci Lucy Campbell’ın sanat eserlerindeki ortak yönlerden “*Kızın gözleri hep kapalı ve hep hayvanlara sarılıyor*” (Çalışma yaprağı 2, BT) şeklinde düşünce geliştirmiştir. Figürlerin birbirlerine sarılırken gözlerinin kapalı olması, doğanın insana huzur vermesi olarak yorumlanabilir.

Lucy Campbell'ın sanat eserleri ile çevreyi korumanın nedeni üzerine düşündürmek adına “çevremizi ve doğayı niçin korumalıyız?” sorusuna öğrencilerin vermiş olduğu cevaplar genellikle “doğaya zarar vermek kendimize zarar vermektir” temasına gönderme yapmaktadır. Bir öğrencinin “Çünkü öbür doğan insanlar yaşasın diye” (Çalışma yaprağı 2, EK) verdiği cevap dikkat çekicidir ve gelecek nesillere yaşanabilir bir dünya bırakmaktan söz etmektedir. Bu koda referans olabilecek görüşlerden bazıları da şöyledir.

“Çünkü hayvanlar da dünyanın bir parçası onlara zarar gelirse ekosistem çöker” (Çalışma yaprağı 2, BS)

“Çünkü doğa ve çevre insanın yaşam alanıdır” (Çalışma yaprağı 2, EA)

“Hem hayvanların çevresini daraltmamak için nesillerinin tükenmemesi için ve temiz bir çevrede yaşamak için” (Çalışma yaprağı 2, RA)

“Çevreyi nasıl bulmak istiyorsak öyle bırakmalıyız” (Çalışma yaprağı, EÇ)

“Çünkü tüm canlıların dünyada yaşama hakkı var” (Çalışma yaprağı, GÖ)

Lucy Campbell'in “hem insanın hem de hayvanın korunmasını ve iyileştirilmesini resmediyorum” dediği eserleri ile öğrencilere doğanın; bir hammadde, bir araç değil, yaşanabilir bir toplum için asıl amaç olduğu aşılana çalışılmıştır. *Sanat yoluyla çevrenin nasıl korunabileceği üzerine öğrencileri düşündürmek* adına sorulan “Sanatı, doğayı ve çevreyi korumak için nasıl kullanabiliriz?” sorusuna verilen cevaplar şu şekildedir.

“Resim yaparak fikirlerimi insanlara anlatırım” (Çalışma yaprağı 2, GG)

“Resimlerin içine gizli mesajlar bırakarak bunları insanlara iletmek” (Çalışma yaprağı 2, RA)

“Yapılan sanatta doğayı koruyan bir adam çizerek” (Çalışma yaprağı 2, KT)

“Hayvan ve çevreyle barışçıl bir dünyayı anlatan sanat eseri yapabilirim” (Çalışma yaprağı 2, BT)

“Ebru sanatı, poster resim vb. şeyler yaparak kullanabiliriz” (Çalışma yaprağı 2, AS)

“İnsanları daha da bilgilendiririz mesela, poster, resim vb. şeyler yapabiliriz” (Çalışma yaprağı 2, BS)

Soazic Guezennec'in doğa tarafından ele geçirilmiş ütöpik emlak projelerini pazarlayan sanat eserlerini içeren “tahribata son” etkinliğiyle öğrencilere sanat yoluyla çevrenin nasıl korunabileceği üzerine düşündürmek istenmiştir. “Sanatçı eserlerindeki binaları neden ağaçların içinde çizmiş olabilir?” “Bu resimlerde ne anlatılıyor?” “Sanatçı bizi hangi konuda düşündürmek istiyor” sorularına verilen cevaplar dikkat çekicidir.

“Sanki yapıklar binaları istemiyor gibi kapatmış” (Çalışma yaprağı 4)

“Ağaçlar yıkılmadan ev yapılabilir” (Çalışma yaprağı 4)

“Daha önce sanatçıların çevre konusunda yardımcı olabileceğini konuşmuştuk, doğaya iyi davranmayı söylüyor” (Çalışma yaprağı 4)

“Çirkin binaları ağaçlarla kaplamış” (Çalışma yaprağı 4)

“İnsanlara örnek olmak için ağaçları çizmiş” (Çalışma yaprağı 4)

Doğada kaybolan ve nesilleri tükenen canlılardan oluşan çalışma yaprağı 5'de görsellerdeki simgeler üzerine düşündürmek adına sorulan sorulara verilen cevaplar öğrencilerin hayvanlara karşı hassas düşüncelerini göstermektedir. “Ağaçların eksikliğini çekiyorlar” “Mesela kafeste hep aynı yerdeler” “Nesli tükenen hayvanlar görüyorum” “Kuşu ağaca bağlamışlar öğretmenim” cevapları bu hassasiyeti belirten cümlelerdir. Canlıların gölgeye olan ihtiyacını gösteren görsellerde ağaçların eksiliğine gönderme yapılmış ve “neden ağaç dikmeliyiz” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin vermiş oldukları

“Ağaçlar güzeldir” “Bitkilerle görüntü kirliliğini engellemiştik” cevapları bir önceki “tahribata son” çalışmasına gönderme niteliğindedir.

4.1.2. Görsel Kültür İmgeleri Üzerinden Toplum Üzerine Düşünme

Toplum üzerine düşünme alt teması altında; 1) kendini sorgulama, 2) engelli bireyler için sorumlulukları üzerine düşünme ve 3) kültürel davranışlar üzerinde düşünmeyi bulunmaktadır. Görsel kültür kavramının içinde barındırdığı çevre, toplum ve ekonomi üçlemesinden öğrencilerin “sakaldaki sır” etkinliği ile toplum üzerine düşünmesi sağlanmıştır. Ruf Lanz ajansının hazırladığı sosyal sorumluluk videosu alt yazısız bir şekilde izletilmiştir. Öğrencilerin sadece görsel imgelerden ve seslerden yararlanarak oluşturdukları düşünceler videonun bir berber reklamı olduğunu göstermektedir. Reklamın yanıltıcı özelliğine vurgu yapan bu video içerisinde toplum üzerine düşünmeyi de barındırır. “İşitme engellilere yardım amaçlı sen nasıl bir çalışma yaptın? İçeriği ne olurdu?” sorusuna öğrenciler videonun içeriğinde mevcut olan sakalları kestirme eylemine gönderme yapmaktadır. Farklı bir bakış açısıyla ele alan öğrencilerin genel olarak maddi yardım konusundaki cümleleri akıllara empatide yetersizliği getirmektedir. Verilen cevaplar göstermektedir ki öğrencilerin akıllarında engelli birey denince fiziksel engel ve çalışmama durumunun getirisi olarak maddi imkansızlıklar canlanmaktadır:

“Yemek verirdim. Kıyafet, para vb. şeyler verirdim.” (Çalışma yaprağı 1, AÖ)

“Eski kıyafet başlığı” (Çalışma yaprağı 1, RÖ)

“Engelli kişilere para ve kullanmadığımız eşyaları vermek amaçlı bir çalışma yaptım” (Çalışma yaprağı 1, KK)

“Bağışlardım. Onlar için bir şeyler yaptım.” (Çalışma yaprağı 1, GK)

İçerik bakımından manevi yardım konusuna değinen cevaplar oldukça fazladır.

Bunlardan bir tanesi “İşitme engelli okullarını ziyaret eder onları mutlu ederdim” (Çalışma yaprağı 1, EÇ) cevabıdır. EÖ isimli öğrencinin vermiş olduğu şu cevap “Eğitim verirdim, dua ederdim” videonun içeriğinde yer alan bir figürden etkilendiğini “Videoda ne görüyorsun?” sorusuna vermiş olduğu “Sakallı adamları, korkan insan, dua eden insanlar görüyorum” cevabında görebiliriz. Yardım konusunda dikkat çeken şu cevaplar ise eğitime gönderme yapmaktadır:

“Vücut dilini öğrenirim, eğitim veririm.” (Çalışma yaprağı 1, MB)

“Onlar için bütün dünyayı onlara tanıtır ve ortak bir dil öğrenmelerini sağlardım.” (Çalışma yaprağı 1, RA)

“Konuşma engellilerin dilini öğrenip onlara yardım ederdim.” (Çalışma yaprağı 1, EA)

“Çocuksu imgelerle vahşi doğaya bilet” etkinliğinde sanatçı Lucy Campbell’in eserleri üzerinden öğrencilerin toplum ve çevre üzerine düşünmesi sağlanmıştır. “Sanatçı eserlerinde sizce neden hayvan ve kadın figürleri kullanmıştır” sorusuna verilen şu cevaplar

kadının toplumdaki anne rolüne, korunma ihtiyacına ve sevgi dolu olmasına gönderme yapmaktadır:

“Kadınlar hayvanları daha iyi anlayabildiği için ve daha merhametli olmaları” (Çalışma yaprağı 2, RA)

“Erkekler hayvanlara zarar verdiği ve kızlar çocuklara çok iyi baktığı için hayvanlara da bakmak istiyor” (Çalışma yaprağı 2, EÖ)

“Kızların daha çok hayvan sevmesi, kızların yufka yürekli olması” (Çalışma yaprağı 2, EE)

“Kadın hayvanı çocuğu gibi görür” (Çalışma yaprağı 2, BS)

“Çünkü kızlar doğa sevmeyi iyi becerirler” (Çalışma yaprağı 2, EK)

“Çünkü kadınlar hayvanları çok sever, çok iyi bakar, yumuşak davranır” (Çalışma yaprağı 2, GG)

“Kadınların sevgi gücünün çok olması, bir bebeğe bakar gibi hayvana bakması sevmesi” (Çalışma yaprağı 2, EÇ)

Verilen cevaplarda birçok öğrenci sadece kadınların sevgi dolu olduğundan ve bu sebepten hayvanlara daha iyi bakacaklarından söz etmiştir. Fakat bir öğrenci sanatçının eserinde hayvanların ve erkeklerin sevgisine değinmiş ve şu sözlerle açıklamıştır: *“Hayvanların sevgisi çoktur yani sadece kızlar değil erkekler de hayvanları sever”* (Çalışma yaprağı 2, YG)

Görsel kültür öğeleri üzerinden öğrencilerin kendilerini sorgulama adına çalışma yaprağı 3’de yer alan “Bu resimlerde ne görüyoruz? Hangisine baktığımızda keyif alıyorsunuz? Neden?” soruları sorulmuştur. Öğrencilerin verdiği şu cevaplara göre içerisinde doğayı barındıran görseller daha keyif vericidir:

“Çok iyi şeyler görmüyorum. Üstündekini görünce daha keyif alıyorum çünkü doğa en güzeldir.” (Çalışma yaprağı 3, GK)

“Her şeyin kentleşmiş halini görüyorum. Doğal çevreye baktığımda keyif alıyorum. Çünkü yeşil alan daha güzel” (Çalışma yaprağı 3, BT)

“Bu resimde yok olan doğa görüyorum. Yukarıdaki resme baktığımda keyif alıyorum” (Çalışma yaprağı 3, EÇ)

“Yeşillik olanda çünkü orası yeşillik ve orada hep yeşillik var öbüründe beton falan var” (Çalışma yaprağı 3, EA)

Emlak piyasasında konutlara doğadan isimlerin verilmesinin ironisini içeren görsel kültür imgesini barındıran çalışma yaprağı 3’de “Bu resimde sizce ne anlatıyor? Resim bizi hangi konuda düşündürmek istiyor?” sorusuyla öğrencilerin görsel ve eserlerde kullanılan simgeler üzerine düşünmesi sağlanmıştır. *“Bazı yerler kentleşince oradaki isimler verilebiliyor. Doğal yerlerin kentleştiği”* (Çalışma yaprağı 3, BT) ve *“Doğayı evlerle yok ettikleri için yapılan evlere o ismi vermeleri. Doğayı yok etmememiz gerektiği için düşündürmek istiyor olabilir”*(Çalışma yaprağı 3, EÇ) cevapları bu düşüncüyü doğrular niteliktedir.

Doğa tahribatından bahsedilirken bu tahribatın sebebinin insanlar olduğu düşüncesi görsel kültür imgeleri sayesinde insanların kendilerini sorgulamasına olanak sağlar. Çalışma yaprağı 5’de sorulan “bu görsele baktığımızda sizce doğada neleri yitiriyoruz? Bu yitirdiklerimizin nedenleri neler?” sorusuna verilen *“Ağaçların yok olmasının sebebi*

insanlardır” “Hayvanların nesli bizim yüzümüzden tükeniyor” cevapları, öğrencilere kendilerini sorgulama fırsatı verdiğini göstermektedir.

4.1.3. Görsel Kültür İmgeleri Üzerinden Ekonomi Üzerine Düşünme

Ekonomi üzerine düşünme alt teması altında; 1) *reklamlar ve tüketim bağlantısı*, 2) *insanları tüketime yönlendiren unsurlar*, 3) *tüketimin çevre üzerindeki etkisi* ve 4) *isteklerimiz üzerine düşünmeyi* barındırmaktadır. “Tahribata son” etkinliğinde çalışma yaprağı 3’de öğrencilere insanları tüketime yönlendiren unsurlar üzerine düşündürmeye yönelik sorular yer almaktadır. “Binalara neden doğadan isimler konmuş olabilir?” sorusuna verilen şu cevaplar reklamlardaki simgeler üzerine düşündürmektedir. “*Binaları satmak için konmuş olabilir*” (Çalışma yaprağı 3, A.Ö) “*Daha doğal olması için*”(Çalışma yaprağı 3, B.T) “*İnsanların ilgisini çekmek için*” (Çalışma yaprağı 3, G.K). “Bu resimlerde sizce ne anlatılıyor? Resim bizi hangi konuda düşündürmek istiyor?” sorusuna verilen şu cevaplar reklamların doğruları çarpıtmasına ve tüketime gönderme yapmaktadır: “*İnsanları kandırmak açıkçası*” (Çalışma yaprağı 3, E.Ö) “*Satın alma konusunda düşündürmek istiyor*” (Çalışma yaprağı 3, E.A) “*Bu evleri satmak ve evleri almamızı istiyor. Binaları satmak için bu isimler konmuş olabilir*” (Çalışma yaprağı 3, AÖ). Öğrenciler emlak reklamlarıyla evde, televizyonda ve telefonda karşılaştıklarını belirtmişlerdir.

Soazic Guezennec’in kutsal doğa ortasındaki lüks, doğanın güzelliği burada ve doğada kendini kaybet gibi sloganları içeren sanat eserleri üzerinden sorulan sorular ile reklamlar üzerinden tüketim düşündürülmek istenmiştir. Öğrencilerin çalışma yaprağı 4’de verdiği cevaplarda sloganların amacının teşvik etmek ve akıllarda yer edinmek olduğu görülmektedir. İsteklerimizi oluşturmada oldukça etkili olan reklamların, doğruları saptırmasıyla ilgili öğrencilerin “*Reklamlarda söylediği şeylerle çelişiyor*” “*Manzaradan söz edip tahrip ediyor*” “*Dolandırıcılık yapıyorlar her yerde aslında ev var*” “*Bu evlerden alınca karşısına ev yapılmayacak deniyor*” cevapları dikkat çekicidir.

4.2. Sürdürülebilir Kalkınma Eğitimi ve Görsel Kültür Kuramının Sanatsal Yaratma Sürecine Etkileri

Bu bölümde bulgular öğrencilerin sanatsal çalışmaları, öz değerlendirme formları üzerinden çözümlenmiştir. Birinci etkinlik olan “Sakaldaki Sır” etkinliğinin ilk kısmı çocuklara sessiz izletilen bir reklam filmi üzerinden kurgulanmıştır. İçeriği bağış olan bu video çocuklara alt yazısız bir şekilde izletilir. Daha sonra çocukların konuşmaları duyamadıkları ve diyaloglara şahit olamadığı bağış filmi kendilerinin seslendirmeleri

istenir. Öğrenciler dramatize etme yoluyla kendi belirledikleri metinler üzerinden seslendirme yaparlar. Gördükleri imge üzerine kendi metinlerini eklerler.

Etkinlik sonucunda öğrenciler 4 gruba ayrılmıştır. İş birlikçi çalışmadan keyif aldığını belirten bir öğrenci “Bu çalışmada nelerden keyif aldın?” sorusuna “*Sunum kısmından ve grup çalışmasından*” (Sakaldaki sır ÖDF, EÇ) cevabını vermiştir. Öğrencilerden gruplara isim vermeleri bir yazman ve bir seslendirici seçmeleri istenmiştir. Tercih edilen grup isimleri “4 Süper kız” “Yükselen gençler” “Prolar” ve “Hacılar” olmuştur.

Resim. 4 Süper kız

Resim. Yükselen gençler

“Burası bir berber sırası, burada çok sıra var. Bu sıraya girmek cesaret ister Burası sihirli bir yer. Her tür erkek buraya geliyor. Burası muhteşem bir yer. Her erkek buraya gelince memnun kalır. Çünkü her erkeğin hayali en ön sırada olmaktır. En güzel sakal kesen yer burasıdır. Buranın bir sırrı var. Her istediğin sakal burada. Erken gelmen gerek çünkü burada çok sıra var.” (Sakaldaki sır, 4 Süper kız)

Betimleme incelendiğinde, öğrencilerin “sihirli bir yer” “muhteşem bir yer” “buranın bir sırrı var” cümleleri masalsı bir anlatım içerip berber dükkanından çok kız çocuklarının hayallerini süsleyen ve onları heyecanlandıran bir içeriği barındırmaktadır. Videonun içeriğinde korkuyla bekleyen erkekler olmasına rağmen öğrenciler bunu heyecan olarak nitelendirmiştir. Yükselen gençler grubunun oluşturduğu içerik ise şöyledir.

“Burada ilk defa bir berber açılıyor buraya ilk defa bir berberci açıldığı için insanları bir korku sarıyor. İçeri girdiklerinde ne olacağını bilmedikleri için korkuyorlar içeri girdiğinde ise korkulacak bir şey kalmadığını anlıyorlar ve tıraş olduktan sonra çok memnun kalıyorlar. Bundan sonra sürekli geliyorlar.” (Sakaldaki sır, Yükselen gençler)

Resim. Prolar

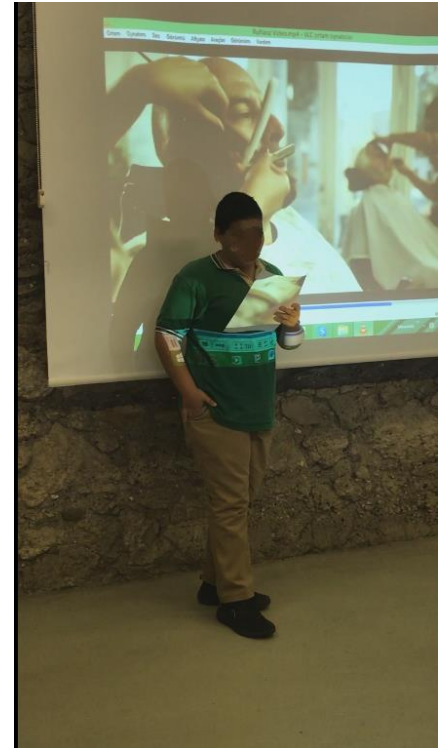
“Kasabada bir tane berber varmış, insanlar bu berberden çok korkarmış. Bıyıklarını tek buraya kestirmek zorundalmış. Adamlar sırada beklerken çok korkarlarmış ve bu yüzden bıyıklarını kestirebilirler.” (Sakaldaki sır, Prolar)

Yükselen gençler grubu diğer kız grubu olan 4 süper kız grubunun masalsı anlatımının aksine videodaki imgeleri gerçekçi bir ifadeyle bize sunmuşlardır. Prolar grubu da aynı şekilde figürlerin hal ve hareketlerini ve içinde bulunulan ortamın sunduklarını betimlemiştir. Hacılar grubunun sunduğu içerik ise şöyledir.

“Burası çok ünlü bir berber dükkkanı. Sokağın başından sonuna kadar sıra var. Herkes sakallarından bıkmıştır. Bu ülkenin en ucuz berber dükkkanıydı. O yüzden kuyruk çok uzun. Saç sakal 15 €’du. Herkes heyecanla bekliyordu çünkü diğer berberlerde 50 €’du. Diğer berberlerin müşterisi azken burayı duyan herkes geliyordu. Berberler bu olayı merak eder. %100 indirim. Diğer berberler %95 indirim yaptı. Ama yine de müşterileri azdı. Çünkü onların jiletleri çok kötüydü. Çünkü jiletlerin tanesi 1€’du. Diğer berberlerin jileti 100 €’du ama çok güzel kestiği için ve bu kadar müşteriyi kaybetmemek için her şeyin en lüksünü kullanıyordu. Diğer berberler iflasın eşiğindedi, onlar da 50 €’luk jilet kullanmaya başladılar. Bazı müşteriler sıra uzun olduğu için diğer berbere gitmeye başladılar. Ama yine de bizim berber daha iyiydi. Diğer berberler iflasın eşiğinden dönmüşüler.” (Sakaldaki sır, Hacılar)

Diğer gruplardan farklı olarak Hacılar grubu uzun kuyruğun sebebini berberin ucuzluğuna yormuştur. Başka berberlerle hayali bir kıyaslamaya giren öğrenciler bu videoda fiyat ve fayda üzerine düşünmüşlerdir. 4 süper kız grubunun aksine erkek öğrencilerden oluşan Hacılar grubu konuyu reklamlarda kullanılan “indirim” “rekabet” gibi kavramlarla değerlendirmişlerdir.

Etkinliğin ikinci kısmında ise çalışma yaprağı 1 dağıtılır. Düşüncelerin imgelerle nasıl değiştirilebileceğini gören öğrencilere görsel kültür imgeleriyle ilgili sorular yönlendirilmiştir. Etkinlik sonunda ÖDF (Öz değerlendirme formu) dağıtılmıştır. ÖDF’de

Resim. Hacılar

yer alan “*Bu etkinlikte öğrendiğim bilgileri ve deneyimleri günlük yaşamıma taşıyacağım. Çünkü*” sorusuyla öğrencilere toplum ve sosyal sorumluluk üzerine düşündürmek amaçlanmıştır. Verdikleri cevaplardan dikkat çekenler şu şekildedir:

“*Engellilerin önündeki engeli bizim koymamız gerekir o yüzden uygulayacağım*” (Sakaldaki sır ÖDF, RA)

“*İnsanlığa birazcık katkımız olsun*” (Sakaldaki sır ÖDF, KK)

“*İnsanlara yardım etmemiz gerekir*” (Sakaldaki sır ÖDF, GK)

“*Engelleri insanları düşünmem gerekli olduğu için*” (Sakaldaki sır ÖDF, BT)

“*Yeri geldiğinde başış kampanyası kurmak istesem ihtiyacım olur*” (Sakaldaki sır ÖDF, EÇ)

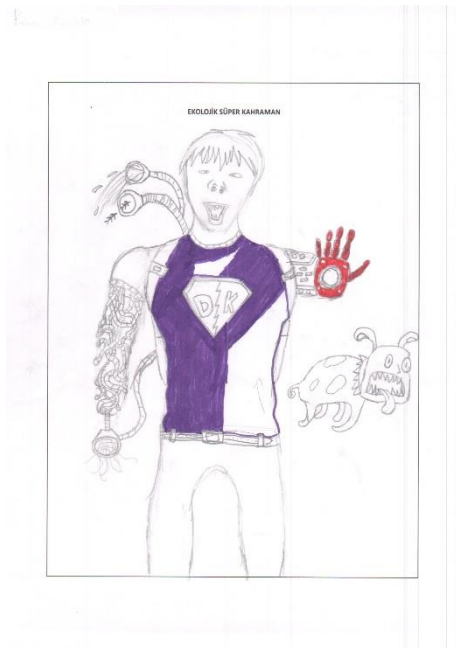
Resim. Videodan kesit

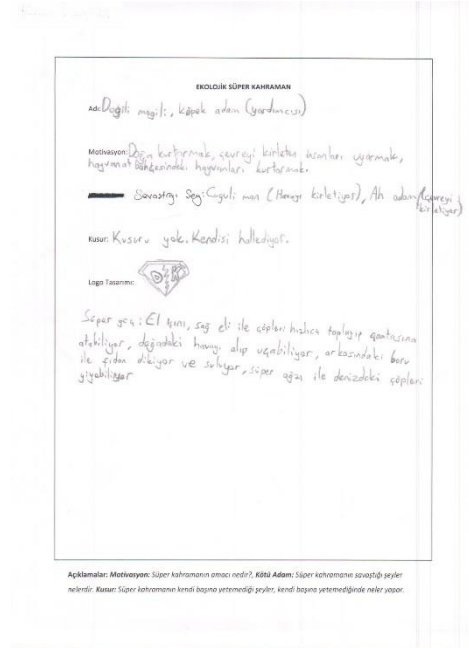
Resim. Videodan kesit

“Sakaldaki sır” etkinliğinin toplum ve sosyal sorumluluk üzerine düşünme dışında görsellerin yanıltıcılığının farkına varma gibi bir amacı daha vardır. Berber dükkanı önünde heyecanla uzun bir sıra oluşturmuş sakal ve bıyıklı erkeklerin hevesli bir şekilde tıraş olduklarını gösteren video, ilk bakışta bir reklam gibi görünmektedir. Aslında işitme engellilerin dudak okuyabilmesi için bıyıklarını kestirmelerinin önemini anlatan bu sosyal sorumluluk projesindeki “gönüllüleri” öğrenciler “müşteri” olarak değerlendirmişlerdir. Videonun reklam değil de sosyal sorumluluk projesi olduğunu öğrenen öğrencilerden bir tanesi “bu etkinlikte ne öğrendim?” sorusuna “*Ön yargılı olmayacağız*” (Sakaldaki sır ÖDF, KK) cevabını vermiştir. Öğrencilere izletilen video Ruf Lanz reklam markasının Pro Audio için çektiği sosyal sorumluluk videosunun dili Almancadır. “Bu çalışmada nelerde zorlandım?” sorusuna öğrencinin vermiş olduğu “*Arapçayı ezberlemek zor*” (Sakaldaki sır ÖDF, EÖ) cevabı videodaki figürlerin sunmuş olduğu kültürel kodların etkisini göstermektedir. Öğrencinin videodaki sıra bekleyen bir tanesi sakallı ve dua eden bir tanesi ise giyim olarak kültürümüze daha yakın görünen iki erkek figürden etkilenmiş olması muhtemeldir. Öğrenciye videonun dilinin Arapça olduğunu düşündüren, görsel kültür imgelerinin içinde barındırdığı kodların düşünceler üzerindeki etkisidir.

İkinci etkinlik “Ekolojik süper kahraman” sosyal sorumluluk projesi olan “Sakaldaki sır” etkinliğinin devamı niteliğindedir. Bu etkinlikte öğrencilerden öncelikle kendilerine göre dünyada yaşanan en önemli çevre sorunlarından beş tanesi yazmaları istenir. Bu sorunlar ekoloji açısından nedenleriyle birlikte sınıf ortamında tartışılır. Öğrencilerden bu çevresel sorunlar için kendilerini ekolojik süper kahraman olarak hayal etmeleri istenir. “Bir kahraman olsalar dünyada neyi kurtaracaklardır?”. Kahramanın bir adı, motivasyonu, savaşıacağı kişi ve kusuru olacaktır.

Resim. Ekolojik süper kahraman, KK

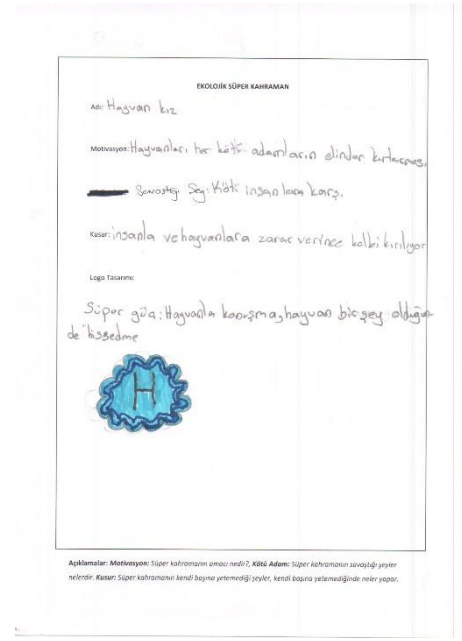
Resim. Kahramanın özellikleri, KK

Süper kahramanımı oldukça ayrıntılı bir şekilde çizen öğrenci “dogili mogili” ismini verdiği karakterinin süper gücünü “El ışını, sağ eli ile çöpleri hızlıca toplayıp çantasına atabiliyor, doğadaki havayı alıp uçabiliyor, arkasındaki boru ile fidan dikeyor ve suluyor, süper ağzı ile denizdeki çöpleri yiyebiliyor” (Ekolojik süper kahraman ÖDF, KK) olarak betimlemiştir. Öğrenci “Ekolojik kahramanımı yaratırken nelerden etkilendim?” sorusuna “Doğanın yok olmasından, hayvanların hayvanat bahçelerine kapatılmasından, hava, deniz ve çevre kirliliğinden”(Ekolojik süper kahraman ÖDF, KK) cevabını vermiştir. Öğrencinin “Ben bir ekolojik süper kahraman olsaydım dünya için neler yapardım?” sorusuna “ Dogili mogili'nin yaptığı şeyi” olarak verdiği cevap özel güçlere sahip olmadan doğayı koruma konusunda yardımcı olabileceğinin farkına vardığının göstergesidir. “Süper kahramanlık sadece kırıp dökmek ile olmuyor” (Ekolojik süper kahraman ÖDF, KK) söylemi çizgi film, animasyon ve çizgi romanlarda hâkim olan şiddete göndermek yapmaktadır. İyi karakter de olsa kötü karakter de olsa şiddet ön plandadır. Örnek vermek gerekirse Bostan’a (2017) göre “Anlatının iyiler ve kötüler arasında kurduğu karşıtlıkta şiddetin rengi uyulayıcısına göre

değişmektedir. Bir diğer ifade ile anlatı şiddeti sınıflandırmaktadır. Seçilmiş sınıftan, Diana ve Trevor'un elinden gelen şiddet “doğru”, Almanların elinden gelen şiddet ise “kötü” olarak yansıtılır” (s.154).

Resim. Ekolojik süper kahraman, RÖ

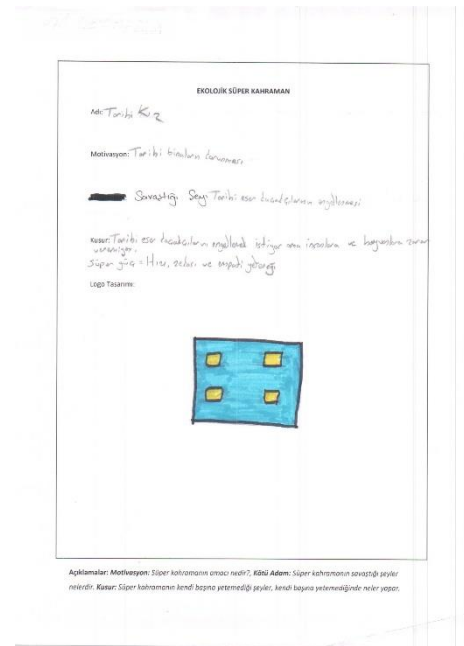

Resim. Kahramanın özellikleri, RÖ

RÖ kodlu öğrenci Hayvan kız ismini verdiği kahramanın süper gücünü “*hayvanlarla konuşma, hayvanlara bir şey olduğunda hissetme*” (Ekolojik süper kahraman, RÖ) olarak belirtmiştir. Karakterin kusurunun “*insanlar hayvanlara zarar verince kalbi kırılıyor*” (Ekolojik süper kahraman, RÖ) olması dikkat çekicidir. Medyadaki kadın imajından kaynaklanan zayıflık algısı burada kendini göstermiştir. Öğrencinin görsel kültür öğelerinden etkilendiğini “Ekolojik kahramanımı yaratırken nelerden etkilendim?” sorusuna verdiği şu cevap ispatlar niteliktedir: “*Süper kahramanımın Joker’e benzemesi, logosu güzel bir tasarım oldu ve benim kızım çok küçük bir kız*” (Ekolojik süper kahraman, RÖ). Kötü karakter olan Jokere ve Joker’in kadın karakteri olan Harley Quinn’e benzeyen Hayvan kız tasarımının iyi karakter olarak resmedilmesi dikkat çekicidir.

Resim. Ekolojik süper kahraman, EÇ

Resim. Kahramanın özellikleri, EÇ

Tarihi kız isimli süper kahraman incelendiğinde, diğer süper kahramanlardan farklı olarak göze çarpan ilk özelliği; fiziksel olarak doğaüstü görünmemesidir. Öğrenci “ekolojik süper kahramanımın özellikleri ve yetenekleri neler?” sorusuna “*Hızı, zekası ve tarihi eserleri korumak*”(Ekolojik süper kahraman ÖDF, EÇ) cevabını vermiştir. Bu cevaptan da anlaşılacağı üzere öğrenci doğayı korumak için süper güçlere ihtiyaç olmadığını farkındadır. Çalışmada dikkat çeken bir diğer husus ise süper kahramanı temsil ettiği ortamda kamera ve mikrofonların bulunmasıdır. Kahramanların medyaticliğine gönderme yapan öğrenci yine medyanın gücünü kullanarak kitlelere ulaşmanın önemini vurguluyor olabilir. “Bugün yaptığımız etkinlikte neler öğrendim?” sorusuna öğrenci “*Ekolojik nedir onu öğrendim, özgün olmayı ve nasıl süper kahraman tasarlanır öğrendim*” (Ekolojik süper kahraman ÖDF, EÇ) cevabını vermiştir.

“Çocuksu imgelerle vahşi doğaya bilet” etkinliğinin ilk aşamasında çocukların insanla çevresi arasındaki karşılıklı etkileşimi görmelerine yönelik sosyal medyadan bulunan çeşitli görsel kültür imgeleri (insanın çevreye verdiği zararlar üzerine) gösterilir. Bu görseller üzerinden oluşturulan sorularla öğrencilerin çevreye zarar vermenin kendine zarar vermek olduğunu kavramaları sağlanır. Etkinliğin ikinci aşamasında sanatçı Lucy Campbell’ın eserleri gösterilir. Çocukça imgelerle vahşi doğanın sembollerini kullanarak oluşturulan bu eserler üzerinde çocuklara düşünceleri için eleştirel ve yansıtıcı bir bakış açısı geliştirmelerine yönelik çalışma yaprağı 2 dağıtılır. Bu süreçteki amaç; öğrencilere yaşadığı çevre ile bir bütün olduğunu fark etmelerini sağlamaktır.

Resim. Çocuksu imgelerle vahşi doğaya bilet, KK, AÇ

Resim. Çocuksu imgelerle vahşi doğaya bilet, BÖ, EÇ

. Etkinliğin son aşamasında doğa ve sanat arasındaki geliştirdikleri bakış açısıyla sanatçının 12 eseri arasından kendi bakış açıları ile yeniden yorumlayacakları eser seçtirilir. Seçtikleri eseri atık malzemeler ve istedikleri boyalarla yeniden üretmeleri istenir. Çocuksu imgelerle vahşi doğaya bilet etkinliği ÖDF’da yer alan “Bu sanatçının eserleri bana çevre hakkında neler öğretti?” sorusuna öğrencilerin vermiş olduğu cevaplar şunlardır:

“Hayvan sevgisi ve insanla bir bağ kuruyor” (ÇİVDB, RÖ)

“Hayvan sevgisini ve hayvanları korumamızı öğrendim” (ÇİVDB, AR)

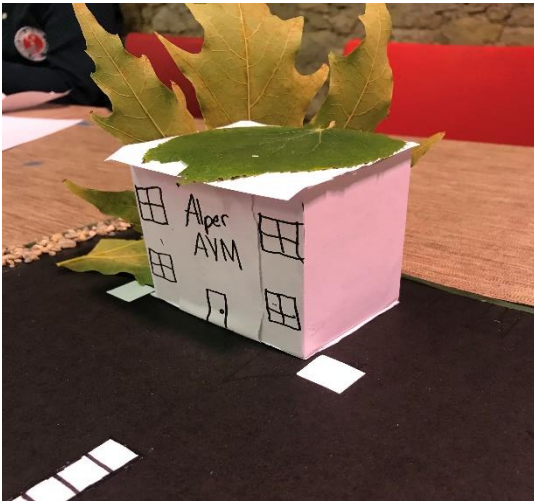
“Hayvan sevgisini öğretti” (ÇİVDB, GK)

“Hayvan sevgisi” (ÇİVDB, EA)

“Hayvanlara saygı duymayı” (ÇİVDB, BS)

“Doğayla barışçıl olmayı” (ÇİVDB, BT)

Öğrencilerin vermiş oldukları cevaplardan da görüleceği üzere; vahşi doğanın sembollerini sakın bir tarz ile aktaran sanatçının eserleri öğrencilerde “sevgi” “barış” gibi duygular uyandırmıştır. Lucy Campbell; kedi ve köpeklerin pet shoplardan para karşılığında alınan birer meta; “etinden sütünden yararlanılabilen” canlıların birer tüketim ürünü; ayı, kurt, tilki gibi tehlikeli hayvanları görüldüğü yerde öldürülmesi gereken birer canavar, ancak kürkleriyle güzellik nesnesi olarak görüldüğü bu dünyada, eserlerinde hayvan sevgisini şiddet içermeyen imgelerle eleştirmiştir.

Resim. Tahribata son, KK, BS

Resim. Tahribata son, AE, BE.

Tahribata son etkinliğin ilk kısmında öğrencilere emlak endüstrisinin yarattığı ironiyi içeren iki reklam filmi ve bir görsel çalışmadan oluşan görsel kültür imajları gösterilir. Bu çalışma üzerinden çocuklara konuya eleştirel bakabilecekleri sorular içeren çalışma yaprağı 3 dağıtılır. Etkinliğin ikinci kısmında ise sanatçı Soazic Gouzenec'in doğa-insanoğlu arasındaki gerilimi emlak reklamlarını kullanarak kurguladığı sanat eserleri öğrencilere gösterilir. Sanatçının vermek istediği mesajları anlamlandırmaya yönelik sorular öğrencilere sorulur (Bknz: EK 3 Çalışma yaprağı 4). Etkinliğin son kısmında doğadan toplanan yaprak, taş, çimen gibi malzemeler ve ilaç kutuları ile 3 boyutlu düzenlemeler yaptırılır. Öğrenciler doğadaki malzemelerle çalışma yapmaktan keyif aldıklarını belirtmişlerdir. "Tahribata son" etkinliğinde ÖDF'da yer alan "bu etkinlikte ne öğrendim" sorusuna iki öğrenci şu cevabı vermiştir: *"Doğaya zarar vermeden nasıl bina yapılır"*

(Tahribata son, ÖDF, EÇ) “Doğaya zarar vermeden bina yapılabildiğini” (Tahribata son, ÖDF, BT). “Öğretmenimin gösterdiği görseller bana çevre ve şehirler hakkında neler düşündürdü?” sorusuna verilen cevaplar ise şu şekildedir:

“Ağaçları kesip ev yapıldığını düşündüm” (Tahribata son ÖDF, BT)

“Bazı sanatçıların doğayla ilgili çalışmalar yaptığını” (Tahribata son ÖDF, EÇ)

“Doğayı, manzarayı güzel tutmamızı düşündürdü” (Tahribata son ÖDF, AÖ)

Öğrencilerin vermiş olduğu cevaplara bakılacak olursa; ders sürecinde verilmek istenen sürdürülebilir kalkınma eğitimi ve görsel kültür kuramının öğrencilerin sanatsal yaratma sürecine katkılarının olumlu yönde olduğu söylenebilir. Sanatçı Soazic Gouzenec insan ve doğa arasındaki ilişkiyi sorgulamak için resim, video ve enstalasyonu harmanlar. İzleyiciyi duygusal anlamda çeken bir tehdit duygusu ile eserlerini oluşturan sanatçının çalışmaları, öğrencilerde de doğaya verilen zararın sinyallerini hissettirmektedir.

Resim. Doğanın gölgesindeyiz, Grup 1

Resim. Doğanın gölgesindeyiz, Grup 2

Resim. Doğanın gölgesindeyiz, Grup 3

Resim. Doğanın gölgesindeyiz, Grup 4

“Doğanın gölgesindeyiz” etkinliğin ilk aşamasında öğrencilere iki görsel kültür imgesi ve sanatçı Maro Michalakakos’un bir eseri gösterilir. Her üç görsel üzerinden “doğada yok olanlar” teması üzerine bir diyalog başlatılır (Bknz: EK 3 çalışma yaprağı 5). Etkinliğin ikinci aşamasında doğada bulunun ağaç, çiçek, yapraklar, kuşlar vb. maddelerin gölgelerinin oluşturduğu estetik imgeler gösterilir. Etkinliğin son bölümünde öğrenciler çalışılan kurumun bahçesine çıkartılır. Bahçede yakaladıkları gölgelerin nasıl sanatsal

çalışmaya dönüştürebilecekleri ve dünyadaki her varlığın önemi ve birbirlerine sağladığı yararlar üzerine konuşulur ve öğrenciler 4 gruba ayrılır, gölge çizimlerine başlamaları istenir. Doğanın gölgesindeyiz ÖDF’nda “bu etkinlikten ne öğrendim?” sorusuna verilen şu cevaplar öğrencilerin, sanatçıların sanat eserlerini yaratılırken doğadan esinlendiğini ve ağaç dikmenin önemini farkına vardığını göstermektedir. Örneğin;

“Gölgede sanat eseri yapmayı, Doğa için ağaçların önemli olduğunu” (Doğanın gölgesindeyiz ÖDF, RA)

“Ağaçların ne kadar önemli olduğunu öğrendim” (Doğanın gölgesindeyiz ÖDF, GK)

“Ağaçların gölgesini yaptık, güllerin gölgesini yaptık, bugün çok güzel şeyler yaptık. Ağaç dikmenin önemini öğrendim” (Doğanın gölgesindeyiz ÖDF, AÖ)

“Öğretmenimin gösterdiği görseller bana ağaçlar ve gölge hakkında neler düşündürdü?” sorusuna verilen cevaplar öğrencilerin ağaç dikmenin üzerine düşündüğünü göstermektedir. Ağaçların çirkinlikleri örttüğünü ve doğal güzellik sağladığını farkına varan öğrencilerin verdiği cevaplar şunlardır: “Her şeyin bir güzel yanı olduğunu düşündürdü” (Doğanın gölgesindeyiz ÖDF, EA) “her şeyin bir güzel yanı olduğunu düşündürdü ve ağaç dikmenin önemini düşündürdü” (Doğanın gölgesindeyiz ÖDF, BT). Ağaç dikmenin önemi üzerine düşündüren cevaplar ise şunlardır:

“Bunca zamandır neden ağaç dikmediğimi ve en kısa sürede ağaç dikmem gerektiğini düşündürdü” (Doğanın gölgesindeyiz ÖDF, EÇ)

“Ağaçların neredeyse dünyadaki her şeye yaradığını ve bu yüzden ağaç dikmeliyiz” (Doğanın gölgesindeyiz ÖDF, RA)

“Gölgenin ve ağacın önemini düşündürdü” (Doğanın gölgesindeyiz ÖDF, GK)

Öğrencilerin verdikleri şu cevaplar dikkat çekicidir: “Aynı Enes Batur gibi süper atlayış yaptım” (Doğanın gölgesindeyiz ÖDF, AÖ) “Taşlarla oynamayı ve çimleri sevdim, Enes Batur’un süper atlayışı” (Doğanın gölgesindeyiz ÖDF, YG). YouTube'a eklediği farklı içerikteki videolar ile büyük bir kitleye sahip olan Enes Batur’un hayran kitlesi genellikle çocuklardır. Öğrencilerin hayal dünyasını ne derecede etkilediği bu cevaplardan görülmektedir. “Doğada sanat çalışması yapmaktan keyif aldım, keyif almadım? Neden?” sorusuna öğrenciler şu cevapları vermiştir:

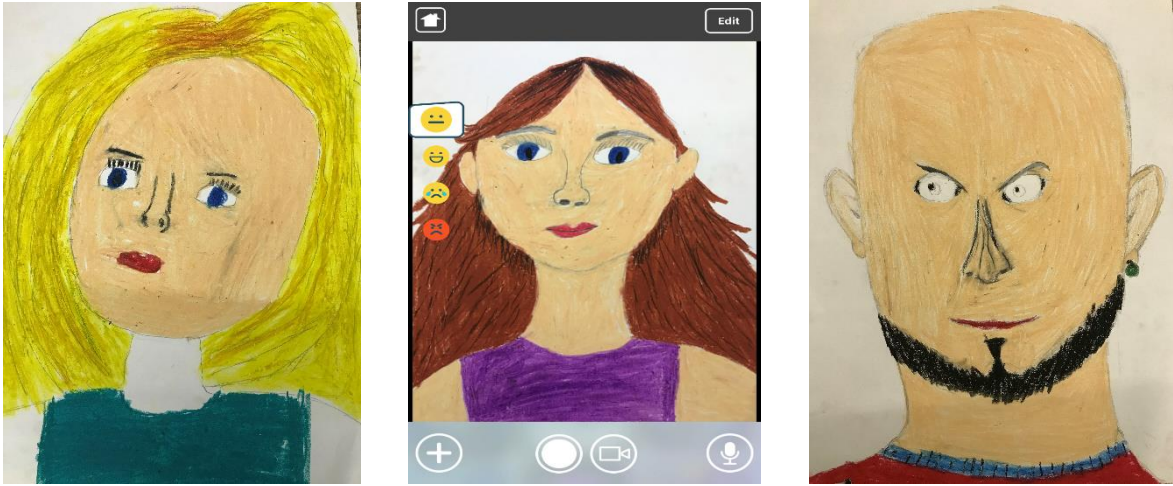
“Doğadan harika fikirler çıkması, bir resimden gölgenin ağacından mercana benzemesi gibi” (Doğanın gölgesindeyiz ÖDF, BS)

“Çünkü doğayla iç içe olmaktan güzel bir şey yok” (Doğanın gölgesindeyiz ÖDF, GK)

“Çizim yapmaktan ve dışarıda olmaktan keyif oldum” (Doğanın gölgesindeyiz ÖDF, EÇ)

“Çünkü arkadaşlarımla iş birliği yaparak ağaçların gölgelerini çizdik” (Doğanın gölgesindeyiz ÖDF, RÖ)

Öğrencilerin verdikleri cevaplardan doğada sanat çalışması yapmaktan keyif aldıkları görülmektedir. Etkinlik sürecinde gölgelerin sanatsal çalışmaya nasıl dönüştürülebilecekleri, dünyadaki her varlığın önemi ve birbirlerine sağladığı yararlar verilmek istenmiştir. Öğrenme sürecinde grup çalışmalarından da keyif aldığını belirten öğrencilerin bu duyguları sanatsal çalışmalarına da yansıttığı söylenebilir.

Resim. Konuşan portreler, Öğrenci çalışmaları

“Konuşan portreler” etkinliğin ilk kısmında öğrencilerden oto portrelerini çizmeleri istenir. Etkinliğin ikinci kısmında ise yaşadığımız dünyada daha güzel bir gelecek için fikirler geliştirmeleri sağlanır. Üç haftalık ders sürecinde öğrenme ortamında tartışmış oldukları ve onları en çok etkileyen konulardan bir tanesini (atık, çevre kirliliği, hayvan hakları vb.) seçmeleri istenir. Etkinliğin son kısmında çizdikleri otoportreleri çevre bilinci hakkında “motion portrait” yardımıyla kendi yazdıkları mesajlarla birleştirip hareketlendirmeleri istenir. Bu süreçte öğrencilerin teknolojiyle bağlantılı etkinliklere ilgisinin oldukça fazla olduğu gözlenmiştir. Öğrencilerin oto portrelerini konuşturdıkları metinler şu şekildedir:

“Selam ben Abdülmecit, benim sektörümde insanları kandıran reklamlar yapılır. Deniz manzarası var deyip doğaya zarar verirler, evi sattıktan sonra gerçeği öğreniyorlar. Bu sektörün en önemli şeyi avukattır fakat oyunculuk da önemlidir. Eseri çaktırırsan insanlar anlar ve dava açar, bitersin” (Konuşan portreler, EK)

Öğrencinin yazmış olduğu bu metinde verilmek istenen mesajın alındığı görülmüştür. Reklamların tüketiciyi kandırabildiğinin farkına varan öğrenci kendini bu sektörden bir insan gibi hayal edip ona göre bir konuşma hazırlamıştır. Öğrencilerin doğa üzerine yazdıkları metinlerden birkaç tanesi de şunlardır:

“Benim adım Derin, hayvanlardan kürk yapılması beni hem üzüyor hem de kızdırıyor. Eğer seni de üzüyor ve kızdırıyorsa ve yapabileceğin bir şey yoksa benim bir önerim var. Gerçek kürk ve deriden yapılmış ürünleri almayalım bu sayede yok etmiş değil yapımızı azaltmış oluruz” (Konuşan portreler, BT)

“Merhaba benim adım Şirin, ben hayvan haklarıyla ilgileniyorum ama en çok hayvanat bahçesindeki hayvanlara üzüliyorum çünkü o hayvanlar yuvalarından ayrılıp başka yerlere götürülüyorlar ve onları bir kafese alıp tutsak ediyorlar. İnsanlar o hayvanların fotoğraflarını çekiyorlar ben de o insanlara sinir oluyorum” (Konuşan portreler, EÇ)

“Merhaba benim adım Andromeda, seninle çevre kirliliği hakkında konuşmak istiyorum çünkü böyle giderse etraf çöp yığınları olacak. Mesela fabrikalardaki atıklar hayvan ve insanlara zarar verir çünkü hasta olmak istemiyorum. Çevre kirliliğini önlemek için elinden geleni yap” (Konuşan portreler, BE)

“Orman yangınlarına engel olmak istiyorum ve bunun için yaktığımız ateşleri yanık bırakmamalıyız çünkü yanık bırakırsak orman yangınlarına sebep oluruz. Ağaçlarda yaşayan hayvanlara zarar vermiş de oluruz ve hayvanlar ölmüş olurlar hem de evlerini kaybetmiş olurlar. Eğer evlerini kaybederlerse bizim gibi üzülmüş olurlar” (Konuşan portreler, EA)

Öğrencilerin hazırlamış oldukları diğer konuşmalar daha çok hayvanları koruma ve doğayı kirletmeme üzerinedir. Son etkinlikte yapılan bu çalışma ile tüm süreç üzerine öğrenciler düşündürülmek istenmiştir. Yazılan metinlerde görünen o ki öğrencilerde anlamlı ve pozitif düşünce değişikliği meydana gelmiştir.

4.3. Öğrenme Süreci

Bu tema ön değerlendirme formu, odak grup görüşme formu ve araştırmacı gözlem kayıtları (günlüğü) çerçevesinde ortaya çıkmıştır. Tema kapsamında veri analizinde elde edilen kodlar Tablo 4.2 'de görülen alt temalar atında kategorize edilmiştir.

Tablo 4.2. Öğrenme sürecine ait veriler

Tema	Alt Tema	Kodlar
İlk veriler: Ön bilgiler	Öğrencilerin ön bilgileri	Tüketim alışkanlıkları Çevreyi korumaya yönelik tutumlar Estetik algılar
Süreç verileri: Sürecin güçlü ve zorlu yönleri	Öğrenme sürecinin güçlü yönleri Öğrenme sürecinde yaşanan zorluklar	Öğrenme ortamı olarak doğal çevre Materyalin sanat yoluyla geri dönüşümü Görsel kültür imgelerinden faydalanma Süreç sınırlılığı Gerçeğine benzetme kaygısı Grup çalışmalarında zorlanma Doküman doldurma isteksizliği
Süreç sonu verileri: Süreç sonu öğrenci kazanımları	Öğrendiklerini yaşamla ilişkilendirme Sanat ve doğa bağlamı üzerine düşünme Çevreyi korumaya dair davranış geliştirme Kendi düşünme yaklaşımlarını sorgulama Görsel kültürün etkilerini sorgulama	Eylem haline getirme Uyarma, bilgilendirme Empati İnsan eylemleri üzerine düşünme Kendini sorgulama, ilişkilendirme Farkındalık, estetik

4.3.1. İlk Veriler: Öğrencilerin Ön Bilgileri

Öğrencilerin ön bilgilerini belirlemek amacıyla etkinliklere başlamadan önce “Öğrenci Ön Değerlendirme Formu” dağıtılmıştır. Henüz ilk etkinlik günü olması nedeniyle öğrencilerin oldukça çekingen olduğu görülmüştür. Öğrencilerin formu bir sınav kağıdı gibi değerlendirmemeleri için isim yazmayabilecekleri belirtilmiştir.

Öğrencilerin ön bilgilerine dair veriler Tablo 4.3.'de sunulmuştur. Ön değerlendirme öğrencilerin tüketim alışkanlıkları ve yaşadıkları çevre ve doğal yaşamı korumaya dönük tutumları ve estetik algılarını belirlemek amaçlanmıştır. Ön değerlendirme verileri, eylem sürecinin geliştirilmesinde belirleyici olmuştur.

Tablo 4.3. Öğrencilerin ön bilgileri

1. Çevrenin temiz olması benim için önemlidir.			
	<i>f</i>		
Kesinlikle katılıyorum	7		
Katılıyorum	4		
Emin değilim	1		
Katılmıyorum	0		
Kesinlikle katılmıyorum	1		
2. Çevreyi korumak için neler yaparım?			
	<i>f</i>	<i>f</i>	
Yerlere çöp atmam	9	Dernek kurarım	1
Yerlere çöp atmaları uyarırım	6	Çevreye alkol dökmem	1
Denize çöp atmam	3	Cam kırıkları atmam	1
Ağaç dikerim	2	Çöp kutusu sayısını arttırırım	1
Canlılara zarar vermem	2	Eğitim veririm	1
Çevreyi temiz tutarım	2	Geri dönüşüm kutuları koyarım	1
3. Marketten bir ürün satın alırken nelere dikkat ederim?			
	<i>f</i>		
Son kullanma tarihine	12		
Üzerinde simgesinin bulunmasına	10		
Sağlığa zararlı olmamasına	8		
Ambalajına	8		
Markasına	7		
Fiyatına	7		
Plastik poşette satılmasına	3		
4. Sokağa çıktığımda, parka gittiğimde beni en çok rahatsız eden şeyler nelerdir?			
	<i>f</i>	<i>f</i>	
Çöpler	6	Sevmediğim kişilerin olması	1
Çocukların gürültüsü	3	Havanın çok sıcak olması	1
Çekirdek kabukları	2	Yere tüküren insanlar	1
Geri dönüşüm kutularının olmaması	1	Hava kirliliği	1
Çöp kutusunun az olması	1	Salıncağa ters binenler	1
5. Hayvanat bahçelerinden hoşlanırım, hoşlanmam?			
	Hoşlanırım	Hoşlanmam	
1.	“Nesli tükenmekte olan hayvanları sahipleniyorlar”	1. “Hayvanları tutsak tutuyorlar”	
2.	“Tüm hayvanları görebiliyorum”	2. “Hayvanları seviyorum onların yaşam alanlarının kısıtlanmasını istemiyorum”	
3.	“Avcılar onları avlayamaz orada korunur”	3. “Hiç gitmedim”	
4.	“Çitadan hoşlanırım çünkü dünyadaki en hızlı koşan hayvandır”		
5.	“Pandadan hoşlanırım”		
6.	“Oradaki hayvanları çok seviyorum”		
7.	“Orada çöpler yok tertemiz”		
8.	“Hayvanları severim, farklı hayvanlar görürüm”		
9.	“Hayvanları çok severim”		
10.	“Hayvanlar bize zarar veremez”		
11.	“Hayvanlar ilgimi çeken bir konudur”		
12.	“Eğlenceli bir yer”		
13.	“Yeni hayvanlar öğreniyorum”		
6. Okulda veya evde plastik, cam, metal, kağıt gibi geri dönüştürülebilir materyalleri geri dönüşüm kutusuna atarım.			
	<i>f</i>		
Her zaman	5		
Çoğu zaman	4		
Bazen	0		
Nadiren	0		
Hiç	1		
7. Bence çevreye en çok zarar veren atık;			
	<i>f</i>		
Bitkisel yağlar	2		

Elektronik atık (pil, batarya)	11		
Organik atık	0		
Ahşap atık	0		
8. Temiz su kaynaklarının gelecek nesillere kalması için evde veya okulda neler yaparım?			
Suyu israf etmem/ tasarruflu kullanırım (11)		Bahçeyi yağmur suyuyla yıkayabiliriz	
Suya çöp atmam		Arabamızı yağmur suyuyla yıkayabiliriz	
Boş yere su içmem		Banyo yaparken suyu kovaya doldururum	
Çöpleri çöp kutusuna atarım		Çamaşır ve bulaşık makinasını tam doldurarak çalıştırmalıyız	
Herkesi bilinçlendiririm			
9. Doğal yaşamı (ağaç, hayvan, toprak, su, hava vs.) korumak için neler yapmalıyım?			
	<i>f</i>		<i>f</i>
Hayvanlara zarar vermem	7	Dernek kurarım	1
Çevreyi temiz tutarım	6	Ağaçları kesmem	1
Tasarruf yaparım	3	Yapay çevreyi azaltırım	1
Pilleri geri dönüşüm kutusuna atarım	2	Hayvanlara zarar verenleri uyarırım	1
Havayı kirletmem	2	Bilinçli avlanma yapılmalı	1
10. Günlük yaşamda tasarruflu kullanmaya çalıştığım... şeyler			
		çünkü	
Su	“Onlara ihtiyacı olan insanlar var”	“Su Türkiye’de giderek azalmaya başlıyor hatta filmi bile çekildi”	
Elektrik	“Faturalar çok geliyor”	“Elektrik hem maddi hem manevi önemlidir”	
Doğal gaz	“Fazla su içmeyi sevmiyorum”	“Benim için en önemli kaynaklar elektrik ve sudur”	
Kağıt	“Tükenmemesi için”	“Eğer lambayı açık bırakırsam dünya zarar görür”	
Kömür	“Elektrik bir gün bitebilir”	“Suyun gelecek nesillere kalması”	
Para	“Yer altı kaynakları tükenebilir”	“Paraya ihtiyacım olana kadar”	
Yemek	“Bize bunlar hep lazım olacak”		
11. Bence insanlar hayvanların yaşamını etkiliyor. Çünkü			
“Denize plastik gibi atıklar atıyorlar”	“İnsanlar eğer nazik ve yardım severse yaşamı etkiler”		
“Onlara kötü davranıyorlar/ işkence ediyorlar”	“Pikniklerde çekirdekleri toplamıyoruz”		
“Bazı insanlar hayvanları avlıyorlar”	“Onların yaşamlarını kısıtlıyoruz”		
“Doğal hayatı katlederek yaşam yerlerini elinden alıyoruz, bence hayvanlar o yüzden saldırgan”	“Ağaçları kesiyoruz”		
	“İnsanların pisliğinden”		
12. Sokak hayvanlarına yardımcı olmak için neler yaparım.			
“Onlara en az bir kase her gün kapının önüne su ve ekmek gibi şeyler koyarım. Hatta bir kere yavru kedilere aldığım sütü verdim”	“Kapının önüne bir kap su bir kap mama gibi şeyler bırakmalıyız”		
“Kapının önüne mama ve su koyarım, onlara kötü davrananları uyarırım”	“Yiyecek, su, yuva..”		
“Evimin önüne su ve ekmek bırakırım”	“Her gün olma da kapının önüne su ve mama veya yemekten kalanları koyarım”		
“Kapının önüne bir kap su ya da süt koyarım, bazen mama veririm, bazı zamanlar ekmek veririm”	“Su ve yem veririm”		
“Su veririm, beslerim hayvanı, korurum hayvanı, severim hayvanı..”	“Et yedikten sonra kemikleri köpeklere atarım”		
	“Kapının önüne su ve yemek artığı koyuyoruz”		
	“Dışarı yemek ve su koyarak yardımcı olurum”		
	“Barınak, kulübe, kuş evi..”		
13. Bir sanatçı (ressam, heykeltıraş vs.) olsaydım, doğal yaşamı (ağaç, hayvan, toprak, su, hava vs.) korumak ve insanları çevre tahribatı konusunda bilgilendirmek için ne yaparım?			
		çünkü..	
• “Afiş hazırlardım, dernek kurardım, insanları bilgilendirirdim”	• “Doğayı ve hayvanları önemserim”		
• “Doğayla ilgili şeyler yapardım”	• “Doğayı korumak için”		
• “İnsanların ilişkisini geliştirmek için onlarla ilgili resim yaparım”	• “İnsanlar sanat eserlerimi sevip onlara ilgili duyarlar onları örnek alırlar”		
• “Her şeyi çöpe atmalyız”	• “İnsanları bilinçlendirmek için”		
• “O konuyu anlatan resim yapar her yere asarım”	• “İnsanlar çevreyi temiz tutsun diye gazete vb. şeylere sunardım”		
• “Haberleri sunardım, gazetelere veya dergilere sunardım”			

• “Bir resim ve heykeli yapardım” • “Deodorant kullanımını azaltmak, lavabolara kullanılmış yağları dökmemek, yerlere pil ve çöp atmamak” • “O konu ile ilgili sanat eserleri yapardım”	• “Bir sanatçiyim” • “Çevreyi seviyorum, torunlarımı nasıl yaşatmak istiyorsam öyle davranırım” • “Bu sayede insanlar sanat eserlerine bakınca daha çok çabalarlardı”

Yapılan analizde tablo 4.3.de “Çevrenin temiz olması benim için önemlidir” sorusuna 7 kişinin “kesinlikle katılıyorum”, 4 kişinin “katılıyorum”, 1 kişinin “emin değilim”, 1 kişinin ise “kesinlikle katılmıyorum” cevabını verdiği görülmektedir. “Çevreyi korumak için neler yaparım?” sorusuna ise en çok “yerlere çöp atmam” cevabı verildiği görülmektedir. Öğrencilerin vermiş olduğu şu cevaplar özellikle dikkat çekicidir:

“Dernek kurarım, yerlere çöp atmam, atanları uyarırım, denize sahile çöp atmam”
“İnsanlara çevreyle ilgili konferanslar veririm, daha fazla çöp kutusu etrafa koyarım”

Bu cevaplardaki “dernek” ve “konferans” ayrıntısı çevre eğitimine gönderme yapmaktadır. 9-12 yaş arası öğrenciler çevreyi korumak için sadece bireysel çabanın değil eğitimin öneminin de bilincindedir. 9 öğrencinin ortak olan “yerlere çöp atmam” cevabı ise aileden itibaren çocuklara söylenen “çevremizi korumalıyız, yerlere çöp atmamalıyız” direktifleriyle doğrudan bağlantılıdır. Dolayısıyla çocuğa çevreyi korumayla ilgili bir soru yönlendirildiğinde, en çok duymuş olduğu çözümü “yerlere çöp atmam” cevabıdır.

Öğrencilerin “marketten bir ürün satın alırken nelere dikkat ederim?” sorusuna verdikleri cevapları tercih sırasına göre belirtecek olursak: 12 kişi “son kullanma tarihine” 10 kişi “üzerinde simgesinin bulunmasına” 8 kişi “sağlığa zararlı olmamasına” ve “ambalajına” 7 kişi “markasına” ve “fiyatına” 3 kişi ise “plastik poşette satılmasına” cevaplarını vermiştir. En çok tercih edilen cevabın “son kullanma tarihine” olmasının sebebini yine okullarda üzerinde sıklıkla durulan konu olmasını gösterebiliriz. Hayvanat bahçelerinden hoşlanıp hoşlanmadıkları sorulduğu zaman 10 öğrenci hoşlandığını 3 öğrenci ise hoşlanmadığını söylemiştir.

Medyada ebeveynlere ve çocuklara hayvanat bahçelerinin, akvaryumların, yunus parklarının ve sirklerin eğlenceli yerler olduğu, hayvanların orada iyi koşullarda olduğu ve hayvan sevgisiyle bu mekanlara gitmek arasında olumlu bir bağ olduğu dayatılmaktadır. Hal böyleyken hayvanların tutsaklığına ve yaşam alanlarının kısıtlanmasına değinen öğrencilerin bu konudaki hassasiyetlerinin sebebini yine sosyal medyada paylaşılan farkındalık gönderileri olabileceği düşünülmektedir. Hoşlanırım cevabını veren 10 öğrencinin cevapları genellikle benzer ve “hayvanları seviyorum, farklı hayvanları orada görmekten hoşlanıyorum” şeklindedir. İnsanların hoşlandıkları her şeye sahip olma düşüncesi reklamların ürün satmaya yönelik “ne kadar çok şeye sahipsek o kadar değerliyiz”

ilkisinin bir sonucudur. Dolayısıyla hayvanları bizi eğlendirdiği ve mutlu ettiği için sevmek yine onlara sahip olduğumuz düşüncesinden gelmektedir.

Medya bireylerin önceliklerini ve ilgi alanlarını şahsi kazançlar için şekillendirebilir niteliktedir. Bu bağlamda tutsak edilen hayvanların aslında orada korundukları düşüncesi, medyanın dayatması konusundaki başarısını göstermektedir. Verilen bu iki cevap medyanın yanılabilirliğine güzel bir örnektir: *“Nesli tükenmek üzere olan hayvanları sahipleniyor”* *“Avcılar onları avlayamaz orada korunur”*

Geri dönüşüm ile sorulan sorulardan “okulda evde geri dönüştürülebilir materyalleri geri dönüşüm kutusuna atarım” sorusuna çocukların 5’i “her zaman” 4 tanesi “çoğu zaman” 3 tanesi “bazen” 1 tanesi “hiç” cevabını vermişlerdir. “Çevreye en çok zarar veren atık” olarak öğrencilerden 11 tanesi “elektronik atık” 2 tanesi ise “bitkisel yağlar” 1 seçmişlerdir. “Temiz su kaynaklarının gelecek nesillere de kalması için evde veya okulda neler yaparım” sorusuna ortak cevap olarak 11 öğrenci “suyu israf etmem, tasarruflu kullanırım” vermiştir. Cevaplar arasında diğerlerinden farklı olarak şu yanıtlar dikkat çekicidir:

“Bahçeyi ve arabamızı yağmur suyuyla yıkayabiliriz”

“Banyo yaparken suyu kovaya doldururum”

“Çamaşır ve bulaşık makinasını tam doldurarak çalıştırabiliriz”

“Herkesi bilinçlendiririm”

“Günlük yaşamda tasarruflu kullanmaya çalıştığım şeyler, çünkü” sorusuna su, elektrik, doğal gaz, kağıt, kömür, para ve yemek cevapları verilmiştir. Öğrencilerin vermiş olduğu yanıtlardaki sebepleri ise genel olarak tükenebilir olmalarıdır. İçlerinden bir tanesi görsel kültüre gönderme yapan bir cevap vermiştir. Su kaynaklarının tükenebilir olmasından bahseden öğrenci bu konuda yapılan kamu spotunu şu şekilde dile getirmiştir: *“Su Türkiye’de giderek azalmaya başlıyor hatta filmi bile çekildi”*

“Bence insanlar hayvanların yaşamını etkiliyor. Çünkü” sorusuna öğrencilerin verdikleri cevaplar incelendiği zaman öğrenciler insanların doğayı kirletmesinden, hayvanlara zarar vermesinden ve onların yaşam alanlarının kısıtlanmasından yakınmaktadırlar. “Sokak hayvanlarına yardımcı olmak için neler yaparım” sorusuna öğrencilerin vermiş oldukları cevapların neredeyse hepsinde “bir kap mama bir kap su” ifadesi bulunmaktadır. Hayvan hakları federasyonu (HAYTAP) aracılığıyla oluşturulan bu farkındalık cümleleri sosyal medya, televizyon ve radyoda sürekli karşımıza çıkmaktadır. Bu kalıplaşmış söylemin çocukların akıllarında ne derecede yer edindiği ortadadır. Öğrencilerin “Bir sanatçı olsaydım, doğal yaşamı korumak ve insanları çevre tahribatı konusunda bilgilendirmek için ne yapardım?” sorusuna verdikleri cevaplar, sanat çalışmalarıyla, istenilen bir konuda insanlara farkındalık yaratabileceklerinin farkında olduklarını göstermektedir.

4.3.2. Süreç Verileri: Sürecin Güçlü ve Zorlu Yönleri

Araştırmada öğrenme sürecine ait veriler; 1) Öğrenme sürecinin güçlü yönleri ve 2) Öğrenme sürecinde yaşanan zorluklar şeklinde iki kategoride ele alınmıştır. Ağırlıklı olarak araştırmacı günlüğünden elde edilen bu veriler odak grup görüşme ve öğrenci öz değerlendirme formlarından elde edilen verilerle birlikte ele alınmıştır.

Öğrenme sürecinin güçlü yönleri; 1) *öğrenme ortamı olarak doğal çevre*, 2) *materyalin sanat yoluyla geri dönüşümü*, 3) *görsel kültür imgelerinden faydalanma* olarak tespit edilmiştir.

Öğrenme sürecinin güçlü yönlerinden bir tanesi öğrenme ortamı olarak doğal çevrenin kullanılmasıdır. “Doğanın gölgesindeyiz” etkinliğinde bitkilerin oluşturduğu gölgelerden yararlanılarak yapılan sanat çalışmasında öğrenciler, estetik biçimler yaratabilmek adına vakfın bahçesinde vakit geçirmişlerdir. Öğrencilerin bu özgür ortamda etkinliğe daha istekli katıldıkları gözlemlenmiştir.

Sanatsal çalışmalarda geri dönüşümlü materyaller kullanmak öğrencilerin dikkatini çekmiş ve öğrencilerde merak uyandırmıştır. Öğrencilerin “Doğal ve geri dönüştürülebilir materyallerle yaptığımız sanatsal çalışmalar hakkında neler düşünüyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplardan bazıları şunlardır:

“Bir ürünü geri değerlendirmek”

“Resimde kullanabileceğimiz şeylerdir.”

“Hem resim yapmayı öğreniyoruz hem de doğanın kıymetini anlıyoruz.”

Öğrenme sürecinin güçlü yönlerinden bir diğeri ise görsel kültür imgelerinden faydalanmaktır. Etkinliklerde kullanılan görsel kültür imgelerinin (videolar, reklamlar, animasyonlar vb.) öğrencilerin dikkatini çekmekte faydalı olduğu görülmüştür. Uygulamaya başlamadan önce yararlanılan bu imgeler öğrencileri güdülemiş, kendi yaşantılarından örnek verme konusunda öğrencilere yardımcı olmuştur.

Öğrenme sürecinde yaşanan zorluklar; 1) *Süre sınırlılığı*, 2) *gerçeğine benzetme kaygısı*, 3) *grup çalışmalarında zorlanma* ve 4) *yansıtıcı süreç için verilen dokümanları doldurma isteksizliğidir*.

Öğrenme sürecinde yaşanan zorluklardan ilki süre sınırlılığıdır. “Ekolojik süper kahraman” etkinliğinde tasarım sürecinin yeterli olmadığı görülmüştür, yan yana oturan öğrencilerin sanatsal çalışmalarına ve çalışma yapraklarına verdikleri cevaplarda benzerlik dikkat çekmektedir süreç anında araştırmacı günlüğüne yansıyan gözlem şöyledir:

“Kahramanın savaşıacağı konuyu seçmede öğrenciler çok zorlandılar, düşünme süreci ve tasarlama süreci yeterli olmadı. Etkinlik bölünse daha verimli ve etkili olabilir. Daha önce tanışan öğrenciler yakın oturuyorlarsa birbirlerinin fikirlerini taklit ediyorlar bir sonraki etkinlikte öğrencileri birbirlerinden ayırmayı düşünüyorum” (Gözlem formu, Ekolojik süper kahraman)

Bir diğer zorlanılan konu ise öğrencilerin sanatsal çalışmalarında gerçeğe benzetme kaygısıdır. Öğrencilerin 9-12 yaş aralığında resimlerinde benzetme çabasından dolayı çevre ile ilgili verecekleri mesajdan çok sanatsal ürününün estetiğiyle ilgili kaygılar yaşadığı görülmektedir. Etkinlik süreçlerinde seçilen uygulamalar daha çok kolaj ve atık maddeler ile düzenleme üzerinden tasarlanırsa da birkaç öğrencinin bu süreçte zorlandığı görülmüştür. Bir öğrenci “Ekolojik süper kahraman” etkinliğinde 3 ayrı resim kağıdı istemesi ve yaptığı resmi beğenmeyip ağlamaya başlamıştır.

Öğrenme sürecinde yaşanan zorluklardan bir tanesi de öğrencilerin grup çalışmalarında zorlanmalarıdır. “Sakaldaki sır” etkinliğinde seslendirme yapması istenen öğrenciler 4 gruba ayrılmıştır. Öğrenciler öz değerlendirme sorularına verdikleri cevapta grup çalışmasından keyif aldıklarını belirtse de grup ile çalışmakta öğrencilerin zorlandığı görülmüştür bu sürece ait araştırmacı günlüğüne yansıyan gözlem şu şekildedir:

“En çok dikkatimi çeken olay ilk etkinlik olmasından dolayı fazla kaynaşamayan çocukların grup etkinliğinde zorlanmaları oldu. Ortaya çıkan sonuçlarda şaşırtaan durum ise; birbirini tanımayan grupların daha özgün ürünler çıkarmaları oldu. Sanırım baskın olan öğrenci düşüncelerini dayattı.” (Gözlem Formu, Sakaldaki Sır)

Yine ilk etkinlik olmasından kaynaklı öğretmen ve öğrencilerin kaynaşamamasından dolayı öğrencilerin çekindiği gözlenmiştir bu sürece ait araştırmacı günlüğüne yansıyan gözlem şöyledir:

“Ön değerlendirme sorularına cevap vermekte çekinen öğrenciler oldukça fazlaydı. Kağıtlara isim yazılmayacağı ve değerlendirmeye alınmayacağını öğrendikten sonra açılmaya başladılar.” (Gözlem formu, Sakaldaki sır)

Dokümanların fazla olmasından kaynaklı öğrenciler sorulara cevap verirken sıkılmışlardır. “Sakaldaki sır” etkinliğinde yaşanan bir başka zorluk ise öğrencilere dağıtılmış olan çalışma yaprağı, ön değerlendirme formu ve öz değerlendirme sorularının bir etkinliğe fazla gelmiş olmasıdır araştırmacı günlüğüne yansıyan gözlem şöyledir:

“Çalışma yaprağı, ön değerlendirme formu ve öz değerlendirme formu doldurmak öğrencilerin canlarını biraz sıktı. Resim yapmak istediğini söyleyen öğrenciler oldu fakat genel anlamda etkinlikten keyif aldıklarını gördüm” (Gözlem formu, Sakaldaki sır)

4.3.3. Son Veriler: Süreç Sonu Öğrenci Kazanımları

Öğrencilerle etkinlik sonunda “Odak Grup Görüşme” gerçekleştirilmiştir. Görüşmede toplam altı etkinlik sonucunda edindikleri kazanımlar belirlenmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda öğrenme sürecinin tamamının değerlendirmesini içeren bu bölümden elde edilen veriler ön değerlendirme bulguları ile karşılaştırılmış ve yorumlanmıştır. Tablo 4.4. de oluşturulan kategoriler altında öğrencilerin görüşleri sunulmuştur.

Tablo 4.4. Süreç sonu öğrenci kazanımları

Tema	Kod	İfade
1) Çevreyi korumanın önemi üzerine düşünme	Empati İnsan eylemleri üzerine düşünme	<p>“Öğretmenim biz nasıl koşulda yaşamak istiyorsak hayvanlara bitkilere öyle davranmalıyız.”</p> <p>“Onların da canları var çünkü.”</p> <p>“Hayvanlara verdiğimiz zarar dönüp dolaşıp bizi buluyor.”</p> <p>“Ne ekersen onu biçersin.”</p> <p>“Öğretmenim ben söyleyecektim mesela çöp attığımız zaman o çöpü başka zaman biz görüyoruz ve kötü bir görüntü oluyor.”</p> <p>“Mesela ineklerin gübreleri bitkilerimizi daha güçlü yapıyor hayvanlar doğum yapıyor biz sütlerini içiyoruz bazen giyiniyoruz onun gibi bir şey.”</p>
2) Sanat ve doğanın bağı üzerine düşünme	Uyarma Bilgilendirme	<p>“İnsanlara resim yaparak bilgi vermeye çalışırız”</p> <p>“İnsanlara daha çok doğa ile ilgili resim yaparak, onlara gösterebiliriz”</p> <p>“Mesela pankartlar hazırlayabiliriz afiş hazırlayabiliriz”</p> <p>“Uyarıcı resimler yapabiliriz mesela yangın yapabiliriz ormanda insanlar etkilenirler.”</p> <p>“Resim yaparak onu insanlara göstermek yani doğal yaşamı koruyun demek.”</p> <p>“Nokta nokta kuralını çiğnerseniz şu kadar para cezasına çarptırılırsınız diye resim yapabiliriz.”</p> <p>“Mesela bir resim yapmıştık hep kadın ve hayvanlar vardı kadın çocuğu gibi davranır hayvanlara erkek ise davranmaz kadınlar biraz daha şefkatlidir. O resimler bize bunu göstermişti.”</p> <p>“Kadınlar hayvanlara daha çok ilgi verebilir öğretmenim”</p> <p>“Doğayla iç içe olmamız gerektiğini söyleyebilir resmi yapan kişi.”</p> <p>“Öğretmenim biz böyle bir çalışma yapmıştık burada. İlaç kutusundan bina yapıp o binaları yapraklarla gizlemiştik.”</p> <p>“Örnek vardır mesela resimde oranın resmini yaparsınız örnek almış oluruz”</p> <p>“Her şeyin içinden sanat geçer”</p> <p>“Mesela sanat çizmekse eğer doğaya bir şey yaparsa eğer sanatı daha güzel yerlere çekebiliriz”</p> <p>“İnsanlara bilgi verir ama onu yazarak değil de resim çizerek, görsel bir şekilde verir”</p>
3) Kendini düşünme yaklaşımını sorgulama	Kendini sorgulama İlişkilendirme	<p>“Ben bunu hissettim demek ki çizgi kahramanlar hayat kurtarabiliyorsa bunu süper güçleri olmadan da yapabilir benim de süper gücüm yok ben de yapabilirim.”</p> <p>“Benim çizgi filmlerde gördüklerim basit iyilikler de yapabilir.”</p> <p>“Evet öğretmenim benim süper kahramanım orman yangını önlemişti mesela.”</p> <p>“Öğretmenim benim çizimimde de keşke atıklarla ilgili süper kahraman yapsaymışım sonradan düşündüm okulda plastik çöpü gördüğümde aklıma geldi.”</p>
4) Görsel kültürün üzerinizdeki etkileri üzerine düşünme	Farkındalık Estetik	<p>“Oluyor mesela şok şok şok haber spikerleri gibi deri ceketde indirim! Ama bu suni değil başka bir deri mesela kürk.”</p>

		<p>“Bir tane reklam izlemiştik ya hani doğanın içinde evler diye ama doğanın içinde deyip de zarar vermesi.”</p> <p>“Aslında doğada oluyor ama insanlar için güzel ama doğada olduğu için doğaya zarar veren evler.”</p> <p>“Mesela timsah derisinden çanta yapıyorlar reklamlarda güzel bir şekilde gösteriyorlar ama bu suni değil biz de beğeniyoruz.”</p> <p>“Mesela ormanlarla ilgili baktığımızda orman diyorlar ama içinde evler yapıyorlar bu iyi değil.”</p> <p>“Burası güzel diyor daha güzel manzara var diyor yine de zarar veriyor”</p> <p>“Mesela ben bunu yararlı ya da zararlı değil bu sefer bir çizgi film animasyonla bir sincap orman yangınlarında sincap geyiğin üzerine biniyor 177’i arıyor itfaiyeyi arıyor ve bundan çok fazla etkilendim.”</p>
5) Öğrendiklerini yaşamlarıyla ilişkilendirme	Eylem haline getirme	<p>“Sokak hayvanlarına mama ve su verebiliriz”</p> <p>“Doğaya tabelalar asabiliriz yani hayvanlara zarar veren insanları uyarabiliriz”</p> <p>“Piknik yaptığımız zaman ateşleri eve gideceğimiz zaman söndürebiliriz”</p> <p>“Bir vakit geldiğinde hayvanlara türemesi için zaman tanınmalı, bir vakit geldiği zaman ise gerektiği kadar avlanması için kanun yapılmalı”</p> <p>“Hayvanlara zarar verenleri şikayet edebiliriz”</p> <p>“Yere sakız attığımız zaman o sakızları hayvanlar yemeye çalıştığında gagalarına yapıştır ve ölürler”</p> <p>“Yere çöp atmayacağız.”</p> <p>“Mesela öğretmenim evimizin önüne mama ya da su koyabiliriz.”</p> <p>“Çevre hakkında bilgilendirebiliriz.”</p> <p>“Hayvanları korumayı mesela yapay mont almamız deri mont almamız.”</p>

Görsel kültür imgeleri üzerimizde olumlu ya da olumsuz sonuçlar bırakmakta oldukça etkilidir. Öğrenciler sosyal sorumluluk içerikli imgelerin ve eğitici çizgi filmlerin yararlı olabileceğini fakat bazı reklamların bizi kandırabileceklerinin farkındadırlar. Öğrencilerin reklamların menfaatleri doğrultusunda bazı gerçeklerin üzerini kapatması ve manipülasyona başvurması üzerine kurduğu cümleler tablo 4.4. de “Görsel kültürün üzerimizdeki etkileri üzerine düşünme” teması altında görülmektedir. “Çevremizi ve doğada yaşayan canlıları niçin korumalıyız?” sorusuna verilen cevaplarda etkinlikler sonucu verilmek istenen “doğaya zarar vermek kendimize zarar vermektir” temasının başarılı bir şekilde verildiği görülmektedir. “Çevreyi korumanın önemi üzerine düşünme” temasına öğrencilerin verdikleri cevaplar bu düşüncüyü doğrular niteliktedir:

“Sizce sanat ve doğa arasında nasıl bir bağ vardır?” ve “Sanatı doğal yaşamı korumak için nasıl kullanabiliriz?” sorularına verilen cevaplar incelenecek olursa yapılan etkinlikler sonucunda öğrencilere, sanatın doğal çevreyi korumadaki rolü üzerine düşünme ortamı sağlandığı görülmektedir. Sanatçılar küresel problemler için çözümler üretebilir, tek

kullanımlık çöplerin tehlikesi konusunda insanları bilinçlendirebilir, küresel iklim değişikliğine ilgi çekebilir ve sanayileşmenin sonucu ortaya çıkan tahribatı önlemek için çevresel hareketlerde bulunabilirler. “Çocuksu imgelerle vahşi doğaya bilet” ve “tahribata son” etkinliklerinde sanatçı Lucy Campbell ve Soazic Guezennec’in çalışmalarından yararlanılmıştır. Öğrencilerin “*Mesela bir resim yapmıştık hep kadın ve hayvanlar vardı, kadın çocuğu gibi davranır hayvanlara erkek ise davranmaz, kadınlar biraz daha şefkatlidir. O resimler bize bunu göstermiştir.*” ve “*Öğretmenin biz böyle bir çalışma yapmıştık burada. İlaç kutularından bina yapıp o binaları yapraklarla gizlemiştik.*” cevapları bu etkinliklere gönderme yapmaktadır.

Ön değerlendirme ve odak grup görüşme sorularına verilen cevaplar kıyaslandığı zaman etkinlikler sonucu öğrencilerde düşünce değişikliği meydana geldiği görülmektedir. Bunlardan bir tanesi doğal yaşamı korumak için sanıldığından daha fazla yapabilecek şey olduğunun farkına varılmasıdır. Öğrencilerin vermiş oldukları cevaplardan, doğayı korumak için süper kahraman olmaya gerek yok söylemlerinden anlaşılmaktadır. Bir diğeri ise ön değerlendirme formundaki hayvanat bahçeleriyle ilgili soruya verilen cevaplarda, hayvanat bahçelerinin hayvanları iyi şartlarda yaşattığı düşüncesinin yerini tutsaklık almış olması diyebiliriz. “Ekolojik süper kahraman” etkinliğinde birçok kahramanın amacının “hayvanları hayvanat bahçesinden kurtarmak” olduğundan anlayabiliriz.

BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma bulgularının diğer araştırma bulguları ile değerlendirildiği tartışmaya, araştırmadan ulaşılan sonuca ve bu sonuç çerçevesinde getirilen öneriler yer verilmiştir.

5.1. Tartışma ve Sonuç

Öğrencilerin, sürdürülebilir kalkınma eğitimi için görsel kültür çalışmaları aracılığıyla karşılaştıkları imgelerin kodlarını, eleştirel biçimde oluşturdukları anlamlarını sanatsal ürünlerine de yansıtılabildikleri görülmüştür. Araştırmanın bu bulgusu, Türkkkan'ın (2006) öğretmen görüşlerine göre öğrencilerin görsel kültür birikimlerini araştırdığı çalışmasındaki “görsel kültür birikimlerini yansıtan öğrencilerin resimlerinde daha zengin bir anlatıma, kompozisyon zenginliğine, nesne çeşitliliğine sahip olduğu ve öğrencilerin kendilerini yeniledikleri, farklı ve güçlü bir anlatımla kendilerini ifade edebildikleri” sonucuyla örtüşmektedir.

Araştırma sonucunda sürdürülebilir kalkınma eğitimi için görsel kültür imgelerinden yararlanan etkinliklerde eleştirel pedagojinin önemi görülmüştür. Öğrencilerin sorgulayıcı bir şekilde yaklaştıkları etkinliklerde kendi fikirleri ve arkadaşlarının farklı düşüncelerine saygı duydukları, çalışmalarında farklı bakış açıları edindikleri, toplumsal cinsiyet rolleri, ırk, sınıfsal farklar gibi konularda eleştirel sorgulamalar yaptıkları gözlenmiştir. Yapılan görüşmelerde öğrencilerin sosyal ve çevresel konulara dair eleştirel bakış açısı kazandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç Balkır, 2011; Dilli, 2013; Mamur, 2014; Türkkkan, 2008 tarafından yapılan görsel kültür temelli araştırma sonuçları ile örtüşmektedir.

Etkinlik sürecinde üzerinde durulan sosyal sorumluklar, çevre kirliliği, tüketim, reklamların etkileri, hayvanları koruma gibi konuların içerisinde kullanılan nesnelere ve kodların daha sonra öğrencilerin sanatsal çalışmalarında ve çalışma yapraklarında verdikleri cevaplarda kullanıldığı görülmüştür. Bu çalışma Türkkkan'ın (2008) doktora tezinde “öğrencilerin kurguladıkları öykülerin okunması sırasında araştırmacı çanta nesnesine ilişkin düşüncelerini çeşitlendirmeleri için kullanım alanlarını gösteren birkaç fotoğraftan oluşan örnek göstermiş ve çanta nesnesinin üretim ve tüketim bağlamında sorgulanmasına yönelik bir süreç başlatmıştır. Bu süreç, görsel kültür çalışmaları aracılığı ile odaklanılan nesnenin öğrencilerin resimlerinde de odak konusu olması ile sonuçlanmıştır” bulgusuyla benzerlik göstermektedir.

Sürdürülebilir kalkınma eğitimi çerçevesinde verilecek olan çevre eğitiminde öğrenciye verilmek istenen mesajlar için görsel kültür imgelerinden yararlanılmıştır. Öğrencileri derse güdülemede kullanılan bu imgeler öğrencilerin günlük hayatlarında karşılaştıkları popüler kültür nesnelere aittir. Öğrenciler karşılaştıkları bu imgelerin altında yatan mesajları okumak için görsel kültür kuramının içinde barındığı eleştirel düşünme ve medya okuryazarlığından yararlanmalıdırlar. Bu ifadeler Dilli'nin (2013) araştırma sonuçlarında yer alan “görsel kültür kuramının getirisi olan sanat eleştirisi ve medya okuryazarlığı eğitimde oldukça önemli bir yere sahiptir. Çünkü eleştiri ile öğrenci günlük hayatlarında karşılaştıkları popüler kültür nesnelere ile ilgili konuşarak ve kendinden bir şeyler ortaya koyarak istediklerini söyleme cesareti gösterir. Bu özgüven çevresini anlamasına, kendini tanımasına ve takdir duygusunun geliştirilmesinde de bir etkidir. Bu nedenle eğitimcilerin öğrencilere popüler kültür üzerinde önemle durulması gereken konulardan birisi olmalıdır” bulgusuyla benzer noktalara değinmektedir.

Araştırmanın birinci alt problemini oluşturan “Görsel sanatlar eğitiminde sürdürülebilir kalkınma eğitimi ve görsel kültür kuramına dayalı yapılan ders etkinliklerinde neler gerçekleşti?” sorusuna yanıt bulmak amacıyla araştırmacı günlüğü, çalışma yapıları, öz değerlendirme formları ve odak grup görüşme sorularında yer alan yazılardan elde edilen sonuçlar da şu şekildedir.

Öğrencilerin etkinlik sürecinde düşüncelerini sanat çalışmalarında giderek daha da artan bir cesaret ve güven gösterdikleri görülmüştür. İlk etkinlikte kendilerini ifade etmekte çekinen öğrencilerin 6 etkinlik sürecinde düşüncelerini ürünlerine daha özgür bir şekilde yansıttıkları görülmüştür.

Öğrencilerin etkinlik süresince uygulanan sürdürülebilir kalkınma eğitim için görsel kültür çalışmalarına yönlendirilmesi, araştırmacının çalışma yapılarındaki soruları ile gerçekleşmiştir. Araştırmacı öğrencileri konuşturacak, fikirlerini özgür bir şekilde ifade edebilecek, eleştirel bakabilecek sorular yönlendirmeye çalışmıştır. Etkinlik sürecinde öğrenciler, görsel kültür imgelerinden video, görseller, animasyon ve çizgi romanlardan yola çıkarak doğa ve çevre hakkında çıkarımlar yapmışlardır. Araştırma, bu görsel kültür imgelerini anlamlandırma, günlük hayat ile ilişkilendirme ve eleştirel düşünebilme ile sonuçlanmıştır. Etkinlikler sırasında araştırmacı öğrencilere özgür bir ifade ortamı sunmak için tüm etkinlikler süresince öğrencilerin farklı düşüncelerine olumlu dönütler vermeye özen göstermiştir. Bu durum öğrenciler arasındaki fikir farklılıklarında birbirlerine saygı göstermesine sebebiyet vermiştir.

Etkinlik sürecinde yaşanan olumsuzluktan bir tanesi sürenin kısıtlı olmasıdır. Araştırmada çalışılan kurumun verdiği program çerçevesinde her bir etkinlik süresi 90 dakika olarak planlanmıştır. Ancak öğrenciler sanatsal yaratma sürecinde daha fazla zamana ihtiyaç duymuşlardır. Etkinlik sürecinde sanatsal ürünleri için belirleyecekleri konular üzerinde derin düşünen öğrencilerin uygulama esnasında zamanı yönetme konusunda zorluklar yaşadıkları görülmüştür. Bir diğer olumsuzluk ise 9-12 yaş aralığında çocukların gerçeği resimlerine aktarım sorunudur. Öğrencilerin gerçeğine benzetme çabasından dolayı çevre ile ilgili verecekleri mesajdan çok sanatsal ürününün estetiğiyle ilgili kaygılar yaşadığı görülmüştür. Etkinlik süreçlerinde seçilen uygulamalar çizim çalışmalarından daha ziyade kolaj ve atık maddeler ile düzenleme üzerinden tasarlanırsa da birkaç öğrencinin bu süreçte zorlandığı görülmüştür.

Çalışmalarında kullanacakları ürünlerin atık malzemeler ve doğadan toplanan yaprak, dal parçaları, kum gibi maddeler olması öğrencileri meraklandırmış ve süreçte keyif aldıkları gözlenmiştir. “Doğanın gölgesindeyiz” etkinliğini vakfın bahçesinde gerçekleştirilmesi çocuğun doğayla etkileşimi ve doğadan öğrenmeye destek olması açısından öğrencileri motive etmiştir. Etkinlik sonrasında öğrencilerin sınıf ortamında oluşturulan tartışmalara ve uygulamalara etkin bir biçimde katıldıkları gözlenmiştir. Araştırmada, öğrencilerin derse olan katılım ve ilgileri ilk etkinlikten son etkinliğe kadar artış göstermiştir. Grup çalışmalarıyla iş birlikçi öğrenme fırsatı yakalayan öğrenciler tartışma ortamında kendi düşüncelerini savunurken karşısındakinin düşüncelerine de saygı duymuştur. Bu bağlamda etkinlik sürecinde, öğrencilerin kendi ve karşısındakilerin düşüncelerinin önemli olduğunu fark ettikleri ve diğer düşüncelere katılmasalar da saygı gösterdikleri gözlenmiştir.

Araştırmanın ikinci alt problemini oluşturan “*Sürdürülebilir kalkınma eğitimi ve görsel kültür kuramı bağlamında geliştirilen öğretim yaklaşımının sanatsal öğrenme sürecine etkileri nasıl gerçekleşir?*” sorusuna yanıt bulmak amacıyla öz değerlendirme formları ve öğrencilerin sanatsal çalışmalarından faydalanılmıştır, elde edilen sonuçlar şöyledir.

Öğrencilerin sürdürülebilir yaşam için fikirlerinin geliştirilmesinde yararlanılan görsel kültür imgelerinin öğrencilerin sanatsal eserlerinde atık ve doğal materyallerin etkin ve özgün kullanımı, kompozisyon ve içerik zenginliği noktasında farklı ve güçlü anlatımlara neden olduğu görülmüştür. Öğrenciler atık, doğal yada doğadaki gölge gibi her türlü unsur ile sanatsal çalışmalar yapabileceklerini, yaptıkları çalışmalara doğayı korumaya dair anlamlar yükleyebilecekleri keşfetmişlerdir. Bunu yaparken gelecek nesiller için

endişelenme, empati ve çevre sorunlarını çok yönlü algılamaya dönük tutumlar göstermişlerdir.

Görsel Sanatlar dersinde uygulanan görsel kültür çalışmalarının öğrenci ürünlerine en çok yansıdığı belirlenen etkinlik “Ekolojik süper kahraman” etkinliği olmuştur. Öğrenciler çevre konusunda en çok etkilendikleri 5 konuyu seçip bunun çözümüne ilişkin bir süper kahraman yaratmışlardır. Öğrenciler konuyla ilgili düşüncelerinde “Çocuksu imgelerle vahşi doğaya bilet” dışındaki etkinlikte toplumda cinsiyet rolleriyle ilgili kodlara fazla rastlanmamıştır. Bu etkinlikte çevrelerindeki kadın ve erkeklerin rollerini çalışmalarına yansıtırken en yakın çevresi olarak anne ve babalarının rollerine ilişkin deneyimlerinden örnekler vermişlerdir.

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan *“Görsel sanatlar eğitiminde sürdürülebilir kalkınma eğitimi ve görsel kültür kuramı bağlamında geliştirilen öğretim etkinlikleri öğrencilerin sürdürülebilirlik üzerine düşüncelerini nasıl etkiler?”* sorusuna yanıt bulmak amacıyla araştırmacı günlüğü, çalışma yapıları, odak grup görüşmesi ve öz değerlendirme formunda yer alan bulgulardan elde sonuçlar şöyledir.

Sürdürülebilir kalkınma eğitimi için görsel kültür imgelerinden yararlanılan etkinliklerde öğrencilere sürdürülebilirliğin içinde barındırdığı 3 kavram olan çevre, toplum ve ekonomi üzerine düşündürmek amaçlanmıştır. Araştırma bulgularına göre sürdürülebilir kalkınma eğitimi için görsel kültür imgelerinden yararlanmak öğrencilerin sürdürülebilir gelişim bilinci oluşturmalarında katkı sağlamıştır. Görsel kültür imgeleri üzerinden çevre, toplum ve ekonomi üzerinden yapılan sorgulamalar öğrencilerde merak duygusu uyandırmış özgün fikirler geliştirebilmişlerdir. Araştırmada öğrencilerin kendi deneyimlerinden yola çıkarak sürdürülebilir gelişime dair farklı bakış açıları geliştirdikleri görülmüştür.

Görsel kültür çalışmalarıyla edindikleri eleştirel bakış açısıyla birlikte günlük hayatlarında karşılaştıkları sorunlara çözüm getirebildikleri ve çevre hakkında kendi belirledikleri konu üzerinde tartışırken toplumsal cinsiyet rolleri, hayvan hakları gibi konularda fikirler geliştirdikleri tespit edilmiştir. Odak grup görüşmesinde öğrencilerin doğru bildikleri bazı yanlışların farkına vardığı ve bunu günlük hayatlarında uygulayacakları görülmüştür. Örnek olarak hayvanat bahçelerinin hayvanların nesillerini korumada ve beslenmelerinde yardımcı olduğu düşüncesinin değiştiğini “konuşan portreler” etkinliğinde çevre konusunda seçtikleri başlık verilebilir.

İçinde bulunduğumuz bu teknolojik çağda sosyal medyada karşılaşılan görsellerden, videolardan, animasyon ve süper kahramanlardan yararlanılan etkinliklerin öğrenciler tarafından dikkat çektiği ve reklamlarda dayatılan cinsiyet, ırk, yaş, toplumsal sınıf gibi

konularda öğrencilerin farklı anlamlar ürettikleri görülmüştür. Bu süreçte öğrenciler doğayı korumak adına bireysel çabaların ne kadar önemli olduğunun farkına varmışlardır. Gelecek nesillere yaşanabilir bir çevre bırakmak için süper güçlerin olmasına gerek olmadığını fark eden öğrenciler, sanatçıların eserleri üzerinden çevreyi korumaya dönük nasıl mesajlar verdiklerini keşfetmişlerdir.

Araştırmanın bulgularından elde edilen sonuçlara göre, sürdürülebilir kalkınma eğitimi için görsel kültür sorgulamalarının uygulama sürecinde istedikleri çevre sorununa yönelmede ve sorun üzerinden fikirlerini genişletmede, kendi yaşam deneyimleri üzerinden eleştirel düşünmede katkı sağladığı görülmüştür. Karaaslan (2014) doktora tez araştırmasında görsel kültür imgelerini öğrencilerin konuya ilişkin görüş geliştirmelerini sağlamak için kullanmıştır. Öğrencilerin görsel kültür sorgulamaları yoluyla kendi kavramlarını seçmeleri sağlanmış ve uygulamalarında seçtikleri kavramlara odaklanmalarını sağlayarak eleştirel duyarlıklarının gelişimine katkı sağlamıştır. Bu sonuç, bu araştırma içinde geçerlidir. Öğrenciler görsel kültür çalışmaları ile elde ettikleri deneyimler doğrultusunda çalışacakları kavrama kendileri karar vermişlerdir. Böylelikle kendi yaşam deneyimlerini sanatsal ürünlerine yansıtma fırsatı bulmuşlardır.

5.2. Öneriler

Ortaya çıkan sonuçlar bağlamında geliştirilen öneriler; “Uygulamaya Yönelik Öneriler” ve “Araştırmacılara Yönelik Öneriler” olarak iki başlık altında sunulmuştur.

5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Bu araştırma, araştırma izni bağlamında 6 etkinlik 90 dakikalık ders saatinden oluşan toplam 4 haftalık bir süre ile tasarlanmıştır. Ders planı ise 3 haftalık toplam 9 saat olarak oluşturulmuştur. Daha etkili bir öğrenme ortamı için süre genişletilebilir. Çünkü süreçte sorgulama yaklaşımları yoluyla görme ve eserler ve görsel imgeler üzerine eleştirel ve derin düşünme beceresi kazanmaları beklenmekte, hem de zihninde oluşan bu düşünme yaklaşımlarını sanatsal bir çalışmada göstermesi beklenmektedir. Görsel kültür imgeleri yardımıyla farklı bakış açısı kazandırılmak istenen öğrenciler için bu süre uygulama süresi ile birlikte yeterli olmayabilir. Bu bağlamda dersin veriminin artması için ders planının daha uzun süreli planlanması önerilir.

2. Görsel kültür imgeleri sadece görsel sanatlar dersi için değil diğer dersler için de yararlı birer kaynak olabilir. Eleştirel düşünme becerisi gerektiren her alanda görsel

kültür imgelerinden yararlanılabilir, derslerin yapısı disiplinlerarası ve işbirlikli öğrenme gibi öğretim yaklaşımlarından faydalanılarak düzenlenebilir.

3. Sürdürülebilir kalkınma eğitimini içeren bu araştırmada uygulanan etkinlikler reklamlardan, sanatçı çalışmalarından, sosyal medya görsellerinden vb. yararlanılarak hazırlanmıştır. Görsel sanatlar dersinde öğrencilere verilmek istenen kazanımların daha etkili olması adına öğrencilerin dikkatini çeken videolardan ve görsellerden yararlanılabilir. Görsel kültür imgeleri öğrencilerin konuya odaklanmaları için ders sürecinin başında, fikirlerini genişletmek için ders sürecinde ve ürettikleri çalışmalar üzerinden yapılan çözümlenmelerde ders sonunda kullanılabilir.

4. Çalışmalarında görsel kültürden yararlanan öğretmenlerin görsel kültür öğretiminin gerekliliği olan eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme becerilerini arttıracak etkinlikler tasarlamaya özen göstermesi gerekmektedir. Bunun için öğrencinin günlük yaşam deneyimleri ve sosyal içerikli konularla bağlantılar kurması önemlidir. Öğretmeler, öğrencilere konuya ilişkin düşündürücü sorular sormalı, özgür bir ifade ortamı yaratmalı ve görsel imgelerin altında yatan farklı anlamları açığa çıkaracak tutumlar sergilemelidir.

5. Sürdürülebilir kalkınma eğitimi verecek olan öğretmenin çocuğun doğal dünya ile etkileşimi sırasında aktif katılımını desteklemelidir. Ayrıca yapılacak olan etkinlikler çoklu duyu organlarına hitap eden etkinlikler olarak planlamalıdır. Öğrencilerin dikkatini çekecek etkinlikler için kullanılacak olan materyallerin farklı, yeniden üretilebilir, doğal olmasına özen gösterilmelidir. Sınıf-dışı mekanların özellikle doğal çevrenin öğrenme ortamı olarak kullanılmasına olanaklar yaratılmalıdır.

5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Bu araştırmada, 9-12 yaş ilkökul öğrencileri ile çalışılmıştır. Ortaokul ve lise örneğinde çevre-toplum-ekonomi bağlamında sürdürülebilir kalkınma eğitiminin ve görsel kültür çalışmalarının daha kompleks konu, bilgi ve beceri alanlarının temel alındığı etkinlikler üzerinden bir araştırma gerçekleştirilebilir.

2. Bu çalışma öğrenme sürecine odaklanan bir eylem araştırması olarak yürütülmüştür. Görsel sanatlar öğretmenlerinin sürdürülebilir gelişim bağlamında yapmış oldukları uygulamalar üzerine algılarını ortaya koyacak bir durum çalışması gerçekleştirilebilir.

3. Sürdürülebilir kalkınma eğitimi yapısı gereği disiplinlerarası çalışmalara ihtiyaç duymaktadır. İçerisinde görsel sanatlar eğitiminin de olduğu proje temelli disiplinlerarası çalışmaların eğitim ortamına ve öğrencilere getireceği katkılara odaklanılabilir.

KAYNAKÇA

- MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2013). *İlkokul ve ortaokul görsel sanatlar dersi öğretim programı (1-8. sınıflar)*. <http://ttkb.meb.gov.tr/> sayfasından erişilmiştir.
- “A. Goldsworthy 1978” [Resim] <http://visualarts.britishcouncil.org/collection/artists/goldsworthy-andy-1956/object/balanced-rocks-goldsworthy-1978-p5339> sayfasından erişilmiştir. (12.12.2019)
- “A. Goldsworthy örnek” [Resim] <http://www.artnet.com/artists/andy-goldsworthy/> sayfasından erişilmiştir. (12.12.2019)
- Adams, C. (2013). *Etin cinsel politikası*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- “A. Kiefer” [Resim] <https://se.royalacademy.org.uk/2019/artworks/anselm-kiefer-honra/194> sayfasından erişilmiştir. (12.12.2019)
- “A. Kiefer oh halme” [Resim] <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/500456> sayfasından erişilmiştir. (12.12.2019)
- “A. Köker 2010” [Resim] <https://www.architectureoflife.net/en/e/azade-koker-en/> sayfasından erişilmiştir. (12.12.2019)
- Aksoy, N. D. (2010). *Modern sanat eğitimi kapsamında ilköğretim görsel sanatlar eğitiminin değerlendirilmesi ve programın yeniden yapılandırılması için öneriler*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aktulum, K. (2011). *Metinlerarasılık/ Göstergelerarasılık*. Ankara: Kanguru Yayınları.
- Alakuş, A. O. (2004). Kültür kavramı tanımlarına ilişkin bir kavram analizi. *Milli Eğitim Dergisi*, 164, 60-70.
- Alkış, S. ve Öztürk, M. (2007). Sustainable development in opinions of primary student teachers and pre-service teacher education in Turkey. *Geographiedidaktische Forschungen*, 42, 134-143.
- Altuner, H. (2007). Türkiye’de sanat tarihi ve cumhuriyet’ten günümüze sanat tarihi eğitimi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (2), 156-167.
- Arpalı, F. S. (2008). *Türkiye’de sanat eğitimi yöntemleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Çanakkale Onsekizmart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Arslan, S. (2011). *Çevre eğitiminin eleştirel düşünme ve çevreye yönelik tutum üzerine etkisi (Sakarya il örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Arslanoğlu, İ. (2001). Kültür ve medeniyet kavramları, *Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 15, 243-255.
- Artut, K. (2004). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Ayaydın, A. (2020). Psikoloji ve sanat etkileşimi üzerine. *Bilim Eğitim Sanat ve Teknoloji Dergisi (BEST Dergi)*, 4 (1), 8-12.
- Aydın, İ. ve Zümrüt, Y. (2011). Doğa ve sanat ekseninde farklı yaklaşımlar, *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 42, 53-76.
- Aykut, A. (2013). Güncel sistemden estetik eğitime bir öneri: görsel kültür kuramı. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8 (9), 705-714.
- Aytaç, Ç. (1981). *Sanat ve uygarlık*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- “Banksy sokak sanatı 1” [Resim] <https://www.flickr.com/photos/yobosayo/2140672917> sayfasından erişilmiştir. (12.12.2019)
- “Banksy sokak sanatı 2” [Resim] <https://tr.pinterest.com/pin/347269821247747940/?lp=true> sayfasından erişilmiştir. (12.12.2019)
- Barnard, M. (2002). *Sanat, tasarım ve görsel kültür*. (çev. G. Korkmaz). Ankara: Ütopya Yayınevi. (Orijinal çalışmanın basım tarihi 2010).
- Barthes, R. (1993). *Göstergebilimsel serüven*. (çev. M. Rifat ve S. Rifat). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. (Orijinal çalışmanın basım tarihi 2018).
- Başar, G. Erikan, D. ve Yalçınkaya, A. (2017). 9-12 yaş çocukların görsel imgeleri anlamlandırması: bir görsel kültür deneyimi, *Pamukkale Üniversitesi 1. Uluslararası Sanat Eğitimi Sempozyumu Bildiri Kitapçığı*, 1, 142-149.
- Başer, İ. (2015). *Görsel sanatlar eğitiminde görsel kültür kuramının kullanımı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Bektaşoğlu, M. (2009). *Anadolu’da Türk İslam sanatı*. Ankara: Başak Matbaacılık.
- Benzer, E. (2010). *Proje tabanlı öğrenme yaklaşımıyla hazırlanan çevre eğitimi dersinin fen bilgisi öğretmen adaylarının çevre okuryazarlığına etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Berger, J. (2014). *Görme biçimleri*, (çev. Y. Salman). İstanbul: Metis Yayınları. (Orijinal çalışmanın basım tarihi 2017).
- Bostan, D. (2017). Şiddeti Estetize Etmenin Aracı Olarak Bir Süper Kahraman: Wonder Woman. *Marmara İletişim Dergisi*, 28, 153-156
- Bozlağan, R. (2004). Sürdürülebilir gelişme kavramı üzerine yapılan tartışmalara bir bakış, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 18, 3-4.
- Bozlağan, R. (2005). Sürdürülebilir gelişme düşüncesinin tarihsel arka planı, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 50, 1011-1028.
- Bulut, F. (2018). Metinlerarasılık kavramının kuramsal çerçevesi. *Edebi Eleştiri Dergisi*, 2 (1), 1-19.

- “Chicken& Beer firma reklamı” [Resim], <https://www.discogs.com/Ludacris-Chicken-N-Beer/release/2188099> sayfasından erişilmiştir. (12.12.2019)
- Çağlar, B. (2012). Bir iletişim biçimi olarak göstergebilim. *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (2), 22-34 .
- Çakır İlhan, A. (1999). *İlköğretimde değişen yapı ve sanat eğitimi*. III. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu. 23-24 Ekim 1999, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- “C. Guo- Giang 2014” [Resim] <https://www.newyorker.com/culture/cultural-comment/chinese-artist-confronts-environmental-disaster> sayfasından erişilmiştir. (12.12.2019)
- “Claude Monet (1865-1866)” [Resim] <https://twitter.com/celinesymbioss/status/777576693053677568?lang=fr> sayfasından erişilmiştir. (12.12.2019)
- “Claude Monet 1869” [Resim] <https://www.pinterest.es/pin/423479171185060418/> sayfasından erişilmiştir. (12.12.2019)
- Çeper, E. N. (2019). *Tematik Öğretim Yaklaşımıyla İlkokul Birinci Sınıf Öğrencilerinde Çevresel Farkındalık Geliştirme Eylem Araştırması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Çığır, E. (2016). *Görsel sanatlar öğretimine yönelik sosyal ağ odaklı görsel kültür uygulamalarının incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Duncam, P. (2003). Visual culture art education: why, what and how. *The International Journal of Art & Design Education*, february 2003.
- Duran, M. (2015). 21. Yüzyıl resminde doğa kavramı, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 57, 2.
- “Edouard Manet 1874” [Resim] <https://tr.pinterest.com/pin/465489311472307055/?lp=true> sayfasından erişilmiştir. (12.12.2019)
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metodlarına giriş: nitel, nicel ve eleştirel kuram metodolojileri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- “E. Manet kırdada öğle yemeği” [Resim] <https://www.sanatabasla.com/2014/01/kirda-ogle-yemegi-luncheon-on-the-grass-manet/> sayfasından erişilmiştir. (12.12.2019)
- Emre, B. (1999). *İletişim ve Grafik Tasarım*. Ankara: Dost Kitabevi.
- Erkman Akerson, F. (2005). *Göstergebilime giriş*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Erkman, F. (1987). *Göstergebilime giriş*. İstanbul: Alan Yayınları.
- Erten, S. (2004). Çevre eğitimi ve çevre bilinci nedir, çevre eğitimi nasıl olmalıdır? *Çevre ve İnsan Dergisi*, 25, 65-66.
- Erol, A. (2016). *Proje yaklaşımına dayanan aile katımlı çevre eğitimi programının 5-6 yaş çocuklarının çevreye yönelik farkındalık ve tutumlarına etkisinin incelenmesi*,

- Yayınlanmış yüksek lisans tezi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Ersoy Çak, Ş. (2010). Toplumsal cinsiyet ve feminizm teorileri bağlamında türkiye'deki reklam filmleri ve popüler müzik videoları, *DEU GSF Dergisi*, 4, 101-110.
- Ertekin, P. (2012). *Sürdürülebilir kaynak kullanımına yönelik çevre eğitimi uygulamalarının ilköğretim öğrencilerinin karbon ayak izi konusunda bilinçlenmeleri üzerine etkisi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Fatma, E. (1987). *Göstergebilime giriş*. İstanbul: Alan Yayınları.
- Fiske, J. (1996). *İletişim çalışmalarına giriş*, (çev. S. İrvan). Ankara: Ark Yayınları. (Orijinal çalışmanın basım tarihi 2014).
- Foer, J. S. (2012). *Hayvan Yemek*. İstanbul: Siren Yayınları. (Orijinal çalışmanın basım tarihi 2018).
- Freedman, K., & Stuhr, P. (2004). Curriculum change for the 21st century. *The handbook of research and policy in art education New Jersey: Lawrence Erlbaum and Associates*, 815-828.
- Gardner, C. C. (2009). Self-efficacy in environmental education: experiences of elementary education preservice teachers, *Bachelor of Arts University of South Carolina*.
- Guiraud, P. (1994). *Göstergebilim*. (çev. M. Yalçın). Ankara: İmge Yayınları. (Orijinal çalışmanın basım tarihi 2016).
- Güler, E. ve Bedir E. (2019). Görsel sanatlar öğretiminde sosyal ağ odaklı görsel kültür eğitimi etkinliği: Hieronymus Bosch'un 'Dünyevi Zevkler Bahçesi' eserinin incelenmesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi – Journal of Qualitative Research in Education*, 7(2), 738-767.
- Güvenç, B. (1999). *İnsan ve kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hırca, F. F. (2008). 11 yaş grubunda resimsel gelişim ve popüler kültür etkileşimlerinin ölçeklendirilmesi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Huberman, A.M. and Miles, M.B., (1994). Data management and analysis methods, In N. Denzin and Y. Lincoln (Eds.), *Handbook of Qualitative Research* (pp. 428-444), Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Inwood, H., & Taylor, R. (2012). Creative approaches to environmental learning: two perspectives on teaching environmental art education. *International electronic journal of environmental education*, 2, 65-72.
- İmançer, D. ve Özel, Z. (1999). Göstergebilimsel çözümleme ve pirelli örneği, *Sinemasal Dergisi*, 2. 49
- İnal, K. (2010). Eleştirel pedagoji: eğitim(d)e modern özgürleştirici bir yaklaşım, *Eleştirel Pedagoji Dergisi*, 1(1), 14-22.

- “J. Bueys 1982” [Resim] <http://contemporaryideas.blogspot.com/2014/03/joseph-beuys-7000-oaks.html> sayfasından erişilmiştir. (12.12.2019)
- Johnson, A. P. (2014). *Eylem araştırması el kitabı* (Çev. Y. Uzuner ve M. Özten Anay). Ankara: Anı yayıncılık.
- Kang Song, Y. (2008). Exploring connections between environmental education and ecological public art, *Childhood Education*, 85, 1-16.
- Karaaslan, K. E. (2014). *Görsel sanatlar öğretmeni yetiştirmede görsel kültür eğitime yönelik bir eylem araştırması*. Yayımlanmış doktora tezi. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Karabacak, Z. (2013), Reklam ve sanat ilişkisi, *e-kiad İletişim Araştırmaları Dergisi*, 5-6.
- Kasap, G.C., & Peker, D. (2011). Çevreci Bir Yaklaşım: Yeşil Tasarım, *İşletme ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 101-116, Bursa.
- Kaya, M. F. ve Tomal, N. (2011). Sosyal bilgiler dersi öğretim programının sürdürülebilir kalkınma eğitimi açısından incelenmesi, *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi - Journal of Educational Sciences Research*, 1 (2), 49–65.
- “KFC reklam afişi” [Resim], <https://www.kaosgl.org/haber/sutyen-degil-mengene> sayfasından erişilmiştir. (12.12.2019)
- Kırıoğlu, O. T. (1991). *Sanatta eğitim*, Ankara: Eğitim Kitabevi.
- Koyuncu Okça, A. ve Özar, H. (2017). *İzmir yöresi geleneksel boncuk üretiminin sürdürülebilirliği*. 1. Uluslararası Sanat Eğitimi Sempozyumu, 20-22 Nisan, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Köksal, N. ve Mamur, N. (2016), Görsel sanatlar dersi öğretim programının sürdürülebilir kalkınma eğitimi bağlamında incelenmesi, *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3, 732-747.
- Köşker, N. (2013). İlkokul Öğrencileri ve Sınıf Öğretmeni Adaylarının Doğaya İlişkin Algıları ve Sorumluluklarına Yönelik Düşünceleri. *International Periodical for the Languages*, 3, 341-355.
- “Lades piliç reklam afişleri” [Resim], <http://yeryuzuneozgurluk.blogspot.com/2014/01/> sayfasından erişilmiştir. (12.12.2019)
- “Lisa K. tarafından yapılmış farkındalık afişi” [Resim], <https://www.amazon.com/Sister-Species-Animals-Social-Justice/dp/025207811X> sayfasından erişilmiştir. (12.12.2019)
- Mamur, N. (2017). Sanat eğitiminde sürdürülebilirlik ve çevre eğitimi üzerine bir çalışma. *Ege Eğitim Dergisi*, 18 (2), 774-794.
- Mamur, N. (2012). Görsel sanatlar öğretmen adaylarının görsel kültür diyaloglarına yönelik algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12 (3), 2150.

- Mamur, N. (2014). Post-modernizmin sanat eğitimine yansıma biçimleri görsel kültür ve eleştirel pedagoji, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 2, 59-77.
- Mamur, N. (2014). Görsel sanatlar öğretmen eğitiminde görsel kültür öğretimi (Pensilvanya Eyalet Üniversitesi Örneği, *21 yüzyılda eğitim ve toplum dergisi*, 8, 103-120.
- Mamur, N. (2017). Ekolojik sanat: çevre eğitimi ile sanatın kesişme noktası, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(3), 1000-1016.
- Mamur, N. ve Köksal N. (2016). Görsel sanatlar öğretim programının sürdürülebilir kalkınma eğitimi bağlamında incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(3), 732-747.
- Mamur, N. (2019). 21. Yüzyılda görsel sanatlar öğretiminde çağdaş kuramlar. V. Özsoy (Ed.). *Görsel sanatlar öğrenme ve öğretim yaklaşımları içinde* (1. Baskı, s. 152-166) Ankara: Pegem Akademi.
- “Maithe & Francis Girbaud reklam görseli” [Resim], <https://tr.pinterest.com/pin/386746686725493565/?autologin=true> sayfasından erişilmiştir. (12.12.2019)
- Masson, J. (2015). *Tabağındaki Yüz Gıda Hakkındaki Gerçekler*. (çev. Z. Kalkandelen). İstanbul: Paloma Yayınları. (Orijinal çalışmanın basım tarihi 2015).
- Merih Böcek, B. (2019). *Ambalaj tasarımı ve Sürdürülebilirlik*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Meriç, C. (2013). *Kültürden İrfana*. İstanbul: İletişim yayınları.
- Okur Berberoğlu, E. (2015). Öğretmenlerin bütünsel bakış açısına dayalı ekopedagoji temelli çevre eğitimine ilişkin görüşleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 732-751.
- Örs, M. (2017). Günümüz toplumunda reklam-sanat ilişkisi, *Düzce Üniversitesi Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Yayını Tykhe Sanat ve Tasarım Dergisi*, 3, 142-158.
- Özer, D. Z. (1999). Göstergebilimsel çözümleme, *Sinemasal Dergisi*, 7-20.
- Özgür, Ö. (2018). Bir ses yarışması finalist tercihlerinin göstergebilimsel analizi, *International Refeered & Indexed 2018 Open Access Refeered E-Journal*, 4, 8.
- “Pablo Picasso (1954 – 1970)” [Resim] <https://tr.pinterest.com/pin/27092035228386157/?lp=true> sayfasından erişilmiştir. (12.12.2019)
- Parsa, A. F. (2007). İmgenin Gücü ve Görsel Kültürün Yükselişi, *Fotoğrafya Dergisi*, 19.
- Parsa, A. F. (2007). Göstergenin gücü / gücün göstergesi: imge reklam bildirilerinde göstergebilimsel yaklaşımla durağan imgeleri çözümlemek. *VIII. Uluslararası Görsel Göstergebilim Kongresi*, 1149-1161.

- Petegem, P. V., & Blicek, A., & Ongevalle, J. V. (2007). Conceptions and awareness concerning environmental education: a zimbabwean case- study in three secondary teacher education colleges. *Environmental Education Research*.
- Poyraz, E. ve Türkün Kaya, B. (2018). Turizm sektöründeki çevresel sürdürülebilirlik yatırımlarının finansmanı: Muğla ili örneği. *International Journal of Contemporary Tourism Research*, 2 (2), 11-19.
- Ramirez, M. (2006). Sustainability in the education of industrial designers: the case for Australia. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 7 (2), 189-202.
- “R. Sansizo Paris yanılıgısı” [Resim] <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/337058> sayfasından erişilmiştir. (12.12.2019)
- “Ruf Lanz reklam afişi 1” [Resim] <https://www.ruflanz.ch/clients/welti-furrer> sayfasından erişilmiştir. (12.12.2019)
- “Ruf Lanz reklam afişi 2” [Resim] <https://www.ruflanz.ch/clients/welti-furrer> sayfasından erişilmiştir. (12.12.2019)
- San, İ. (1985). *Sanat ve eğitim*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- San, İ. (2003). *Sanat eğitimi kuramları*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Sarıgöz, O. ve Özkaya, Y. (2015). Öğretmen adaylarının eleştirel pedagoji ve ilkeleri hakkındaki görüşlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi, *Uluslararası Sosyal Araştırma Dergisi*, 39, 710-716.
- Sengir, S. (2014). *Kültürel dönüşümler ve postmodern pedagoji ekseninde görsel kültür eğitimi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- “Son akşam yemeği” [Resim], https://austria-forum.org/af/User/Lanz%20Ernst/Sakralkunst_III sayfasından erişilmiştir. (12.12.2019)
- Soussan, J. G. (1992). Sustainable development. *Environmental issues in the 1990s*, 21-36.
- Taş, G. (2016). Feminizm üzerine genel bir değerlendirme: kavramsal analizi, tarihsel süreçleri ve dönüşümleri. *Akademik hassasiyetler*, 3 (5), 163-175.
- Taştan, T. (2016). Sanat, doğa ve teknoloji ekseninde sanatçılar ve yapıtlar, *İdil Dergisi*, 19, 169-178.
- Temizel, G. (2012). *Sanat eğitimi alan öğrencilerin sanat ve estetik tutumlarına görsel kültürün etkisi*. Konya: Palet Yayınları.
- The United Nations Economic Commission for Europe, (2009). *The UNECE strategy for education for sustainable development*, United Nations: New York and Geneva.

- “The Sea&Food reklam afişi” [Resim], <https://tr.pinterest.com/pin/427208714626206700/?lp=true> sayfasından erişilmiştir. (12.12.2019)
- Therriault, G. (2009). “A new age of art” the effects of visual culture and technology on student attitudes about art and aesthetics. *Southern 313 Connecticut State University New Haven*.
- Türk, H. (2002). Kültür değişmesinde bir yöntem önerisi: ideal ve gerçek kültür, *Folklor/Edebiyat*, 32, 6.
- Türkcan, B. ve Yaşar, Ş. (2011). İlköğretim öğrencilerinin görsel dünyayı anlamlandırmasında görsel kültür çalışmalarının rolü, *Educational Sciences: Theory&Practice*. 11(3), 1549-1570.
- Türkdoğan, G. (1984). *Sanat eğitimi yöntemleri resim-iş öğretimi*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Türkkan, B. (2008). *İlköğretim görsel sanatlar dersi bağlamında Görsel kültür çalışmaları: bir eylem araştırması*. Yayınlanmış doktora tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Türk Dil Kurumu. (2011). *Büyük Türkçe sözlük*. Ankara: TDK.
- Yalçın, B. (2013). *Doğal çevreyi koruma programının okul öncesi dönem çocuklarının çevreye yönelik tutumlarına olan etkileri: Çanakkale il örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Yetişken, H. (1998). *Estetiğin Abc'si*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yılmaz, İ. (2016). *Türkiye’de İlkokul Programlarında Çevre Eğitimi Ve İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Tiflis Konferansı Çevre Eğitimi Amaçlarına Ulaşma Düzeyi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- “Yoko Ono, Ahşap tabutlar 1997-2007” [Resim] <https://www.yenisafak.com/hayat/sergilenen-zeytinler-topraga-ekilecek-2433877> sayfasından erişilmiştir. (12.12.2019)
- Yolcu, O. (2014). *Cumhuriyetten (1923) günümüze (2013) ilköğretim birinci kademe hayat bilgisi ve fen ve teknoloji öğretim programlarının "çevre eğitimi" açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Zacko Smith, J. (2010), *Social Reconstruction & Education*. [https://www.academia.edu/1957998/Social Reconstruction](https://www.academia.edu/1957998/Social_Reconstruction) sayfasından erişilmiştir.
- Zor, A. (2014). Kültürel okuryazarlık açısından görsel sanatlar dersinin önemi, *Ulakbilge*, 2, 1-13.

Ek 1. Ders Planı ve Kullanılan Öğretim Materyalleri

Ders	Görsel Sanatlar
Etkinlik Adı	“Sakaldaki Sır”
Sınıf	4. Sınıf- 5. Sınıf
Öğrenme Alanları	Sanat Eleştirisi ve Estetik, Görsel Sanatlarda İletişim ve Biçimlendirme,
Süre	90 dk
Yöntem ve Teknikler	Beyin Fırtınası, Tartışma, Anlatım, Soru- Cevap, Takım- Grup Çalışması, Rol Oynama/ Dramatize Etme
Kazanımlar	Görsel sanat çalışmasındaki fikirlerini ve deneyimlerini; yazılı, sözlü, ritmik, drama vb. yöntemlerle gösterir. Görsel sanat çalışmasını yaparken güncel kaynaklara dayalı fikirler geliştirir. Görselde yansıtılan duygu ve düşünceleri açıklar. Görseli yorumlarken eleştirel düşünme becerilerini kullanır. Duygu ve düşüncelerini görsel sanat çalışmasına yansıtır.
Sürdürülebilir Kalkınma Eğitimi (SKE) bağlamında öğretilemesi planlanan kavramlar	Sosyal sorumluluk Sosyal adalet/eşitlik Hoşgörü kültürü
Araç-gereç ve materyaller	A4 kağıdı, kurşun kalem, silgi
İşlem Basamakları	<p>1.Etkinliğin ilk kısmı çocuklara sessiz izletilen bir reklam filmi üzerinden kurgulanmıştır. İçeriği bağış olan bu video çocuklara alt yazısız bir şekilde izletilir. Daha sonra çocukların konuşmaları duymadıkları ve diyaloglara şahit olamadığı bağış filmi kendilerinin seslendirmeleri istenir. Öğrenciler dramatize etme yoluyla kendi belirledikleri metinler üzerinden seslendirme yaparlar. Gördükleri imge üzerine kendi metinlerini eklerler.</p> <p>2. Etkinliğin ikinci kısmında ise “Sakaldaki Sır” etkinlik çalışma kağıdı dağıtılır. Düşüncelerin imgelerle nasıl değiştirilebileceğini gören öğrencilere görsel kültür imgeleriyle ilgili sorular yönlendirilir (Çalışma Yaprağı 1).</p>
İzleme ve Değerlendirme	Öz değerlendirme formu

Ders	Görsel Sanatlar
Etkinlik Adı	"Ekolojik Kahraman"
Sınıf	4. Sınıf - 5. Sınıf
Öğrenme Alanları	Sanat Eleştirisi ve Estetik, Görsel Sanatlarda İletişim ve Biçimlendirme,
Süre	90 dk
Yöntem ve Teknikler	Beyin Fırtınası, Tartışma, Soru- Cevap
Kazanımlar	Gündelik yaşamda yerel ve evrensel değerleri sorgular. Sanat çalışmasında çevresel ve sosyal yapıların etkisini yorumlar. Görsel sanat çalışmalarını oluştururken sanat elemanları ve tasarım ilkelerini kullanır. Görseller arasındaki ilişkileri yorumlar. Kendi sanat çalışmasını değerlendirir. Görsel sanat çalışmasındaki fikirlerini ve deneyimlerini yazılı ve sözlü yöntemlerle gösterir. Seçilen tema ve konu doğrultusunda fikirlerini görsel sanat çalışmasına yansıtır. Görselde yansıtılan duygu ve düşünceleri açıklar. Görseli yorumlarken eleştirel düşünme becerilerini kullanır. Duygu ve düşüncelerini görsel sanat çalışmasına yansıtır.
Sürdürülebilir Kalkınma Eğitimi (SKE) bağlamında öğretilmesi planlanan kavramlar	Nesil içi uyum Görsel iletişim becerisi Sürdürülebilir üretim Sürdürülebilir tüketim Estetik farkındalık Ekoloji
Araç-gereç ve materyaller	A4 çalışma kağıdı, kurşun kalem, silgi, keçeli kalem
İşlem Basamakları	<ol style="list-style-type: none"> 1. Etkinliğin ilk aşamasında öğrencilere bildikleri, televizyonda filmlerde gördükleri süper kahramanların neler olduğu sorulur. 2. Bu kahramanların özellikleri, ne için savaştıkları, amaçları, en sevdikleri kahraman ve nedeni gibi konularda bir diyalog ortamı oluşturulur. 3. Öğrencilerden kendilerine göre dünyada yaşanan en önemli çevre sorunlarından beş tanesini yazmaları istenir. Bu sorunlar ekoloji açısından nedenleriyle birlikte sınıf ortamında tartışılır. Öğrencilerden bu çevresel sorunlar için kendilerini ekolojik süper kahraman olarak hayal etmeleri istenir. "Bir kahraman olsalar dünyada neyi kurtaracaklardır?". Kahramanın bir adı, motivasyonu, savaşaacağı kişi ve kusuru olacaktır. Doğayı korumayı amaç edinmiş süper kahramanın A4 çalışma kağıdına keçeli kalemle tasarlanması ve yaratmış oldukları süper kahramana bir logo tasarlanması istenir. 4. Etkinliğin son aşamasında ise öğrencilerin görsel kültür imge ve mesajlarından edinmiş oldukları düşüncelerle yarattıkları süper kahramanın özelliklerini anlamaya yönelik sorular yöneltilir.
Değerlendirme	Özdeğerlendirme formu

Ders	Görsel Sanatlar
Etkinlik Adı	“Çocuksu İmgelerle Vahşi Doğaya Bilet”
Sınıf	4. Sınıf- 5. Sınıf
Öğrenme Alanları	Sanat Eleştirisi ve Estetik, Görsel Sanatlarda İletişim ve Biçimlendirme
Süre	90 dk
Yöntem ve Teknikler	Beyin Fırtınası, Tartışma, Anlatım, Soru- Cevap, Takım- Grup Çalışması, Rol Oynama/ Dramatize Etme
Kazanımlar	Seçilen sanat eserinin görsel özelliklerini analiz eder. Seçilen sanat eserinin içeriğini yorumlar. Görsel sanat çalışmasındaki fikirlerini ve deneyimlerini; yazılı, sözlü, ritmik, drama vb. yöntemlerle gösterir. Sanatçının eserinde yansıttığı duygu ve düşünceleri açıklar. Görsel sanat çalışmasını yaparken güncel kaynaklara dayalı fikirler geliştirir. Görsel sanat çalışmasını oluştururken uygulama basamaklarını kullanır. Görsel sanat çalışmalarını oluştururken sanat elemanlarını ve tasarım ilkelerini kullanır. Atık malzemeleri kullanarak çalışmalar yapar.
Sürdürülebilir Kalkınma Eğitimi (SKE) bağlamında öğretilemesi planlanan kavramlar	Nesil içi uyum Görsel iletişim becerisi Sürdürülebilir üretim Sürdürülebilir tüketim Estetik farkındalık
Araç-gereç ve materyaller	Mavi karton 50*70, Kurşun kalem, silgi, pamuk, dal parçaları, kum, taşlar, yapraklar, uhu, silikon tabancası, pastel boya, keçeli kalem, kuru kalem
İşlem Basamakları	<p>1. Etkinliğin ilk aşamasında çocukların insanla çevresi arasındaki karşılıklı etkileşimi görmelerine yönelik sosyal medyadan bulunan çeşitli görsel kültür imgeleri (İnsanın çevreye verdiği zararlar üzerine) gösterilir. Bu görseller üzerinden oluşturulan sorularla öğrencilerin çevreye zarar vermenin kendine zarar vermek olduğunu kavramaları sağlanır.</p> <p>2. Etkinliğin ikinci aşamasında sanatçı Lucy Campbell'ın eserleri gösterilir. Çocukça imgelerle vahşi doğanın sembollerini kullanarak oluşturulan bu eserler üzerinde çocuklara düşünceleri için eleştirel ve yansıtıcı bir bakış açısı geliştirmelerine yönelik Çalışma Yapağı 2 dağıtılır. Bu süreçteki amaç; öğrencilere yaşadığı çevre ile bir bütün olduğunu fark etmelerini sağlamaktır.</p> <p>3. Etkinliğin üçüncü aşamasında doğa ve sanat arasındaki geliştirdikleri bakış açısıyla sanatçının 12 eseri arasından kendi bakış açıları ile yeniden yorumlayacakları eser seçilir. Seçtikleri eseri atık malzemeler ve istedikleri boya ile yeniden üretmeleri istenir.</p>
Değerlendirme	Özdeğerlendirme

Ders	Görsel Sanatlar
Etkinlik Adı	"Tahribata Son"
Sınıf	4. Sınıf - 5. Sınıf
Öğrenme Alanları	Sanat Eleştirisi ve Estetik, Görsel Sanatlarda İletişim ve Biçimlendirme
Süre	90 dk
Yöntem ve Teknikler	Beyin Fırtınası, Tartışma, Anlatım, Soru- Cevap, Takım- Grup Çalışması, Rol Oynama/ Dramatize Etme
Kazanımlar	Sanat çalışmasında çevresel ve sosyal yapıların etkisini yorumlar. Bilgi ve deneyimlerinin şehre yönelik bakış açısını nasıl etkilediğini açıklar. Kişisel ve bağlamsal bilgiler temelinde şehri inceler. Sanat çalışmasında çevresel ve sosyal yapıların etkisini yorumlar. Seçilen sanat eserinin görsel özelliklerini analiz eder. Seçilen sanat eserinin içeriğini yorumlar. Görsel sanat çalışmasındaki fikirlerini ve deneyimlerini; yazılı, sözlü, ritmik, drama vb. yöntemlerle gösterir. Sanatçının eserinde yansıttığı duygu ve düşünceleri açıklar. Görsel sanat çalışmasını yaparken güncel kaynaklara dayalı fikirler geliştirir. Atık malzemeleri kullanarak çalışmalar yapar.
Sürdürülebilir Kalkınma Eğitimi (SKE) bağlamında öğretilmesi planlanan kavramlar	Nesil içi uyum Sürdürülebilir üretim Yazılı ve sözlü iletişim becerisi Sürdürülebilir tüketim Kent estetiği Toplumsal adalet ve iş etiği Sıfır atık
Araç-gereç ve materyaller	Resim Kâğıdı 50*70, kurşun kalem, silgi, pastel boya, artık materyaller
İşlem Basamakları	<p>1. Etkinliğin ilk kısmında öğrencilere emlak endüstrisinin yarattığı ironiyi içeren iki reklam filmi ve bir görsel çalışmadan oluşan görsel kültür imajları gösterilir. Bu çalışma üzerinden çocuklara konuya eleştirel bakabilecekleri sorular içeren çalışma yaprağı 3 dağıtılır.</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> </div> <p>2. Etkinliğin ikinci kısmında ise sanatçı Soazic Gouzenec'in doğa-insanoğlu arasındaki gerilimi emlak reklamlarını kullanarak kurguladığı sanat eserleri öğrencilere gösterilir. Sanatçının vermek istediği mesajları anlamlandırmaya yönelik sorular öğrencilere sorulur. (çalışma yaprağı 4)</p> <p>3. Etkinliğin son kısmında doğadan toplanan yaprak, taş, çimen gibi malzemeler ve ilaç kutuları ile 3 boyutlu düzenlemeler yaptırılır. Bu yarattıkları mekan düzenlemesi içi bir emlak sloganı yaratmaları istenir.</p>

Ders	Görsel Sanatlar
Etkinlik Adı	“Doğanın Gölgesindeyiz”
Sınıf	4. Sınıf - 5. Sınıf
Öğrenme Alanları	Sanat Eleştirisi ve Estetik, Görsel Sanatlarda İletişim ve Biçimlendirme,
Süre	90 dk
Yöntem ve Teknikler	Beyin Fırtınası, Tartışma, Anlatım, Soru- Cevap, Takım- Grup Çalışması
Kazanımlar	Seçilen sanat eserinin görsel özelliklerini analiz eder. Seçilen sanat eserinin içeriğini yorumlar. Görsel sanat çalışmasındaki fikirlerini ve deneyimlerini; yazılı, sözlü, ritmik, drama vb. yöntemlerle gösterir. Doğayı sevmeyi ve ona saygı duymayı görsel olarak ifade eder. Görsel sanat çalışmasını oluştururken uygulama basamaklarını kullanır. Görsel sanat çalışmalarını oluştururken sanat elemanlarını ve tasarım ilkelerini kullanır. Görsel çalışmalarında doğal ve yapay nesnelere yararlanabileceğinin farkına varır.
Sürdürülebilir Kalkınma Eğitimi (SKE) bağlamında öğretilecek kavramlar	Nesil içi uyum Görsel iletişim becerisi Sürdürülebilir üretim- tüketim Yazılı ve sözlü iletişim becerisi Estetik farkındalık Ekoloji
Araç-gereç ve materyaller	Rulo kağıt, kurşun kalem, silgi, pastel boya, keçeli kalem, kuru kalem
İşlem Basamakları	<p>1. Etkinliğin ilk aşamasında öğrencilere iki görsel kültür imgesi ve sanatçı Maro Michalakakos’un bir eseri gösterilir. Her üç görsel üzerinden “doğada yok olanlar” üzerinden bir diyalog başlatılır. (çalışma yaprağı 5)</p> <p>2. Etkinliğin ikinci aşamasında doğada bulunan ağaç, çiçek, yapraklar, kuşlar vb. maddelerin gölgelerinin oluşturduğu estetik imgeler gösterilir.</p> <p>2. Etkinliğin son bölümünde öğrenciler kurumun bahçesine çıkartılır. Bahçede yakaladıkları gölgelerin nasıl sanatsal çalışmaya dönüştürebilecekleri ve dünyadaki her varlığın önemi ve birbirlerine sağladığı yararlar üzerine konuşulur ve gölge çizimlerine başlamaları istenir.</p>
İzleme ve Değerlendirme	Öz değerlendirme

Ders	Görsel Sanatlar
Etkinlik Adı	“Konuşan Portreler”
Sınıf	4. Sınıf- 5. Sınıf
Öğrenme Alanları	Sanat Eleştirisi ve Estetik, Görsel Sanatlarda İletişim ve Biçimlendirme
Süre	90 dk
Yöntem ve Teknikler	Beyin Fırtınası, Tartışma, Anlatım, Soru- Cevap, Takım- Grup Çalışması, Rol Oynama/ Dramatize Etme
Kazanımlar	Sanat çalışmasında çevresel ve sosyal yapıların etkisini yorumlar. Gündelik yaşamda yerel ve evrensel değerleri sorgular. Sanat çalışmasında çevresel ve sosyal yapıların etkisini yorumlar. Seçilen sanat eserinin görsel özelliklerini analiz eder. Seçilen sanat eserinin içeriğini yorumlar. Görsel sanat çalışmasında etik kurallara uyar. Görsel sanat çalışmasındaki fikirlerini ve deneyimlerini; yazılı, sözlü, ritmik, drama vb. yöntemlerle gösterir. Sanatçının eserinde yansıttığı duygu ve düşünceleri açıklar. Görsel sanat çalışmasını yaparken güncel kaynaklara dayalı fikirler geliştirir.
Araç-gereç ve materyaller	Resim Kağıdı 25X35, pastel boya, Akıllı telefon Motion Potrait Uygulaması
İşlem Basamakları	<p>1. Etkinliğin ilk kısmında öğrencilerden oto portrelerini çizmeleri istenir.</p> <p>2. Etkinliğin ikinci kısmında ise yaşadığımız dünyada daha güzel bir gelecek için fikirler geliştirmeleri sağlanır. Üç haftalık ders sürecinde öğrenme ortamında tartışmış oldukları ve onları en çok etkileyen konulardan bir tanesini (atık, çevre kirliliği, hayvan hakları vb.) seçmeleri istenir. Seçtikleri konu hakkında insanları uyarma ve bilinçlendirme rollerinin olduğu, bunun için insanlara ne söyleyebileceklerini düşünmeleri ve düşüncelerini yazmaları istenir.</p> <p>3. Etkinliğin son kısmında çizdikleri otoportreleri çevre bilinci hakkında stop motion programı olan “motion portrait” yardımıyla kendi yazdıkları mesajlarla birleştirip hareketlendirmeleri istenir.</p> <div style="text-align: center;"> <p>Motion Portrait</p> </div>
İzleme ve Değerlendirme	Değerlendirme Ölçütleri Yaratıcı anlatım Materyal kullanımı Yansıtıcı düşünme Farklı bakış açılarına saygı

Ek 2. Öğrenci Ön Değerlendirme Formu

Bu form sizlerle gerçekleştireceğimiz sanatsal etkinlikler öncesinde çevre hakkındaki görüşlerinizi belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Aşağıdaki sorularda düşündüklerinizi ifade eden en uygun kutucuğu işaretlemenizi ya da yazmanızı bekliyoruz. Fikirleriniz bizim için önemlidir. Teşekkürler 😊

Cinsiyeti: ()Kız ()Erkek **Yaş:** (.....) **Sınıf:** (.....)

1. Çevrenin temiz olması benim için çok önemlidir. (Lütfen sadece bir kutucuğu işaretleyiniz)

Kesinlikle katılıyorum Katılıyorum Emin değilim
 Katılmıyorum Kesinlikle katılmıyorum

2. Çevreyi korumak için neler yaparım?

3. Marketten bir ürün satın alırken nelere dikkat ederim? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsin)

Son kullanma tarihine Markasına
 Sağlığa zararlı olmamasına Fiyatına Ambalajına
 Plastik poşette satılmasına Üzerinde simgesinin bulunmasına

4. Sokağa çıktığımda, parka gittiğimde beni en çok rahatsız eden şeyler nelerdir?

5. Hayvanat bahçelerinden hoşlanırım, hoşlanmam. (Lütfen sadece birini seçip nedeni açıkla mısın?)

6. Okulda veya evde plastik, cam, metal ve kağıt gibi geri dönüştürülebilir materyalleri geri dönüşüm kutusuna atarım.

Her zaman Çoğu zaman Bazen Nadiren Hiç

7. Bence çevreye en çok zarar veren atık;

Bitkisel yağlar Elektronik atık (pil, batarya) Organik atık Ahşap atık

8. Temiz su kaynaklarının gelecek nesillere de kalması için evde veya okulda neler yaparım?

9. Doğal yaşamı (ağaç, hayvan, toprak, su, hava vs.) korumak için neler yapmalıyım?

10. Günlük yaşamda tasarruflu kullanmaya çalıştığım şeyler

.....

Çünkü.....

11. Bence insanlar hayvanların yaşamını etkiliyor. Çünkü

12. Sokak hayvanlarına yardımcı olmak için neler yaparım.

13. Bir sanatçı(ressam, heykeltıraş vs.) olsaydım, doğal yaşamı (ağaç, hayvan, toprak, su, hava vs.) korumak ve insanları çevre tahribatı konusunda bilgilendirmek için

.....

.....

Yapardım. Çünkü.....

.....

Katkılar için teşekkür ederim

Duygu ERİKAN

Ek 3. Çalışma Yaprakları**Çalışma Yapağı 1**

Videoda ne görüyorsun?

Videoda seni şaşırtan ne oldu?

Videoda dikkatini çeken figürleri nelerdir?

İşitme engellilere yardım amaçlı sen nasıl bir çalışma yaptın? İçeriğı ne olurdu?

Bu video bir bağış videosu olmasa ne reklamı olabilirdi, neden?

EKOLOJİK SÜPER KAHRAMAN

EKOLOJİK SÜPER KAHRAMAN

Adı:

Motivasyon:

Kötü Adam:

Kusur:

Logo Tasarımı:

Çalışma Yaprağı 2

Eserlerde ne görüyoruz?

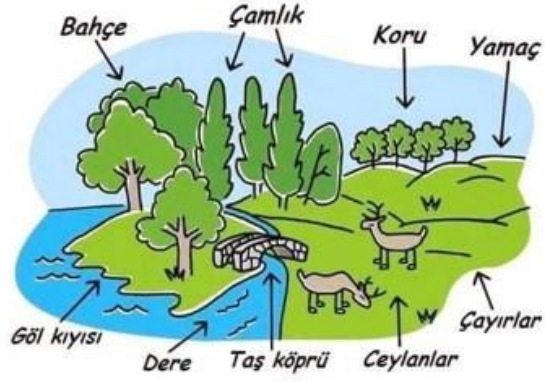
Sanatçının eserlerinde ortak yönler nelerdir?

Sanatçı eserlerinde sizce neden hayvan ve kadın figürleri kullanmıştır?

Bu resimlerde sizce ne anlatılıyor? Sanatçı bizi hangi konuda düşündürmek istiyor?

Çevremizi ve doğayı niçin korumalıyız?

Sanatı, doğayı ve çevreyi korumak için nasıl kullanabiliriz?

Çalışma Yaprağı 3

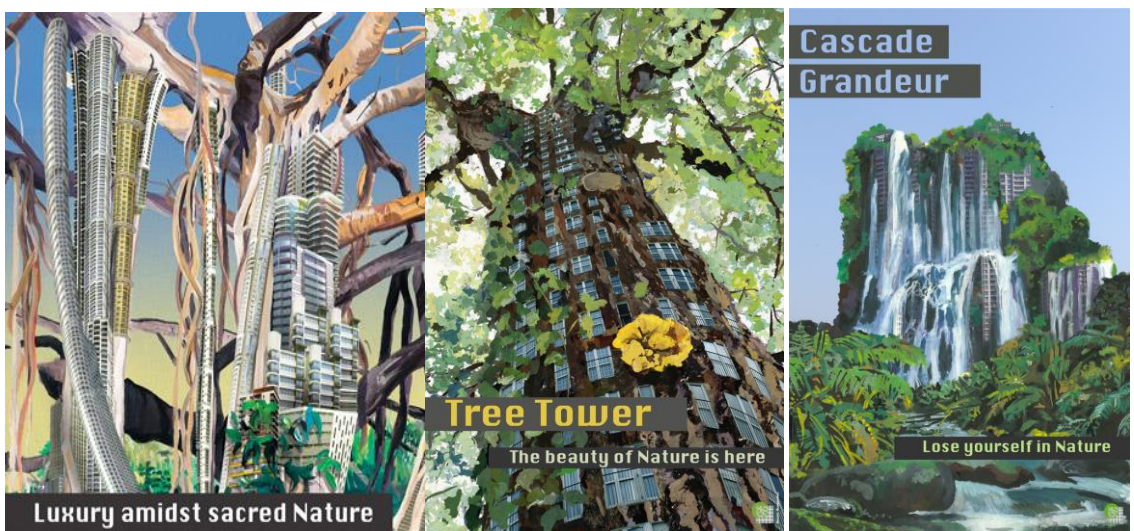
Bu resimlerde ne görüyoruz? Hangisine baktığınızda keyif alıyorsunuz? Neden?

Bu resimlerde sizce ne anlatılıyor? Resim bizi hangi konuda düşündürmek istiyor?

Binalara neden doğadan isimler konmuş olabilir?

Emlak reklamlarıyla daha önce karşılaştınız mı? Nerede?

Emlak reklamlarında ilginizi neler çeker?

Çalışma Yaprağı 4

Eserlerde ne görüyoruz?

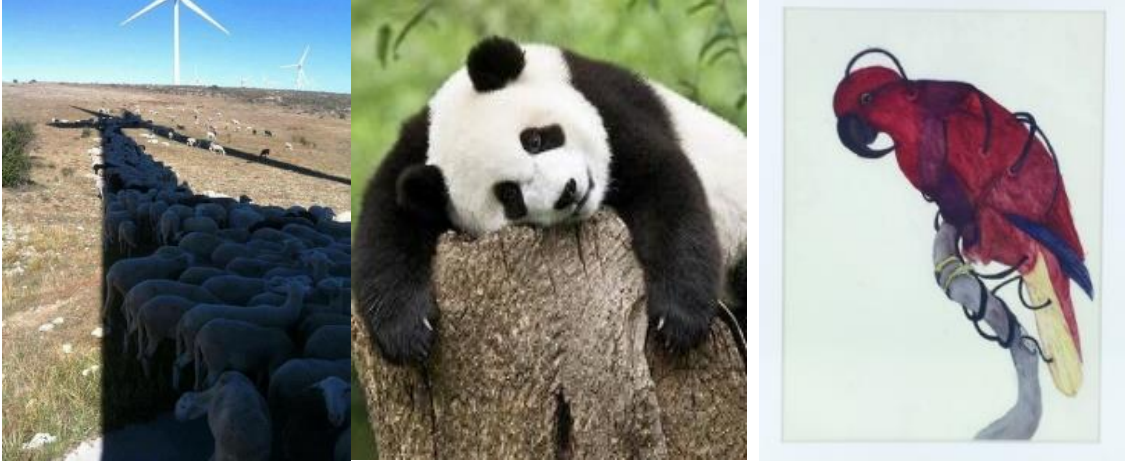
Sanatçının eserlerinde ortak yönler nelerdir?

Sanatçı eserlerdeki binaları neden ağaçların içinde çizmiş olabilir?

Bu resimlerde sizce ne anlatılıyor?

Sanatçı bizi hangi konuda düşündürmek istiyor?

Sanatçının eserlerinde kullandığı sloganların ortak yönleri nelerdir? Bu sloganlarda ne vurgulanmak istenmiştir? (Kutsal doğa ortasındaki lüks- Doğanın güzelliği burada- Doğada kendini kaybet)

Çalışma Yaprağı 5

Bu görsellerde ne görüyorsunuz?

Bu görseller size ne düşündürdü?

Bu görsellere baktığınızda nasıl duygular hissediyorsunuz?

Bu görsellere baktığımızda sizce doğada neleri yitiriyoruz? Bu yitirdiklerimizin nedenleri neler?

İlk görsele baktığımızda bu hayvanlar neyin eksikliğini hissediyorlar?

Neden ağaç dikmeliyiz?

Ek 4. Öz Değerlendirme Formları

Etkinlik	: Sakaldaki Sır	Tarih	:
Öğrenci	:		
1. Bu etkinlikte ne öğrendim?			
<hr/> <hr/> <hr/> <hr/>			
2. Bu çalışmada nelerden keyif aldım?			
<hr/> <hr/> <hr/> <hr/>			
3. Bu çalışma sana sosyal sorumluluk hakkında ne öğretti?			
<hr/> <hr/> <hr/> <hr/>			
4. Bu çalışmada nelerde zorlandım?			
<hr/> <hr/> <hr/> <hr/>			
5. Çalışmayı tekrar yapsam neleri değiştirdim?			
<hr/> <hr/> <hr/> <hr/>			
6. Bu etkinlikte öğrendiğim bilgileri ve deneyimleri günlük yaşamıma taşıyacağım. Çünkü			
<hr/> <hr/> <hr/> <hr/>			

Etkinlik : Ekolojik Süper Kahraman

Tarih :

Öğrenci :

1. Ekolojik süper kahramanıma verdiğim isim ve bu ismi seçme nedenim?

2. Ekolojik süper kahramanımın özellikleri ve yetenekleri neler?

3. Ekolojik kahramanıma yaratırken nelerden etkilendim?

4. Tasarımımın özgün olması için neler yaptım?

5. Ben bir ekolojik kahraman olsaydım dünya için neler yapardım?

6. Bugün yaptığımız etkinlikte neler öğrendim?

Etkinlik : Çocuksu İmgelerle Vahşi Doğaya Bilet

Tarih :

Öğrenci :

1. Bu etkinlikte ne öğrendim?

2. Bu çalışmada nelerden keyif aldım?

3. Hangi konularda yardıma ihtiyacım oldu?

4. Çalışmada neyi iyi yaptım?

5. Bu sanatçının eserleri bana çevre hakkında neler öğretti?

6. Atık materyalleri sanatsal çalışmamda kullanmak bana neyi düşündürdü?

Etkinlik : Tahribata Son

Tarih :

Öğrenci :

1. Bu etkinlikte ne öğrendim?

2. Bu çalışmada nelerden keyif aldım?

3. Hangi konularda yardıma ihtiyacım oldu?

4. Çalışmada neyi iyi yaptım?

5. Öğretmenimin gösterdiği görseller bana çevre ve şehirler hakkında neler düşündürdü?

6. Atık materyalleri sanatsal çalışmamda kullanmak bana neyi düşündürdü?

Etkinlik : Doğanın Gölgesindeyiz

Tarih :

Öğrenci :

1. Bu etkinlikte ne öğrendim?

2. Doğada sanat çalışması yapmaktan: keyif aldım keyif almadım Neden?

3. Öğretmenimin gösterdiği görseller bana ağaçlar ve gölge hakkında neler düşündürdü?

4. Bu çalışmada neyi iyi yaptım?

5. Hangi konuda zorlandım ve hangi konularda yardıma ihtiyacım oldu?

6. Bu etkinlikte öğrendiğim bilgileri ve deneyimleri günlük yaşamıma taşıyacağım. Çünkü

Ek 5. Odak Grup Görüşme Soruları

Sevgili Öğrenciler,

Gerçekleştirdiğimiz doğa ve çevre temelli sanatsal etkinliklerde öğrendikleriniz ve yaşadığınız deneyimler üzerine görüşlerinizi almak istiyorum. Sizlere soracağım sorularda doğru ya da yanlış cevap yoktur. Düşüncelerinize değer veriyorum ve onları bütün samimiyetinizle benimle paylaşmanızı arzu ediyorum. Görüşme sırasında sıkılırsanız ve görüşmeden ayrılmak isterseniz lütfen benimle paylaşınız. Teşekkürler

Duygu Erikan
Pamukkale Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi

- Buradaki etkinliklerin size neler öğrettiğini düşünüyorsun?
- Burada sanatsal etkinliklerimiz esnasında öğrendiğiniz bilgileri günlük yaşantınıza nasıl yansıtacaksınız?
- Çevremizi ve doğada yaşayan canlıları niçin korumalıyız?
- Çevremizi ve doğada yaşayan canlıları korumak için neler yapmalıyız?
- Sizce sanat ve doğa arasında nasıl bir bağ vardır?
- Sanatı doğal yaşamı korumak için nasıl kullanabiliriz?
- Doğal ve geri dönüştürülebilir materyallerle yaptığımız sanatsal çalışmalar hakkında neler düşünüyorsunuz?
- Etkinliklerimizde çeşitli görsel imgeler gördünüz. Örneğin; reklamlar, videolar, sosyal medya imgeleri, logolar, çizgi kahramanlar. Bunlara baktığınızda ne düşündünüz? Kendinizle ilgili neler keşfettiniz?
- Sizce reklamlar kötü veya iyi yönde bizleri nasıl etkilemektedir? Sizce onlardan öğrendiklerimiz çevreye zarar vermemize neden oluyor mu? Nasıl?
- Etkinliklerimiz hakkında önemli olduğunu düşündüğünüz paylaşmak istediğiniz bir konu var mı?

Ek. 6. Etkinlik Afişi

Not: Kurumun sosyal medya platformlarında tanıtım amacıyla hazırlanmıştır.

D O Ğ A - S A N A T E T K İ N L İ K L E R İ

Atölye etkinlikleri 9-12 yaş aralığındaki çocuklara yöneliktir
(Her bir atölye 90 dk sürecektir)

CAFER SADIK ABALIOĞLU
EĞİTİM VE KÜLTÜR VAKFI

YER

Zaferiye Abalioğlu
Bilim ve Sanat Merkezi
Sümer Mah. Çal cad.
No:78
Merkezefendi/Denizli
Tel: 0258 268 28 50

EĞİTMEN

Duygu Erikan
PAÜ yüksek lisans
öğrencisi

SAAT

16:00-17:30

TARİH

21 Ekim Pzt
23 Ekim Çarş
28 Ekim Pzt
30 Ekim Çarş
4 Kasım Pzt
6 Kasım Çarş

A M A Ç

Görsel Kültür imgeleriyle yapılan sanatsal çalışmalarla çevre bilinci ve sürdürülebilirlik konularında farkındalık yaratmak.

ETKİNLİKLER

- "Sakaldaki Sır"
- "Ekolojik Süper Kahraman"
- "Çocuksu İmgelerle Vahşi Doğaya Bilet"
- "Tahribata Son"
- "Doğanın Gölgesindeyiz"
- "Konuşan Portreler"

Eser Lucy Campbell'a aittir.

Ek 7. Bilgilendirilmiş Onam Formu

Tarih: 24.10.2019

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

“Sanat Eğitiminde Görsel Kültür Kuramı ve Sürdürülebilir Kalkınma Eğitimi Bağlamında Bir Eylem Araştırması” başlıklı araştırmayı yüksek lisans tez araştırmam olarak yürütüyorum. Araştırmada gönüllülük esastır. Araştırmada çocuklarınızla yürüttüğüm ders etkinlikleri esnasında veriler toplanacaktır. Bu veriler sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır ve kişisel bilgiler gizli tutulacaktır. Bu araştırmaya katılmama hakkınızı kullanabilirsiniz ya da etkinlikler başladıktan sonra ayrılmak isterseniz çalışmadan çıkabilirsiniz. Bu formu onayladığınızda araştırmaya katılım için olurunuz alınmış olacaktır.

Araştırmayla İlgili Bilgiler:

Bu araştırmada doğa ve sanat atölye programı oluşturulmuştur. Doğa ve Sanat Atölye programında, sürdürülebilir kalkınma temelli sanat eğitimi etkinlikleri yoluyla öğrencilerin sanat ve görsel kültür imgeleri üzerinden doğa ve çevresel sorular üzerine düşünmeleri beklenmektedir. Programda öğrencilerin sanat yoluyla doğayı keşfetmeleri, çevresel tahribata yönelik insan eylemlerini sorgulamaları ve daha güzel bir gelecek için yeni fikirler geliştirmeleri planlanmaktadır.

Süresi: Toplam 6 etkinlik, Her etkinlik 90 dakika olarak planlanmıştır.

Araştırmanın Yürütüleceği Yer: Cafer Sadık Abaloğlu Eğitim ve Kültür Vakfı

Çalışmaya Katılım Onayı:

Çalışma ile ilgili ayrıntılı açıklamalar sözlü olarak araştırmacı tarafından yapıldı. Bu çalışma ile ilgili ilgili bilgilendirildim. Bu araştırma etkinliklerine çocuğumun katılmasını kabul ediyorum.

Katılımcı Öğrencinin Adı-Soyadı: *[Handwritten Signature]*
Öğrencinin Velisinin Adı Soyadı: *[Handwritten Signature]*
İmzası: *[Handwritten Signature]*

Araştırmacının

Adı-Soyadı: Duygu ERİKAN
e-posta: duyguerikan@gmail.com

İmzası: *[Handwritten Signature]*

Ek 8. Öğrenme Ortamına İlişkin Görseller

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı	Duygu
Soyadı	ERİKAN
Doğum Yeri ve Tarihi	Denizli 23.09.1990
Uyruğu	TC
İletişim Adresi ve E-Mail Adresi	0545 323 0990 duyguerikan@gmail.com
Eğitim	
İlköğretim	Okul Yaptırma ve Yaşatma Derneği
Ortaöğretim	Okul Yaptırma ve Yaşatma Derneği
Yükseköğretim (Lisans)	Pamukkale Üniversitesi Resim İş Eğitimi Anabilim Dalı
Yükseköğretim (Yüksek Lisans)	Pamukkale Üniversitesi Resim İş Eğitimi Anabilim Dalı
Yabancı Dil	
Yabancı Dil Adı	İngilizce
Sınav Adı	YDS
Sınavın Yapıldığı Ay ve Yıl	Nisan 2015
Alınan Puan	43,75
Mesleki Deneyim	
Yıl	2
Yayın	
Başar, G. Erikan, D. ve Yalçınkaya, A. (2017). 9-12 yaş çocukların görsel imgeleri anlamlandırması: bir görsel kültür deneyimi, <i>Pamukkale Üniversitesi 1. Uluslararası Sanat Eğitimi Sempozyumu Bildiri Kitapçığı</i> , 1, 142-149.	